

Č a s o v é.

V ten čas stojí národ Český v tuhé opozici proti vládě, domáhaje se zákonitou cestou svých odvěkých, historii zasvěcených a přísahou předešlých císařů zaručených práv, a chce se vymanit z nepravého nadřezování vlády straně německé, která po udržení se přízně vládní ke všemu, co českému národu na příkoř, ji podporuje, ač tím i sama trpí. V tu chvíli právě jsou rozpuštěny všechny sněmy, to jest vláda odvolává se k národu, jen český sněm není rozpuštěn, vláda nechce slyšet přání národa a mají se vykonat jen doplňovací volby, za deklaranty kteří se sněmovního jednání nezúčastnili proto, poněvadž dosavadní, nespravedlivým volebním řádem, národnosti české bolestně ublíženo jest. Vláda bojí se, že by novými volbami utrpěla velkou porážku při nynějším smýšlení a uvědomění národa českého-slovanského; ano i spravedliví Němci jsou proti vládě, poněvadž vláda svou nejapností stát rakouský a tím i jednotlivé občany stále v horší postavení uvádí.

V Římě zasedá tzv. všeobecný koncil, porada to biskupů katolických, celého světa, která má prohlásit, že papež neomylný jest za věro-uku římsko katolického náboženství. Papež Pius IX také na prohlášení za neomylného velmi naléhá.

Zde v městě vedou správu obecní: František Peška, purkmistr, obchodník a poštovní v čp. 114; obecní radní: Jan Pour mlynář čp. 147; Josef Bachman, rolník a barvíř čp. 3; František Heřman, obchodník čp. 112; Obecní výborové: Václav Rom. Koutník, obchodník čp. 113; Josef Březina rolník čp. 93; Josef Doubal rolník čp. 92; Frant. Veselý rolník čp. 88; Jan Peška hostinský čp. 85; Václav Koutník lékař čp. 84; Josef Hron rolník čp. 56; Mat. Hrášek rolník čp. 57; Václav Jiříšťa rolník čp. 48; Josef Pleskot rolník čp. 36, Josef Šolta rolník čp. 140; Václav Roudenský čp. 137: spoludůchodní. Obecní náhradn.: David Geduldiger čp. 87,.

Zprávu duchovní obstarává farář P. Adolf Schlögel, kaplan P. Petr Kopal. Ve třířídni škole vyučuje: Frant. Tichý, Jan Jedlička, Josef Hroch a učit. dívčích prací Terezie Fiedlerová. Městský lékař jest Josef Raichert.

Do skříně vkládá se: 1 pruský tolar co památka na r. 1866, 1 rakouský zlatník, 1 dvacetikrejcar, 1 desetikrejcar, 1 čtyřkrejcar, 1 krejcar a ze staré bání vyjmuty peníze s podobiznou Josefa II. a Marie Terezie z r. 1773 na památku přivtělení Haliče a Sodo-merie k Rakousku z rozděleného Polska a památní peníz na památku položení základního kamene k velkému Národnímu divadlu v Praze dne 16. května 1868 s nákresem divadla samého na jehož vystavení příspěvky od národu sbírané byly.

Letošní rok 1870 jest polnímu hospodářství velmi nepříznivý, neb od jara padl jeden déšť v začátku dubna a druhý 15. května 1870, takže zem do velké hloubky vyprahlá byla, až do začátku června přeršky žitům k odkvětu pomohly.

Jarní osetí stojí špatně a jest obava před nedostatkem píce, an zá-sob není a rok tento již třetí tak suchý jest.

Ku konci vyslovují prosbu k Bohu, aby tuto naši věž a chrám, jakož i celé město odevšech pohrom chránil ráčil.

Josef Pleskot, obecní tajemník a spisovatel této listiny. 76/

K pamětnímu spisu tomuto, jak v něm i uvedeno, byly dle seznamu dány mince a vše vloženo do plechové krabice.

P a m ě ě

dána do věže Bohdanecký dne 21.července 1780 roku. Ve jmenu nejsvětější Trojice svatý . Amen.

Budoucím věkům pro památku zanecháno, kterak roku 1772 dne 12.dubna měsíce, jmenovitě v neděli květnou před osmou hodinou uvečer z Nro. 109 nenadale vzniklý oheň v malé chvíli, mimo marštali a stodol 76 městských sídel, pivovar, dům farní a věž kostela farního svatě Maří Magdaleny v popel obrátil. Zvon prostřední rozlil, větší ale až ke dveřím kruchty spadna, ochranou Boží zachován byl. K největšímu zármutku domácímu městečku Bohdanči, cizímu lidu k divadlu v smutných zříceninách, věž tato 8 let stála, až roku 1780 opravovat se začala a téhož roku, dne 21.července bane měděná se zasadila, orel císařský postavil, zvon veliký na věž vytáhl a na své místo zavěsil. Což se stalo za časů nejnepřemožitelnějšího císaře římského, spolu panovatele a dědice dědičných zemí nejjasnějšího domu rakouského J o s e f a, toho jména druhého, který téhož roku cestu před se vzal do Rusův města Mohylova, by tam s ruskou císařovnou v nejvyšších osobách se sejdouce, pojednati mohl, o čem? - potomci se někdy dovědí.

Též za časů nejslavnějšího králování ovdovělé císařovny římský Apoštolský v Čechách, Uhřích etc. 40 let panující královny M a r i e T e r e z i e paní paní nás všech nejmilostivější etc. Za arcibiskupa Pražského nejvyššího S.R.ř.knížete pána Antonína Petra hraběte Příchofského, království císařského primase a skrze biskupství Řezenské, bamberské a míšenské, legato nato etc., praesidenta komory dvorské J.exelenci hraběte Leopold z Kolovratu etc. General Direktora společných komorních a jejich císař.panství svobodného pana Františka z Raab, za správy duchovní Hynka Xavera Roczka, faráře bohdoneckého, v počtu od roku 1527 dvacátého šestého farářství ~~Bohdaneckého, dílem kraje chrudimského, který právě~~ v Bohdanči, roku začatého dvacátého S:S:T:B:F. Not.Ap.a Vicarie arcibiskupského, dílem kraje chrudimského, který právě jako nejpečlivější ženich, v okrasu vši duchovní něvěsty, neumdleně se staraje, vidatnou pomoc od kolatníků a tudy dobrý stav této hlavní opravy, téhož tenkrátě chudáčkého, však krásného chrámu Páně, zaopatřil a s tím způsobil, že ta samá

skrz to pohnutí, předsevzata býti mohla, svatá Maří Magdalena bude mu tehdy zde a i tam věčně hojná odměnitelkyně. Za ouřadu vrchnoředitelského panství Pardubic, urozeného vладыky pana Václava Wildt, který při předu jmenovaným neštěstí od zkázy ohně kryt kostelní a velký zvon zachoval, a ačkoliv o strávení věže v úřadu sirotčím postaven jsa, dosti pečoval, pod jeho vrchnostenskou správu nyní starost a práci neunavitedlně vynaložil. Urozený pan František Brünner správce siročenský počet vedoucí, všech kostelů panství Pardubic, oboum se srdečně vinšuje: aby jak oni dítky a potomci jejich v životě svém nedostatku neutrpěli, nýbrž za vynaloženou péči k zvelebení chrámu Páně, všeho požehnání božího a pak taky okrasí jich duši v nebesích oučastni byli. A poněvadž sousedé městečka Bohdanče nemalou pomocí, jak ruční tak potažní práce jsou přičinili a k přelití zvonu peněžitou pomoc učinili, k rozmnožení chvále Boží a svaté Maří Magdaleny své patronky, a ochranitelkyně, aby kostel jejich /majíce počátek svůj v věku dvanáctém, za časů Ladislava druhého, krále českého/ byl zveleben. Protož představeným městečka Bohdanče, by jejich příkladem budoucí o svůj chrám Páně starost a péči měli pomocí neodpírali, jména zde připisují, jenž byli: pan Josef Šinták primas, pan Josef Komárek, pan Jan Pabiček, p. Václav Kučera, p. František Siruček radní, starší obce: p. Jiří Vorel a p. Frant. Langer. Písařem radním byl Franz Fiola, kostelníkem Matěj Panuška.

Pán Bůh všemohoucí skrze orodování svatý Maří Magdaleny, ráčí na budoucí časy všechno nebezpečení tohoto chrámu Páně i celého městečka odvrátiti. Mince přiložena Josef a Marie Theresia, když království Galitiae a Lodomeriae v Lemberku ~~EE~~ se přijalo jmenem Josefa a Terezie roku 773. Pan Franz Jedlička toho času primas Heřman Městecký, mistr stavení, a tesařský Josef Lang toho roku dva dvacetníky mince po 20 krejcařích s obrazem císaře a císařovny.

/Pamětní kniha z roku 1715 až 1789, mus. archiv Pardubic č. G 122, list 411/.

Z uvedeného zápisu jest patrné, že oheň r. 1772 poškodil pouze věž kostela a vnitřek chrámu zůstal nedotknut, takže i malba hlavního oltáře zůstala nepoškozena. Malba ona byla provedena r. 1736 po dostavění chrámu z kamene. Malba ta trvala 130 dní a malíř měl denně pasírovanou 1 pintu piva, což činilo 8 zl 40 kr. /Počty 1736

Roku 1817 /podle pamětní knihy Obecné školy jest uveden rok 1847/ byl ciferník u hodin na věži opraven a díl věže bílen, obé stálo 56 zl. c.m. a sice: oprava ciferníku 25 zl., bílení věže 6 zl. a potřebné lešení 25 zl. c.m..

Zřízení křížové cesty: Roku 1851 nabídnutím některých pp měšťanů bohďanečských učinil p. P. Hruška, tč. zde kaplan, p. Josef Chlumecký měšťan sbírku a sice chodili dům od domu sbírajíce příspěvky na křížovou cestu, kterých značná částka se sešla. Byl povolán malíř z Kuklen, kterému se práce tato svěřila, kterou také toho roku vyhotovil. Rámy byly objednané v Praze, řezbu pak nahoru k obrazům zhotovil p. Jan Walter truhlář v Pardubicích; byla vyzlacená.

Dne 22. února 1852 odpoledne, právě v neděli, bylo předevzaté svěcení samé a sice ve 2 hod. odpoledne šla z kostela školní mládež, cechové s prapory, školních družic bylo 25, pak odrostlých panen 28, duchovenstvo, hudebníci, pak různé shromáždění lidstva do radního domu, kdež ta křížová cesta uschována byla. V radní světnici držel p. Jan Filipp farář tč. ráznou řeč k městské radě, čině poděkování za všechnu starost a snažnost k podpoře křížové cesty, nač p. Frant. Peška měšťanosta chvalně odpověděl. Po té řeči vzalo oněch 28 odrostlých panen dvě a dvě křížovou cestu a při zvuku bubnů, trub a zvonů šlo se do chrámu Páně, kdež hudba ~~neumkla~~ neumkla dotud, až obrazy okolo oltáře postaveny byly, načež počalo svěcení, pak slavné litanie a konečně Te Deum.

Den byl překrásný, takže lidstva veliké množství bylo. Byl to den pro každého paměti hodný, neb dosud křížová cesta v Bohďanči nebyla, pročež veliký dojem na každého to činilo.

Podotknouti ještě za slušno jesti, že před svěcením křížové cesty p. farář držel horlivou řeč, vztahující se, co vlastně křížová cesta vyznačuje a skončil poděkováním podporovatelům.

Dne 11. března 1851 zaplaceno malíři Bayerovi za malování křížové cesty 210 zlatých. 74/

Roku 1852 byl v chrámu Páně zřízen nový l u s t r. Na tento byla učiněna sbírka a sice chodil p. P. Jan Filippi tč. farář a Antonín Rosůlek učitel po domech a vybrali od lidu 70 zl. c.m. kterými se také ten lustr zaplatil. 77/

Roku 1852 byl bohďanečský chrám Páně bílen a sice z venku tak vnitřku. Tuto opravu měl najatou p. Frant. Peška tč. purkmistr. Též byla opravena malba na stěně za oltářem a stála tato oprava 80 zl. 77/

Zajímavou zmínku o o l t á ř i má zaznamenanou Pamětní kniha Obecní školy v Bohďanči na str. 11. Obraz sv. Maří Magdaleny od koho jest kreslen udatá se nemůže, pouze to, že v r. 1774 nechal ho pan Hynek Roczek od exjezuity Josefa Kramolína překreslit. Na to druhý rok tj. 1775 nechal od tohoto samého oltář překreslit neb čerstvými barvami obnovit /vše bylo fresko dělané, tj. na mokré neb sgrované zdi malované, což fresko sluje/. 74/

Malá věžička cibulovitého tvaru nad bohđanečským kostelem měla býti přizpůsobena k nové hlavní věži, proto stavitel Frant. Svoboda z Bohđanče zhotovil dne 12. července 1869 plán na přestavbu.

Dne 21/4 ~~mytax~~ 1870 došlo k zadání zhotovení navrhované věžičky.

Dne 15. září 1870 byl sepsán protokol o převzetí stavby střechy velké věže s p. Fr. Schmoranzem. Též byly prodány staré cifráky za 1 zl 76 kr.

Dne 29. července byla cibulovitá věžička předělána na jehlancovou za částku 31 zl 13 kr.

3. dubna 1872 zhotovil Fr. Poledno fakultanské šaty za 70 zl 50 kr.

Roku 1881 Josef Svoboda opraví věžní hodiny za 105 zl.

Roku 1885 žádá farní úřad o příspěvek na opravu chrámu Páně podle předloženého rozpočtu částku 3430 zl. ^{78/}

Roku 1883 předložil Frant. Kout z Choltic nákres k založení sadu kol kostela, což by stálo 159 zl 80 kr, a muselo by být provedeno i oplocení. ^{79/}

Kostelní a farní inventář, započatý p. Dr. Th. Františkem Umlaufem, po jehož odchodu do Chrudimě, pokračoval v něm od 27. února 1870 nově instalovaný farář p. P. Adolf Schlögl, uvádí:

Farní kostel v Bohđanči jehož stavba dokončena r. 1731, jest úplně nově z kamene vystaven, klenutý, jednolodový, pokrytý taškami. Vedle kostela stojí stará gotická, z kamene zbudovaná zvonice, jejíž jehlancová střecha jest plechem pokryta. Nahoře věže je byt hlásného, nad ním jsou věžní hodiny s čtyřmi číselníky. Věž k jehlancové věži jest 26,60 m vysoká a vedou do ní 4 schody venkovní a vnitřní schodiště má celkem 117 schodů tj: 31 + 53 + 22 + 11, dále pokračuje 7 stupňový žebřík na cimbály a 12 stupňový žebřík do špičky věže. Zařízení bytů hlásného, hodiny a kryt věže náleží správě obce. Věž byla r. 1870 novým krytem opatřena.

Obraz sv. Maří Magdaleny na hlavním oltáři jest malován olejovými barvami na plátně z r. 1760 v ozdobném dřevěném rámu, renovován roku 1852. Pamětní kniha Obecné školy na str. 11 uvádí, že "Obraz sv. Maří Magdaleny od koho jest kreslen udati se nemůže, pouze to, že v r. 1774 nechal ho pan P. Hynek Roczek od exjezuity Josefa Kramolína překreslen. Na to druhý rok tj. 1775 nechal od tohoto samého oltář překreslit neb čerstvými barvami obnovit /vše bylo fresko dělané / ^{80/}

V knize cechu novoševcovského jest zaznamenáno: Stalo se za inspekce držícího slovutného p. Josefa Komárka též starších cechů L.P. 1785 Michala Šnětivého a Jana Andresa. Jemnost pan vikarius v r. 1782 žádal, bychom pro čest a chválu boží a k cechu pochvale, malé ruční korouhvičky do chrámu Páně zjednali. Poněvadž ale od téhož času takové takové postavití stavu nebylo, jsouc jemu poodloženo býti muselo. Aby pak táž dobrá odpověď k svému oučinku přišla, k vůli jeho a p. inspektora splňuje se s poctivým cechem krejčovským, na místě týchž korouhviček, potřebné stolice do chrámu Páně farního, pět stolic dubových postavití jsme se uvolili, kdežto povolavše truhlářské mistry, totiž Joachima Kotka a souseda zdejšího a Václava Vorla familianta z Dědku, jim takové dílo jsme odevzdali a kontrakt s nimi na 27 zl 30 kr zavřeli, by takové do příštích Svatodušních svátků do chrámu Páně zhotovené postavili.

Což oni i my společně obojích nadjmenovaných poctivého řemesla krejčovského cechmistrův a nás nižepsaných rukou podáním dotvrzeno bylo. Načež ihned poloviční a smluvené peníze jsme vydali a oni takové do vlastních rukou jsou přijali.

Jež se stalo za času p. faráře a vikaria Ignace Ročka, p. primatora Josefa Šintáka, inspektora Josefa Komárka, též starších cechmistrův počestného řemesla krejčovského p. Františka Syručka, Jana Pauma, nás pak starších Michala Šnětivého a Jana Andresa.

Téhož roku 4. máje z před oznámené stolice zhotovené a do chrámu Páně vnešené, tamž u přítomnosti jemnost p. vikaria, též dvou pánů kanovníků, hned pod katedru na levou stranu postavené a utvrzené byly a s potěšením naším navždycky spatřovati se budou. Truhláři pak, nemohouce skrze drahotu prken při kontraktu obstáti, přidavek 2 zl 30 kr požádali, což jim také zapláceno jest. ^{81/}102

Kniha cechu zednicko-tesařsko-dlaždickeo-pokryvačského zaznamenává: Když od svaté paměti JMCs Josefa II. velké korouhve nositi při procesích cechům zapovězeno, pak za sv. paměti císaře Leopolda II. jedno ruční praporce zvéstí povoleno bylo, ty samé praporce nejprv v městech pražských přítomných cechům zvedené, a při eintzugu-též slavného korunování praveného císaře Leopolda veřejně na procesí nešené byly. Podle těch pražských měst a cechů, zase v krajích a jiných městech, jako v městě Pardubicích podle módy pražské takové praporce se dvěma vokřídly od tamních cechů zvedly, podle kteréhožto pardubského příkladu tu v městě Bohdanči nejprv pořádek tkalcovských mistrův anižto /nemajíce cechu/ ze svých vlastních kapes na týž praporec náklad vynaložili a s nimi se, za času slovut. pana inspektora Jana Kuttnera, star. cechmistrův p. Martina Havla, p. Matouše Hájka, p. Václ. Kalvody a písaře cechovního Jana Olivy, usrozměli a také praporec podle mistrův pražských, též pardubického, s dvěma vokřídly vyzdvihlí - posvětit a nejprv ti 2 cechové do chrámu Páně sobě místa vymohli a je zavěsili. Napotom pak teprv jinší cechové pozadu zůstatí nechtěli, jeden druhého k zdělání také praporcův /však s jedním křídlem/ sami se donucovali. A to se stalo v roku 1796, a nejprvnější slavné procesí s nimi vedeno bylo na den nejsvětějšího Božího těla, kterémužto procesí z okolních vesnic a stran na tisíce lidu se sešlo a shromáždilo, kterjžto cechovní dobrý aumysl k chvále a slávě Panaboha nejmočnějšího ať se vznáší a Bůh mocný a milostivý kdykoliv procesí konané bude, modlitby od lidu k sobě ráčil přijíti.

Obecní počty z roku 1736 uvádějí však tuto skutečnost: "Ve velkém kostele štafíroval se velký oltář a ozdoboval, což trvalo 130 dní a za každý den měl pasírováno 1 pintu piva, což činí 8 zl 40 kr.

Po pravé straně hlavního oltáře jsou tři poboční oltáře: P. Marie, sv. Barbory a sv. Josefa, který opatroval cech kovář-kolář-bečvářský jak dokládá následující spis: "Poznamenání. Oltář sv. Josefa od počestného cechu kovář, kolář, a bečvářského v komorním městě Bohdanči, který oltář pan Jan Březina měšťan jakožto patron pod svou ochranu přijal a dobrým místem zaopatřil, v kterém oltáři nachází se kusů a sice: 2 polštáře, 2 sloupi, 4 kusy malý 2 kusy na podlaze prken, 3 kusy na stole prken, 3 kusy v rámci prken a 1 vrch malovaný. To vše jmenované pan patron přijal, což vlastnoručně podepsal, že cechu to tak odvádět bude. Tak jak to poznamenání u cechu leží, tak taky pan Jan Březina od cechu takové má vyznamenání v rukowch. V Bohdanči dne 13. června 1816. Jan Březina, přijal. -- Josef Pabiček starší, Josef Kolář spolu starší, Karel Jedlička kontrudol". (sic!)

Po levé straně hlavního oltáře jest oltář sv. Jana Nepomuckého z roku 1733, sv. Floriana, kterému r. 1764 obětovala obec, aby na jeho přímlovu mocnou, velebnost božská se ukrotila před nešťastnými pády ohňovými, a sv. Martina, patrona cechu krejčovského podle zachovaného oběžníku: "Velectění spoluobčané a rodáci naši. Letos uplynulo právě sto let, co naši zbožní předkové k oslavě Boží založili v zdejším chrámu Páně svůj oltář k účtě sv. Martina, vyvolivše si ho za patrona řemesla našeho krejčovského a zároveň se uvolili, že chtějí vlastním nákladem ho v pořádku udržovati a všelikou opravu na něho vésti. Jest tomu již tedy 100 roků, co oltář stojí, uznáte tedy zajisté drazí spoluobčané, že oltář ten potřebuje již opravy a právě letos budou se dít ve zdejším chrámu Páně značnější opravy, anto se očekává příjezd našeho nejdůstojnějšího pana biskupa. I usnesli jsme se my členové řemesla krejčovského, anto žádného cechovního jmění nemáme, obrátiti se na Vás drazí spoluobčané, s prosbou, byste tak k šlechetnému účelu každý nějakým malým dárkem peněžitým přispěl, by jsme oltář po našich zbožných předcích zděděný zase do pořádku k účtě patrona našeho přivéstí mohli. Doufáme tedy že prosba naše oslyšána nebude a vzdáváme všem kteří dost malým darečkem přispějou ten nejvřelejší dík a "Zaplať Vám Bůh".

V Bohdanči dne 19. ledna 1885. Václ. Kratochvíl tč. starší.

Na tento prosebný list bylo vybráno od 201 osob, po darovaných po-
nejvíce 10 kr., ojedinelé 1 - 5 zl částka 88 zl 65 kr. ^{83/5}

Kostelní inventář uvádí též velkou stříbrnou monstranci 1 1/2
lokte vysokou, která byla za časů Karla IV. zhotovena a pravděpo-
dobně pochází z opatovického kláštera. Tato památná a vzácná mon-
strance, která přestála mnohé místní ohně, vpády i průchody nepřá-
telských vojsk, byla vážně ohrožena vydaným patentem z 19. prosince
roku 1809, podle kterého měly veškeré stříbrné a zlaté kostelní
předměty býti odvedeny. Sošky ve výklencích jehlanů této umělecké
práce provedené ve stříbře jsou: sv. P. Maria, sv. Maří Magdalena, sv.
Křištof, sv. Pavel, Boj P. Maria; nahoře pak sv. Kříž "Pieta" a pod
ním stojící P. Maria s uprostřed Ježíš s korunou "Exe Homo". Melsi-
chedech té monstrance má 12 krásných roset. Tehdejší purkmistr Jan
Kuttner, který získal předběžné informace o povinném odvodu stří-
brných kostelních předmětů, svolal měšťanstvo na den 28. března r.
1810, aby se v příčině vymanění velké monstrance k zdejšímu farní-
mu kostelu přináležící, poradil. Ve své řeči uvedl: "Poněvadž na
náklad našich předků zřízená velká monstrance jest k odvodu pota-
žena, jest nejen magistrátu, representantům, ale i také celému měš-
ťanstvu nevýslovitelně bolestně líto, od téhož starobylého, kuně-
tovního z mnohých již nepřátelských rukou vytaženého, slavného kle-
notu našeho vlasteneckého městečka, oddělití a odloučení, tak magis-
trát za svou nej přednější povinnost uznal, vše vynaložití, co by
podle žádosti měšťanstva k vymožení, k vyměnění a k zachování oné
monstrance, kterež v našem království Českém ani rovno nejní, slou-
žití mohlo. Podle přístupu oného patentu, možno monstranci vyměnití
buď za stříbro, nebo konvencion penězi. Krajský ouřad oustně přisla-
bil, že o naší chvalitebné, nábožné žádosti bude Měním do Hradce
Králové referirovat. "Nastalo velmi obtížné a svízelné jednání, kte-
ré skončilo tím, že monstrance odvezla se do Hradce Králové k "oše-
cování", kde zjištěno že monstrance jest hrubé váhy 10 hřiven, čis-
té váhy 8 hřiven /mark/ 2 loty a na zprošťovacím lístku uvedena
výměná cena 191 zl 45 kr v konvenční měně, což rovnalo se ve stří-
ře 742 zl 10 kr, vzniklé výlohy 69 zl 1 kr, a tak za úhrnou částku
812 zl 11 kr zachránili před zničením drahocný klenot. Uvedenou
částku Bohdanečtí uhradili 1/. nájemní činží z okrajů obecních v
rybníce Bohdanešském při sušení k orání a na trávu za rok 1809

per 566 zl 45 kr a 2/. z vinného šenku za rok 1812 se vydá

245 zl 26 kr což činí úrnem 812 zl 11 kr.

Bohdanečská monstrance byla honosným kusem našich výstav: dne 28/6 roku 1879 v Hradci Králové, r. 1887 byla vystavena na konané výstavě ve Vídni a roku 1891 na Jubilejní výstavě v Praze.

Pro případné zasílání byla zhotovena zvláštní schránka, pro zabezpečení případného poškození. "Osvěta" roč. XV. str. 946 přináší nákres od konservátora Františka Schmorance, o které měl v Praze přednášku. Nákres jest uložen v Městském museu v Bohdanči. "Dějiny kroje" z r. 1893 str. 79 uveřejňují článek Z. Wintera v němž vyobrazena jest sv. Maří Magd. jejíž stříbrný šlojíř obepjav hlavu, smělym uzlem visí jedním koncem volně dolů. Zlaté vlasy svaté panny široce jsouce po zádech rozestřeny, visí hluboko dolů.

Cínová křtitelnice má nápis: "Leta Panie 1527. ~~xx~~ za knieze Ondrzege fararze bohdaneczkeho a starssiho Petra Berana tato nadobka gest udielana na ni gest uozinila pomoc Marie dcera a Przibik Mach"

V roce 1787. Když byl klášter velebných pánů páterů Minoritů vyzvítězen v městě Pardubicích, toho roku dne 24 měsíce března, ten den před Zvěstováním Pany Marie jsme obdrželi z téhož kláštera milostný obraz Marie Pany Čenstochovský, který na oltář toho dne dán a posavad k spatření na oltáři u kazatelnice jest. Téhož času byl jemnost. pan Ignatius Roček, panem vikariusem a zdejším farářem. Josef Andres počtetvedoucím záduší sv. Maří Magdaleny a záduší sv. Jiří. 85/

Podle názoru P. Tláškala obraz nepředstavuje Pannu Marii Čenstochovskou, nebo obraz není zdařilou kopií.

Podstatným znakem Čenstochovské Matky Boží jsou na obraze zřetelné dva "šlince" sečné rány mečem neb dýkou. Na obraze v kostele bohda-nečském však nejsou. Též drahocenná výzdoba šatů Panny Marie a Je-žiška je jiná. Obě sochy mají velké pravidelné obličej, na hlavách těžké koruny. Malba zdobena množstvím drahokamů i ve svatozáří, kolem krku zlaté řetízky. Obraz zasazen do černého rámu, zdobeného mřížkou a zlacenou mušlí. Malován asi v 18. stol.

Nyní jest umístěn na straně epištolní ~~xx~~ sedadlem.

/V presbiteriu na jižní straně

Popis zvonů far. chrámu sv. Maří Magdaleny.

Na věži kostelní visí r. 1917 osm zvonů v tomto pořadí:

- + 1/. Dušičkový /průměr 26 cm, výška 21 cm/ z r. 1774.
- 2/. Poledník / " 83 " " 57 "/ z r. 1563
- 3/. Pan Ježíš / " 143 " " 100 "/ z r. 1605
- + 4/. Panna Maria " 111 " " 85 "/ z r. 1780
- + 5/. Bednářík / " 48 " " 38 "/ z r. 1617
- + 6/. Umíráček / " 21.5 " " 18 "/ bez roku
- + 7/. Sv. Vojtěch ? " 33 cm " 25 "/ " } ze sank-
- + 8/. Sv. Václav / " 25 " " 19 "/ " } tualky.

Zvony křížkem označené byly sejmuty 17. ledna 1917 odpoledne. Zvon P. Maria, stará zvonovina, zvon byl přelit po požáru r. 1772/rozbit na 27 kusů 228 ranami mezi 5-6 hod. večerní; 60 ran padlo než poprvé pukl. Zvony č. 1, 7, 8 fotografovány, o zvonu č. 2 dosud nerozhodnuto.

Popis.

1/. Dušičkový. Malý zvonek, ale krásně provedený. Při koruně zakulacený, jako zvony nejpozdější periody zvonařství. - Značka zvonaře I. G. K. 1774. Výška písmen 1 cm. - Výzdoba: Na přední straně světec sklánějící se s křížem a knihou, se svatozáří /sv. Jan Nepomucký?/relief pěkně provedený umístěn uprostřed přední strany /velikost 10x6 cm/. Po omytí nalezena číslice váhy 20 1/2 tj. liber, zvážen dal 10.4 kg. Nad ním při horním okraji relief /18x6 cm/: boží oko ozářené v oblacích, z nichž po každé straně vykukují dvě hlavičky andílků. - Na zadní straně obdobně uprostřed relief: 2 vyletující andílkové nesou monstranci. Relief /5x18 cm/. Na ním opakuje se výzdoba z přední strany /boží oko v oblacích s andílkami/. Při dolním okraji značka I. G. K. 1774. Staří zvonu 143 let. Zvonívalo se s ním "za dušičky po klekání". Nyní je puklý /křape/ asi 7 let se s ním již nezvoní.

2/. Poledník: nejstarší zvon z r. 1563, prostý, bez výzdob ornamentálních, jen při horním okraji pláště má gotickou majuskulí provedený nápis, mezi 2 dvojnásobnými liniemi:

/ tento zvon dielan gest kecztli achwale panu bohu za starssich pana iana slova aia/na Pabiszka 1563. Slova: /na Pabiczka 1563/ tvoří nový řádek a pod ním jsou dva medailony k sobě obrácených hlav ve věncích /4 1/2 cm/, a od sebe také 4 1/2 cm vzdálených:

opakuji se festony, jako na přední straně, za nimi /29 cm. od osy/:
v levo: sv. Florian /16x8 cm/ hasící kovářský domek, v levici s praporem.

v pravo: biskup /sv. Mikuláš/? /16x16/ s berlou a křížem, sklánějící se k osobě již obdarováva. Pod křížem počíná dvojdílný nápis /latinkou/, oddělený ratolestí /25 cm/ v levé polovině erb duchovní, v pravé erb Bohdanče. - Duchovní erbík: pod arcibiskupským kloboukem se štrápci kruhovitý rozčtvrcený erb, uprostřed s kroužkem /v němž květina /, v horní levé a dolní pravé půl anděla, v ostatních nezřetelno, co jest.

Text nápisu:

ZA SPRAWY W MIESTECZKU BOHDANCZY.

DUCHOVNI
HYNKA erb XAWERIA
ROCZEK duchBARARZE
A DILEM KRAGE
CHRUDEMSKYHO VIGARIUM
FORANEUM S: S: T: BF PROTO
NOTAO. PUB. IVR

MIESTSKÉ
PANA JOSEP
P. IOSEPHA
P. IANA
P. WACZLAWA
P. FRANTISSKA
PP. STARSSICH OBECZNICH
GIRZIHO WORLA
HA SCHINTAKA PRIMAS
KOMARKA
PABICZKA } radních
KUCZERI
STRVCZKA
FRANZ LANGRA

3/ Pán J E Ž I Š.

Největší zvon. Závěsy /4/ formovány v podobě hlaviček andílků s křídelky na prsou skříženými /10 cm/, pod nimiž je rozkřídlena sova /4 cm/. - Na vrchní straně zvonu při okraji jest palmetový ornament 9 cm. vys. Výzdoba pláště počíná ornamentem /pole 9 1/2x16/, jehož pole jsou oddělena hlavičkami /lvími?/. Ornament proveden nejasně a mělce. Pod ním kolem zvonu jest nápis písmeny 3 cm vysokými /mezi liniemi latinkou/.

CHWALTEZ PANA NA CIMBALYCH DOBRZE
ZNIEGICZYCH CHWALTIHO NA CIMBALYCH
UTIESSENI WSSELKY DUCH CHWAL HOSPODINA
1605 ZIALM 150

Pod oddělujícími liniemi pak opět krajkářský ornament 7 cm. výšky /pole 7x7/ pod nímž po 17 cm mezeře obdélníkový nápis /29x20 cm/ latinkou:

/LETHA PANIE 1605 ZA STRAS/SYCH MIESTECZKA IANA
HYBSKYHO PETRA ZABRANSKYHO A / GINYCH CZASU KONSSSELUW
JANA ROCKITAN. WACZLAW POLACZEK A
WENCESLAUS SLAWYK +/ DANIEL DONAT PISARZE RAD/.

Hlava mužská a ženská s krají, doby současné.

4/.Panna M a r i a: ^{"Prostřední"} Nejkrásnější zvon, bohatě zdobený reliefy, znaky a nápisy. Zvonovina stará, zvon přelit po požáru 12.V.1772, přelit r.1780 Kuhnerem. Závěsy jeho mají podobu ženských hlav, se silně vyniklým nosem /celkem šest, po dvou vzádu a vpředu, po jedné po stranách, výška 12 cm/. - Plášť zvonu počíná nápisem /po 14 cm mezeře od horního okraje, zvon je vypouklý/.

ANNO MDCCCLXXII DIE XII APRILIS IN FATALI IN CENDIO ERAM DIPYSA
PER IOHANEM GEORGIUM KUHNER CIVEM. PRAGAE MINORIS ANNO MDCCCLXXX
REFUSA - výška písma 3 1/2 cm.

Pod nápisem souměrně k ose zvonu rozprostřena je tato výzdoba:
Dva květinové festony :7x13 cm/ od osy 7 cm vzdálené; za levým festonem dvě postavy světců /17 cm vys./ v římské zbroji s helmicí k sobě obrácené /17x17, 17x10/. První v levici drží palmu mučednickou a přidržující meč v pochvě, s pravíci na prsou - druhý /17 x 17/ v levici palmu a pravíci přidržuje meč v pochvě. - Za pravým festonem je světec se svatozáří, v levici s palmou, pravíci dolož vztáženou /16x8 cm/. - Pod festony počíná nápis latinský kol císařského orla s arcivévodskou korunou /10x10 cm/ mající na prsou v erbíku českého korunovaného lva /2.5x3.5 cm/.

REGNATE

AUGUSTISSIMA IMPERATRICE VIDUA

BOHEMIA

GALICIA

REGINA

ARCHIDUCE

erb

/orel/

MARIA

TERESIA.

/2 1/2 cm./

HUNGARIA

LODOMERIAE ECT

APOSTOLIGA

AUSTRIAE

/1 1/2 cm/

Od orla ve vzdálenosti 13 cm erb vládycký s křídly "kotva" /4x 5 1/2 cm/ a pod ním 5 cm vzdálen erbík 5x5.5 cm/ šikmý pás s písmeny F W B. Kol prvního nápis:

 ZASPRAWI WRCHNO+RZYDITELSKY PANSTWI/ PARDUBICZ UROZENEGO

 A STATECZNEHO WLADYKY/ PANA WACZLAWA IANA: ERB S KOTVOU:
WILDGEH Z PECZIKOSTEL/ FRANI ODKAZI OHNIE ZACHOWAN BYL/

 SPRAWCZE SYROTCZENSKEHO HOSPODARSTWI/ KOSTELNIHO WROZENEGO
PANA FRANTISSKA WACZ/LAWA BRUNNER KTEREHO

SHORZENA WIEZZ NOWA PRZIKRYTA BYLA//

V ose zvonu jest při horním okraji pod zmíněným již nápisem o přelití zvonu relief /10x24/ Krista na kříži, při němž dole stojí P.Maria. Plastika je nižší, ale pěkně provedená. V pravo i v levo

NYHO TENT ZWON KECZTI CH
WAL BOZI M C S.

Velikost písmen 1.5 cm, počátečních 2.2 cm. /Jméno SLAWYK dodatečně do hozového zvonu vryto, při lití vynecháno/. Bezprostředně pod nápisem silně vypouklý relief /21x16/:2 andílkové v krátkém rouše drží erb města Bohdanče /žebřík se šachovnicí, za ním anděl drží nad hlavou korunu, v níž sedí korunovaný orel/. - Pod znakovým tímto 5 oddělujících liniích následuje erbík zvonaře /5.5 x 5/:
Dva skřížené meče se třemi hvězdičkami, nad nimiž jsou písmena:
J M H.

Po 4 cm. mezeře mezi dvěma liniemi květinový ornament, málo znatelný, nejasně odlitý, jímž končí při okraji ozdoba zvonu na straně zadní. - Přední strana má uprostřed citát, provedený písmem německým inicialkou J: /velikost nápisu 27x11 cm, řádky se zkracují.

Jako gest Moyses Powyssyl hada /
Na Poussty tak ma Powyszen Byti /
Syn Clowieka Aby Kazdy kdoz
Wierzi W nieho nezahynul Ale
Miel Ziwoł Wieczny.

Po 15 cm mezeře jest silně vypuklý relief /25x23/ Krista na kříži, a P. Marii a sv. Janem, kteří stojí po stranách kříže /vzdálenost 5 cm/ výška sošek 11 cm. V pozadí nejasné obrysy Jerusalema.

Značka zvonaře: I M H, rok 1605 stáří zvonu 312 let.

5/. B e d n a ř í k. Pořízený snad nákladem cechu kolářů, kovářů a bečvářů /bednářů/. Cech ten již od r. 1491 v Bohdanči trval. - Zvon prostý bez ozdob, jen na horním okraji pláště latinský nápis /mezi 2 násobnými liniemi 1 cm vzdálenými, písmeny 2 cm/:

LAUDATE DOMINUM I NCY BALIS BENE SONANTIBVS ZE
VERBUM DOMINI MANET IN AETERNUM 1617

tedy text obdobný zvonu P. Ježíše, ale latinský a zkrácený.

6/. U m í r á č e k, nejmenší zvonek, bez ozdob, jen linie bez letopočtu, patrně pozdější /?/.

Mimo tyto zvony jsou ještě 2 malé na sanktusálce nad presbyterií, /přístupné jen z půdy kostelní po žebříku/ jimiž se zvoní při požehávání, při školních mších /o 9té hod. v neděli a o svátcích/ a a dává o velkých svátcích znamení zvonům na věži velké. Zvoní se jimi pomocí provazů vedených otvory v klenbě presbyterie;

7/. Sv. V o j t ě c h ? Zvonek větší, s reliefem biskupa v prostém rouše s mitrou, v levici jednoduchou berlu, v pravici větší kříž z jednoduchých kulatých břevien. Výška postavy 13 x 6. Na horním okraji zvonu barokní relief /ornament/prepletaný, počínající a končící u hlavy světce. Váha 21 kg./ornament 8x5, rozměr/

8/. Sv. V á c l a v, menší zvonek, jinak bez ozdob, spěkně provedeným, silně vystupujícím reliefem sv. Václava /11x6/. Na půdě u nohou sochy nápis: S. WENZEL /1cm/. Kol hlavy silně čárkovaná svatozář, v levici prapor s orlicí, u ~~nohou~~ nohy levé štít s orlicí, na půdě jakoby hrozny /?/. Váha 11 kg.

Pokud bylo lze, nápisy byly grafitem na hedvábný papír sejmuty, erby do sádky odlity, medailonky rovněž do sádky i na papír zachyceny; podrobnosti unikají.

Boleštné pomýšlení, že ze zvonů kovových zůstanou jen papírové otisky!

V roce 1917 nařízena byla krutá revize zvonů a té za obět padmouti měl z farního kostela velký zvon "Pán Ježíš". Intervencí u zemského konservikariátu v Praze a vojenského velitelství v Litoměřicích podařilo se aspoň dočasně zbylé zvony zachrániti.

V roce 1918 dne 16. února byly cínové píšťaly prospektové z fil. kostela v Živanicích ve váze 27 1/2 kg za cenu 4 K za kg na válečné účely. V tomto roce prováděny též requisice na všechny životní potřeby s vojenskou assistencí, zavírány mlýny pro nedodržování mlecích předpisů a objevily se na obzoru masenky.

Do války vstoupila Amerika téměř celá do války.

V duchovní správě zdejší ustanoven od 1. dubna 1918, žumberecký kaplan Václav Bartoš a dp. Ditrich stal se administrátorem ve Velké Chodnici.!

Opsáno z pamětní knihy fary Bohdanče.

Z v o n y : Poledník. Tento zvon gest dielan ke czti a chwale
Panu Bohu za starssich Pana Gana Slowaka a Gana Pabiczka 1563". Dán
byl k tomuto kostelu od Jana Jelínka z Koldína, vrchního panství
Pardubického.

Ježíš. Na tomto zvonu ulitém roku 1605 jest značka T M H, která ná-
leží spíše dárci nebo j některému úředníku panství pardubického,
než zvonaři. Podobný zvon jest Chrástavě z r. 1601, který jest téhož
typu. Další nápis nese: Letha Panie 1605". / Památky archeologické
r. 1922-23, str. 174/.

Velký. Ulit "Letha Panie 1603, za starssich Miesteczka Gana Hybskeho
Petra Zabranskeho a ginych toho czasu konsseluw. Wacslaw Polaczek,
Wenceslaus Slawik Donat pisarze Radního. Tento zvon ke czti a chwa-
le Boží M.G.S." Na protější straně: "Gako Moyžiss powyssil hada na

paussati tak powyssen ma byti Syn czlowieka aby každý kdo wierzi w nieho nezahynul ale miel žiwot wieczny." Nahoře kolem koruny: "Chwaltež Pana na cymbalich dobře zniegiczych chwalte ho na cymbalich utiessenie. Wsseliky duch chwal Hospodina. Zialm 150". Zvon tento při požáru r.1772 pukl po jedné straně a pozbyl jasného svého hlasu. Poškození stalo se tím, když dopadl ke dveřích chrámovým, na rozžhavený bylo nalito vody. Opravený zvon byl opět roku 1780 dětmi, za pomoci dospělých lidí na věž vytažen.

V počtech z r.1618 uvádí zádušní počet: Donátovi, zvonáři od slévání nového zvonu "prostředního", tovaryšům zpropitného, tesařům od vytažení téhož zvonu, kováři od nakládání srdce jednoho zvonu vydáno 275 kop 6 gr 6 den.

- 4) Prostřední, má nápis: Augustissima Imperatrice Maria Theresia Regina Bohemiae Hungariae matre regnorum feliciter regnante"; a pod tím: "za sprawy wrchnorzeditelsky Panstwj Pardubic urozeneho a stateczneho wladky Pana Gana Wildta gehož peczi kostel a hospodartzwj kostelnjho urozeneho Pana Frantisska Waczlawu Brunera ktereho wynasnaženjm wiež shorzata znouu byla przikryta". Na protější straně: "za sprawy miesteszka Bohdancze duchownj: Hynka Xaweria Roczka fararze a dilem krage Chrudimskeho Archieppiscopalem Vicarium foraneum SS.T.Bac.Protonot.Pub.jur." A kolem koruny nahoře: "Anno 1772.die 12.Aprilis in fatali incendio sum diffusa.Per Joanneum Georgium Kühner civem Pragrae Minoris anno 1780.refusa". Zvon ten váží 15 centů 39 liber. *R.1780 Na, prostřední "zvonky sousedské" dali 97el.33kr. a obec doplatila 84el.57kr. - kryj zádušní je chudob".*
Bednářský, s nápisem kolem koruny: "Verbum Domini manet in aeternum 1617.Laudate Dominum in cymbalis benesonantibus."

Umíráček, s rokem 1774. bez nápisu. Po zániku "Umíráčku" převzal funkci zvon "bednářík", který občas ohlašuje odchod některého spoluobčana na věčnost, nebo jak za stará se říkalo "prozřetelnost Božská z prostředku živých na věčnost povolati ráčila, a jeho duše, aby věčného pokoje účastna byla."

V malé věži kostelní visely dva zvonečky, kterými se zvonilo na raní mši a pozdvihování. Dva provazy od těchto zvonků šly otvorem ve stropě až dovnitř kostela k hlavnímu oltáři, aby kostelník k nim neměl daleko. Oba tyto zvonečky staly se obětí nařízení c.a.k. ministr. války z 23/9 1915 č.2283 a 16/6 1916 č.182 nařízení o sběru kovů k válečným účelům.

V kostelním inventáři jest veden "Boží hrob", který byl zvláště krásný; tisíce broušených skel vrhalo duhové světlo do nábožného klidu chrámového. Býval instalován ve výklenku jižních dveří kostelních, od r. 1914 jest oltář sv. Martina nahrazen Božím hrobem, ve formě otvíracího oltáře.

V bohďanečském chrámu jsou pozoruhodné výtvarně umělecky provedené sochy, které pravděpodobně pocházejí z litomyšlské sochařské dílny, která měla nemalý ~~xxix~~ podíl na prudkém rozmachu české barokní skulptury "braunovské", východočeského sochaře 18. století Jiřího Pacáka /asi r. 1680-1757/. Sochy mají mnoho znaků prozrazujících původ z Pacákovy dílny.

Místní kantoři vyznačovali se hudebním nadáním a působili zároveň jako regenschori, pilně přetvořovali domácí obyvatelstvo na muzikanty. Svě umění uplatňovali hlavně v chrámové hudbě, při které často provozovali své vlastní skladby. Pečlivě doplňovali potřebné hudební nástroje do kostelního inventáře ve kterém roku 1870 jsou zapsány: 1 varhany, 4 housle, 2 violy, 1 čelo, 1 basa, 6 polnic, 2 althorny, 2 lesní rohy, 4 klarinety, 1 pozoun, 1 bombardon a 2 bubny. Roku 1909 prodány barokní varhany za 120 Korun a nahrazeny novými beze vší umělecké ceny.

H ř b i t o v .

Okolo chrámu sv. Maří Magdaleny býval hřbitov, který okolo celého kostela stál z kamena vyhotoven. Náklad na zdi okolo kostela uvádí Počet obecní v r. 1733: Přikrývačovi od přikrývání zdi krchovních přejízů a háky, dle vyměření 60 sáhů, od každého po 15 kr. Truhláři od udělání dvojích tuplovaných dveří do krchova, jedny z prken tvrdých a druhé z měkkých za 10 zl 37 kr. Zámečnickovi od práce: jedny s trojima pruty a druhé s dvojíma okoval s klikami a šuprigle nahoře i dole za 10 zl 30 kr. Poslední na něm byl pochován P. Roczek. K půlnoční straně asi 5 sáhů od levých dveří vchodních, stála spustlá kostnice z cihel. /Jak uvádí Počet obecní z r. 1717 bylo prodáno záduší Maří Magd. 10200 zdicích cihel a 1000 k vystavení kostnice/. Vše, totiž plot, kostnice, bylo vysokým povolením v r. 1840 veřejně prodané. Nemálo užasl každý, když spatřil, jak veliké množství kostí se v této kostnici nacházelo. Na den 19. června 1840 po svátku Božího těla, byl určen den, na který se tyto kosti v Pánu zesnulých měly na hřbitov k sv. Jiří odvésti. Protož den před t.j. na den Božího těla na ložené oné ostatky v Pánu zesnulých a sice na 28 vozů, z většího dílu vozů bohďanečských, pak obce Černé a Dědky. Ty vozy byly všechny plny. U sv. Jiří byly vykopány dvě čtverhrané jámy, z kterých první v levo v rohu, druhá v pravo dále proti vsi Černý v tom oupadě vykopané byly. Den na to v pátek po vykonaných Requii a ceremoniích za

všechny v Pánu zesnulé v hlavním kostele držaném pod zprávou P. Františka Pabička, odebralo se vše, jak vozy kostima naložené, tak z celé kolatury lidstvo, provázené truchlohudbou a zvoněním k sv. Jiří. Srdečné pozdvižení myslí, bolavé srdce a truchlení doprovázelo tyto ostatky. V největším smutku šla za křížem školní mládež, ji následovali hudeci, pak p. farář s p. kaplanem Janem Vlčkem, pak patronátní komisař p. Jan Drexler, porybní, pak následoval magistrát, pak cechové a jiný lid, za kterýmiž těch 28 vozů ješlo. Když k sv. Jiří se přišlo, byly kosti do těch jam dané, při čemž nebylo jediného člověka, který by hojných byl neprolil slzí. Pane, račiž jim dát lehké odpočinutí a světlo věčné ať jim svítí až na věky věkův Amen. /Výpis z Pamětní knihy Obecné školy str. 10/.

Kostnice byla vysvěcena roku 1717. Na hřbitově nebylo žádných křížů. Roku 1821 byla do kostela dána radní lavice. ^{86/}

Podle asignace z 16. září 1790 koupeno ze zdviženého kláštera minoritského v Pardubicích šestery šaty zánovní z holanského sukna s dobrými zlatými portama, kamizoly třásněmi okrášlené a stolička páry punčoch, střevíce s přaskami a klobouky, též s 6 ti plechovými fakulema za 54 zl. r. č., protože nadmíru laciné byly. Dobrodincové dali 22 zl 30 kr a z obecního důchodu vyplaceno 31 zl 30 kr. ⁸⁷

L i t e r á t s k ý k ů r .

V XVI. a XVII. stol. nebylo města nebo městečka, kde by nebyvalo při chrámu Páně tamním literátského kůru, a to ať se již obyvatelé přiznávali k víře katolické, utrakvistické nebo evangelické. Účelem jejich bylo především zpěvy nábožnými v dny nedělní a sváteční služby oslavovati a přítomné věřící k pobožnosti povzbuzovati, mimo to ke školám místním přihlížeti a jiným ještě účelům humaním přispívatí. — Již v časech pradávných užíváno zpěvu k oslavám služeb božích, čehož před nalezením varhan a užívání jich jevila se velká potřeba, rovněž také činil zpěv tento část liturgie církevní. Jmenovitě přednášeny jsou takové vážné zpěvy rorátní již za času prvního arcibiskupa pražského Arnošta I. Bouřemi husitskými, které měly na veškerý život veřejný i soukromý, neblahý účinek, přerušeny jsou na drahé let všeliké dosavadní obřady bohoslužebné, čímž také na delší čas zanikly nábožné i rorátní zpěvy. Když v polovišti stol. XV. bouře náboženské⁸⁸ poněkud se uklidnily a v zemi jakýs pořádek zase uveden byl, přihlíženo bylo k obnovení a vyzdvižení bývalých řádů církevních, jmenovitě k oslavování služeb božích zpěvy nábožnými a modlitbami veřejnými. Působením místních duchovních správců, konšelů i vrchnosti byly zřizovány kůry literátské a udělovány jim rožličné privilegie a užitky.

Tato společenstva tehdaž používala nemalé vážnosti, byvše vždy titulováni "páni literáti, počestný náboženský kůr literátský". Zpívali jazykem latinským, neboť humanistické vzdělání a vysoké oceňování latiny u protestanských vzdělanců i v kruzích měšťanských byly důvodem, že v chorálních zpěvech počátku XVI. století stále ještě převládala latina. Teprve na sjezdu světských i duchovních stavů strany podobojí v roce 1524 bylo přijato usnesení o dvaceti člán-

cích, koncipované farářem Caherou, v kterém se požaduje, aby v kostelích bylo zpíváno "což nejvíc býti můž v jazyku rozumném", to jest česky. Po tomto rozhodnutí mohli se státi členy literátských bratrstev i měšťané, kteří neznali latinu, tedy také řemeslníci bez humanitního vzdělání. ^{88/}

Každý literátský kůr měl zvláštní zápisní knihu, matriku, matku bratrstva literátského, v níž byly zapsány artikule a pořádky kůru. Do takové knihy zapisovali se i údové spolkové a to postupně jak přistupovali, pak starší čili představení, každého roku volení a všeli jaké paměti. Práva údů byla: voliti si rektora, kantory dva, mladšího a staršího, literáty dva, mladšího a staršího. R e k t o r měl bděti nad pořádkem, důchody bráti, dluhy upomínati, peníze vydávati a z nich členům při schůzích účty skládati. K a n t o ř i mají na procesi písně začínati a jiní se dle nich řídit. M l a d š í l i t e r á t i mají při jití a roráte světlo utírat, literáty ke schůzím svolávati, při pohřbu světlo rozdávati a zase sbírat, chybějící propti pravidlům aneb pozdě do kostela přicházející si zaznamenati a rektorovi ohlásiti. ~~XXXXXXXXXX~~ L i t e r á t i s t a r š í mají mladších k zevrubnému plnění povinností napomínati.

S c h ů z e konaly se čtyřikráte do roka, tu neděli po sv. třech Králích, kdy byla volba rektora a kantorů, ostatní tři schůze za předsednictví p. faráře, kdy se nedbalí potrestali, mše svaté za zemřelé členy se vyjednaly a pravidla sboru přečetla. Od provinilců má rektor v týdni pokutu sbírat. Také při jenerální schůzi na konci roku mají býti noví údové přijímáni. Ú d n o v ý musí být katolíkem /ne bludařem neb kacířem/ a biřmován, musí umět dobře čísti, psáti a zpívati. Také se má rektor ptáti, jestli spoluúdové proti mravnosti nového člena nemají co namítati. P ř í j m y sboru skládaly se z pokut, pak od nových členů dáno do pokladnice 1 libra vosku a 8 gr čes. Mimo to dostával sbor odkazy bratří,

Všichni členové byli povinni v čase adventním, jakož i v dny nedělní a sváteční po celý rok po prvním vyzvánění do chrámu Páně se scházeti a na kůru zpěvy předepsanými služby boží oslavovati a po celou mši a kázání tam setrvati. Též pohřbů svých členů a jejich rodiných příslušníků měli se zúčastniti a mrtvé tělo nebožtíkovo k hrobu doprovoditi.

Tyto literátské spolky v druhé polovici XVII. století se tak rozhojny, že nastala veliká poptávka po zpěvních knihách v jazyku českém zdělaných. A těch se nedostávalo, proto musely býti obstarávány různými písaři. Přihlíženo, aby byly správně psány a i iniciálkami opatřeny. Těchto knih mělo každé sdružení několik. Lišily se svým obsahem. Nejdůležitějším z nich byl graduál. Další knihou byl antifonář. Mimo z uvedených knih zpívali literáti ještě z hymnárů. A konečně ze žaltářů, sbírky zpívaných žalmů.

Bohdanečské čtenáře bude zajímat, že známý český kancionál Královéhradecký iluminoval bohdanečský rodák M a t o u š R a d o u š. Byl synem zámožného měšťana Jana Radouše a jeho ženy Kateřiny, kteří vlastnili grunt, ^{89/} býv. čís. pop. 109, v témže domě kde narodil se básník Jaroslav Langer. Slavný malíř Matouš Radouš narodil se asi v druhé polovici 16. století, byl členem literátského bratrstva v Chrudimi, kde 6. prosince 1631 zemřel.

Psaný kancionál z r. 1693 literátského kůru bohdanečského obsahuje na prvních stranách píseň: "W Čas Wogny tureczké". Píseň ta byla jak

svědčí písmo mnohem později nežli kancionál, někdy na počátku 18. století. Zajímavá jest opakujícími se prosbami k Bohu a sv. Václavu, aby "nedopouštěli nic víc do Čech k našemu zahlazení". Píseň ta byla zajisté zpívána v kostele, čemuž nasvědčuje vepsání její do kancionálu literátského. Nápěv k písni té udán není:

Předobry Kriste Ježíši, Samsoně nejsilnější, bojuj za nás, za svou říši, zvlášť v tento čas nynější, utíkáme se k Tvé tváři, pomoz Římskému císaři, ať vítězství obdrží.

Ať se více nevylévá nadarmo krev křesťanská, v potentátech ať zůstává pevná láska přátelská, předstíráme naši mdlobu, smiluj se v tuto dobu.

Nakloň ku lidu nás všech, jsouc nanejvýš ztrápení, nedopouštěj nic víc do Čech k našemu zahlazení, zažeh války, zažeh boje, kníže svatého pokoje, volá království Tvoje.

Kriste, silný Gedeone, vladaři celé vojny, svou pravici bojuj za nás, uděl pomoci hojný, rcemež všichni jedním hlasem, o Bože v království našem, dej pokoj křesťanům všem.

Královno slávy nebeské, milostivá Marya, po své houfy nebeské, k tobě celá zem Česká, shlaď vysokomyslnost, pejchu, tyranskou ukrutnost, na nás se valící moc.

Skrze Tvou svatou přímluvu k obraně země české, přimlouvej se k Synu svému, ať skrz houfy andělské nepřátele jména svého, shlaď, vyvrátí pyšného, učiní podnož jeho.

Svatý Michale archangeli a cirkve svaté strážce, k Tobě Čechové volají jsouc hrůzou postrašení, zažeh draka dychtícího, krev křesťanskou žíznícího, mečem kralujícího.

Svatý Václava kníže náš a slavný mučedlníče, pomáhej vojsku našemu a chraň tvé země České, nedávej dědictví tvého, národu katolického, lidu tvého věrného.

V pohanění zavedení od tyranu zlostného, odvrát krve vylévání, skrze meč ukrutného, upros pokoj církvi naší, ať v skutech našich svatější zůstane po všecky časy.

Všichni svatí pomáhejte u knížete pokoje, ať dědictví své zachová, zažene války boje, bychom v pokoji na zemi svatý, svatý zpívali, na věky jej chválili.

S vyobrazením iniciálky P. 99

Tuto píseň mohli bychom porovnat se zachovaným úryvkem na zadní straně obecních počtů z roku 1637 kde Jan Hamza, starší důchodní a Jan mladší Slepíčka velmi podobnou prosbu napsali, a není vyloučeno že jsou autoři uvedené písně.

Literátské kůry zůstaly až do času císaře Josefa II. Reformy, které panovník tento po svém nastoupení na trůn ve všech částech správy politické a církevní prováděl, zastihly také bratrstva literátská. Dvorním nařízením dne 3. března 1783, 13. února 1784, 14. května 1785 a 14. prosince 1786 vydanými, zrušena jsou mimo jiné dosavadní ústavy a zařízení církevní, zvláště také všeliká bratrstva duchovní. Takto zrušeny jsou v r. 1735 všelikeré literátské kůry, veškeré jméno, které v mnohých místech bylo dosti značné, jest sepsáno, odhadnuto prodáno a stržené hotové peníze jsou obráceny k ústavám milosrdným a vzdělávacím.

První zmínku o literátském kůru zaznamenává purkrechtní kniha č. 8 fol 603 z r. 1569, kde Josef Poláček, kovář odkazuje liter. kůru 45 k. V purkr. knize 9 fol 743v J. Hrnčíř odkazuje liter. klubu r. 1575 kop. Od obce bohdanečské dostávali k velikon. svátkům, svatoč. a vánočním vždy po 1 vědru piva.

Též rektor školní s žakovstvem měl význačné místo v chrámu pro svůj úkol, provázeti úkony kněžské zpěvem umělým, což rozmnožilo se pěstěním církevního zpěvu při "positivu" a hlučnou hudbou figurální. V pozdější době uplatňoval se vedle kantora "regenschoriho" též samostatný varhaník.

Za své výkony byli honorováni, jak uvádí počet z r. 1618 "Žákům expense, jak se dává za měsíc po 32 gr., což více z lásky jim dali v tom roce, podle register.... 7 kop 21 gr."

Roku 1640 jest uvedeno: "Žákům expense, to jest kantorům a správě školním, kdež se měsíčně po 41 gr za 1 den vydává, tolikéž za maso k hodům a posvícení kupované, podle rejstříku v tom čase vydali 16 kop 9 gr 3 denáry."

Roku 1740 kantorovi služby varhanické za každého úřadu purkmistrovského po 2 kopách, což vynáší 26 kop.

Témuž k trojím svátkům výročním a k posvěcení chrámu Páně za maso po 18 gr vydáno 1 kopa 12 gr.

Témuž od zpívání pašii v květnou neděli dáno... 35 gr

Pro téhož od zhotovení 8 sáhů dříví zapláceno 1 kopa 3 gr.

Zase témuž kantorovi s jinými muzikanty, když do Chrudimě k zázračnému obrazu s procesím šel na trunk piva 45 gr.

Roku 1752 jsouce zde prv kantor spolu varhaník k službě skrze 41 rok a žádavši v sešlém věku propuštění, postivý ten učený a ušlechtilý, pobožný stařeček x to množství zásluh svých jsa odtud počestně propuštěn a zase nový po tomto odstupujícím p. Matějovi Sobolovi přistupující Václav Stach přijatý, tehdy jedoucím dáno toliko jako spropitné 36 kr.

Roku 1811 kantorovi a regenschorimu za 5 let....	108	zl	50	kr
koledy "	5	l..		50 kr
za zpívání pašii za 5 let.	2		55	
posvícení 5 let...	6	"		
za obědy k velikonočním za 5 l	3	"	50	
12 liber masa za 5 let	6	"	42	
na místo 6 kaprů "	4	"	12	
1 sud piva "			53	"

Sumou za 5 let... 437 zl 44 kr.

Roku 1854: P. učitel a řed. choru stálé služné od r. 1843... 26 zl

za zpívání pašii.....	35	l
za oběd k velikonočním.....	1	zl 57
na místo kaprů k štědrému večeru..	42	kr
6 liber hovězího masa k velikonočním		
a 6 liber masa k vánočním.....	2	zl 24
za sud piva.....	17	zl 4

Kalkantu při chrámu Páně r. 1669 vypláceno za 2 str 2 věrt. žita

jako odměna..... 1 kopa 34 gr.

r. 1791 od kakování měchů 3 věrtel žita české míry za půl leta dle valoru..... 4 kopy 52 1/2 gr.

Kostel sv. Maří Magdaleny.

Kostel uprostřed rozlehlého náměstí.

Půdorys: Obdélná, uprostřed rozšířená loď. V průčelí věž na čtvercovém půdorysu. Užší čtvercové presbyterium se sakristií na severní straně.

Interier: Presbiterium zaklenuto českou plackou. Rohy vyplňují vyduuté pilastry s římsovými hlavicemi. Triumfální oblouk zaklenut polokruhem Archivolta profilována. Loď zaklenuta valeně s lunetami nad okny. Ve dvou polích pruské placky. Jednotlivá pole oddělují pasy podepřené představenými piliři s římsovými hlavicemi. Mezi představenými piliři vznikají pod okny mělké výklenky pro oltáře. Kruchoť podklenuta pásem válené klenby s lunetami. Střed kruchoť vysunut. zábradlí dřevěné.

Vnější: Stěny věže člení omítkové rámce. Obdélná okna zakončena polokruhem. V horním patře obdélná okna s ušima. Nad nimi hodiny. Jehlancová střecha ukončena lucernou. Krytina plech. Kostelní loď, která se směrem ku středu ustupkovitě rozšiřuje členěna rovněž omítkovými rámci. Rohy zaobleny, nebo okoseny. Korunní římsa profilovaná. Členění presbyteria obdélné. Vchody do kostela s boků lodí na západní straně. Portály obdélné s profilovanou segmentovitou římsou. Sedlová střecha pokryta taškami. Nad presbyteriem, plechem krytá sanktusová vížka. Sakristie má střechu pultovou.

Datování: Kostel vystaven r. 1730.

Důvod ochrany: Velký barokní kostel.

Poškození: Omítka hlavně na věži opadává. Interier nevhodně vymalován /figurálně/ r. 1924.

Směrnice opravy: Opravit omítku. Interiér světle případ. dvoubarevně vymalovat. Odstranit vysokou vegetaci bránící pohledu na kostel.

Literatura: Rosůlek: Pardub. Hol. - Přel. - J. Pavel: Pardubice r. 1904.

Hlavní oltář.

složen ze závěsného obrazu a freskové oltářní architektury. Freska představuje sloupovou architekturu, nesoucí na kompozitních hlavicích zalamované kladí. Na římsě spočívá patrový nástavec. Na vrcholu nástavce holubice v paprscích a kruhovém oblouku, pod ní sedící Bůh otec, levou ruku opřenu o vladařskou kouli, pravou žehná. Nad ním trojúhelníková svatozář, kolem andílci. Po stranách horního nástavce andílkové s nástroji umučení a vázy. Po stranách dolního dva velcí sedící andělé s květinovou a palmovým listem. Dole před sloupy představeny sochy světců. Vlevo /blíže k oltáři/ sv. Adalbert, oděn v biskupské roucho. V jedné ruce drží berlu s veslem, druhou žehná. Vedle něho sv. Ignatius - mladý elegantní světec v kasukí, s kvadrátkem. V rukou drží rozevřenou knihu s písmeny *A D = Ieslo sv. Ignátia*

od Majorom. Dei gloriam
Křesť. slovo. Bůh.
Vpravo /blíže k oltáři/ sv. Iboris - v biskupském roucho s berlou, levici položenou na prsou. Vedle něho sv. Romelius - v postevnickém oděvu s vysokou kapí, levou rukou křížem žehná vlku, pravou hrozí ukazovákem.

Architektura tmavě hnědá se světlým členěním, sochy bílé se zlatými ozdobami. Proporce vystiženy, postavy v odpozorovaných pohybech z pohledu. Sytě /snad olejovou barvou/ kresleno konturováno. Ve výklenku erb a letopočet 1775. /Přemalováno J. Kramolínem/.

Uprostřed fresky v malovaném rámu na stěně oltářního obraz Maří Magdaleny před ukřižovaným. Na kříži visí svalnaté tělo Krista, nohy pokrčeny vahou těla, bederní rouška s vlajícím cípem vzhůru. Pod křížem vlevo klečí Maří Magdalena se zalomenými rukama, prostovlasá, dlouhé vlasy se vlní až na paty. Oděna v roucho s kulatým hlubokým výstřihem. Obrácena k divákovi krásným profilem mladé ženy. Temno-svitná metoda, ozářeno jen tělo Krista a Maří Magdaleny, v tmavém pozadí vlevo hlavy andílků, vpravo dole obrazy města. Barvy jemné, teple laděné do hnědožluté, prostorově citlivé.

Přemalováno: Tabernakl nový - napodobující barokní sloh 1928.

Historický vývoj: Freska 1730 /?/ přemalována r. 1775 J. Kramolínem. Obraz Maří Magdaleny 17. stol. přemalován 1774 J. Kramolínem.

Důvod ochrany: Barokní freskový oltář se závěsným obrazem.

Způsob a stupeň poškození: Freska zachována. Obnovena. Obraz v dolní části potrhán, popraskán.

Postranní oltář P. Marie.

plastický. Oltářní architektura s rokajovými motivy, čabrákami a mřížkou. Římsa prohnuta ve tvaru obráceného oslího oblouku, na něm dva andílci na římsě po stranách andělci, spínající ruce. Uprostřed oltáře soška poloklečící P. Marie na kouli, chodidlem se opírá o srpek měsíce. Sklání hlavu k levému rameni, ušlechtilý obličej. Levici volně odtaženu od těla pravici položenu na prsou. Roucho s vlajícím a kolem těla se ovíjícími záhyby, po pravé straně velký cíp. Rukávy bohatě řasené, sepnuté na zápěstí. Vlevo sv. Anna, stojící stařena, levý bok vysunut, levou kostnatou rukou přidržuje na rameni uzavřenou knihu, pravou přitahuje roucho, které obtáčí postavu a po levé straně se ukládá v pravidelné vertikální řasení. Samočelná draperie. Vystiženo stáří - vyschlost - kostnatost, žilnatost. Vlevo sv. Josef /pozn. opis. omyl sv. Lukáš /rodiče P. Marie//, levou rukou se opírá o krátkou hůl, na vysutém pravém boku vzpírá knihu. Hlava se otáčí k nebesům, je lemována kudrnatým vousem. Vrásčité čelo. Všechny tři sochy v životní velikosti. Výš. 156 cm.

Na severní stěně oltář sv. Barbory - pilastrový, ozdobený rokajovými motivy a květinovými festony. Na nástavci andělčí hlavičky a postavičky. Na hranolových podstavcích po stranách představeny sochy světic. Vpravo sv. Barbora - stojící, hlavu nakloněnou k levému rameni. Pravou rukou odtaženu, levou pozvedá kalich. Na spodním rouchu rokajové ozdoby, svrchní s kožešinovým rubem. Do vlasů vpleteny perly. Drobná vysoká korunka. U levé nohy dvě ušaté hlavy oblud. Polychromováno, šat zlatý.

Vlevo sv. Kateřina, obdobný typ světice, v levici drží meč, pravici položenu na prsou. Levici s mečem opřenu o štít s korunovaným lvem. Světice stojí na uříznuté hlavě. Uprostřed oltáře olejový obraz sv. Barbory. Klečící světice ve středu oblaku, s levou rukou na prsou pravou ukazuje dolu na ležící sinavé tělo, přikryté červeným pláštěm, držící na prsou kříž. Světice oděna v spodní bílé roucho, přes ně krátké růžové, přes ramena modrý vlající plášť. Natočena jemným profilem, vzhlíží ke Kristu, sedícímu v oblacích v pravém horním rohu. U světice dva andělkové s mečem a palmovým listem. Temnosvit. Pestře kolorované.

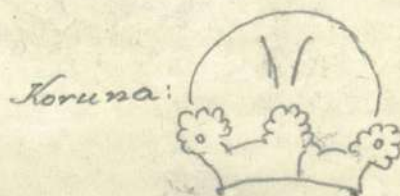
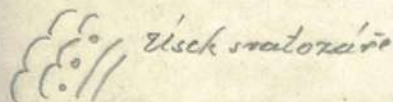
U oltáře sv. Barbory ve výklencích trojbokých piliřů na východě i západě biskupové. Živý pohyb soch, které se hluboko vyklánějí z nich. Nadživotní velikost, hluboká řezba. Obličej s výraznou modelací, zapadlé oči, mohutně vystouplý nos, propadlé tváře, pootevřená ústa. Draperie tvoří těžké ovinující se záhyby. Postavy v biskupském rouše. K východu biskup obrací hlavu k nebesům, v levici drží berlu, v pravici pozdvihuje tiáru. K západu biskup sklání hlavu na prsa, v pravici drží berlu.

Oltář Imakulaty - u dveří na jihu. Rokaiový; na volutách u tabernáku klečící, modlící se andělé, nahoře mezi anděly nazí vztahují ruce ke kouli, podepřené rokaiovými šlanky. Nově upraveno. Uprostřed Imakulata, řezaná výška 60 cm. Postava stojící, ruce sepnuté. Drobný obličej lemován bohatými vlnitými vlasy, splývajícími po zádech. Svrchní roucho zlaceno tvoří zalamované záhyby, cíp přehozen přes pravé předloktí p. Marie spadá dolů v trubkovité kaskádě. Citlivá řezba /Barokní kopie madony ze 16. stol./

Křížová cesta - scény se odehrávají v popředí, v pozadí jednoduchá krajina. Postavy proporčně správné v odpozorovaných pohybech, jen oči příliš ztrnulé. Detailně zpracováno - 18. stol.

Křtitelnice - cínová, na třech, u kotle seříznutých, v nohách zdobených poprsími postav se skříženými rukama. Na kotli nápis gotickou minuskulí přerušovanými liliemi s letopočtem 1527. Víko hladce vypouklé s konsekračním křížem.

V presbiteriu na jižní straně obraz P. Marie s děckem. Zachyceno jen poprsí. Obě sochy mají velké pravidelné obličejy, na hlavách těžké koruny. Malba zdobena množstvím drahokamů i ve svatozáří, kolem krku zlaté řetízky. Obraz zasazen do černého rámce, zdobeného mřížkou a zlacenou mušlí. 18. století.

Sochy biskupů z první pol. 18. stol.

Oltář Imakulaty - rám obnoven, soška barokní kopie ze 16. stol.

Křížová cesta z 18. stol.

Křtitelnice z r. 1527.

Obraz P. Marie druhá pol. 18. století.

Střední oltář na jižní straně kostelní lodi. Dřevěná architektura, a s rokaiovou ornamentikou. Uprostřed obraz, olej na plátně v cca 150 cm Sv. Florian, oděný jako antický voják, ukazuje pravicí andělkovi, který lije vodu na hořící město. Ve druhé ruce drží světec žluto-bílý prapor. Kolem hlavy andělků. Na každé straně oltáře socha v oděvu římských vojsk. Krátká suknice, krunýř, přes ramena přehozen plášť, na hlavě olivový věnec. V rukou drží sošky mučednickou palmu. Výška cca 130 cm. Nevýrazné, schematické. Nahoře na oltáři putti a vázy. V nikách ve zdi na obou stranách oltáře klečící andělé. Dřevorezba, poněkud nadživotní velikost, bílý nátěr. Výrazné obličejy, zpracované svalstvo obnažených ramen. Bohatě řezané draperie neznejasňuje stavbu těla.

Datování, autor a hist. vývoj: Obraz sv. Floriana a sochy světců kol první pol. 18. stol.

Andělé po r. 1720. Tvůrcem autor oltáře sv. Jana.

Důvod ochrany: Barokní oltář, Andělé I. a II. kat.
Obraz, světci III kat.

Jižní boční oltář při triumfálním oblouku. Dřevěná architektura tvořená pilastry nesoucími kládí. Ve středním výklenku nad svatostánkem socha sv. Jana Nepom. klečící v mracích. Světec oděný v kanovníckém roucho, bez biretu drží v levici kříž. S pravé strany k němu přilétá andílek a podává mu klíč. Další ~~na~~ andílek vyzdvihuje k světci stříbrný věnec. Kolem hlavičky andílků. Na obou stranách oltáře umístěn anděl. Anděl vpravo se opírá o erb. Levici si klade prst před ústa. Druhý anděl drží podobný znak v asymetrické kartuši. Nahoře na oltáři usazeno několik malých andílků. Uprostřed drobný relief-poprsí P. Marie s Ježíškem. Socha v prudkém afektovaném pohybu. Správné proporce, výrazné obličej, dobře propracované ruce. Velmi bohatě řešená roucha tvoří drobné, bohaté záhyby. Sochy natřeny bíle, detaily zlaceny. Ornamentika páska, mřížka.

Datování a hist. vývoj: Po roce 1720 /Ovlivněno Braunovou tvorbou/.
Důvod ochrany: Kvalitní barokní plastiky.

Kazatelna - Polygonální řečniště. Zábradlí při podlaze vypuklé. Na přední straně relief kázání Krista. Na stříšce vroubené čabraky, sedí dva andělé a na vrcholu anděl s troubou posledního soudu. Ve druhé ruce drží rozevřenou knihu s písmeny alfa a omega.

Bohatá ornamentika, čabraky, pásy, mřížka. Kol r. 1840.

Důvody ochrany: Barokní kazatelna.

Stříbrná gotická monstrance: viz literatura.

P o u s t e v n í k .

Obecní počty uložené v archivu MNV zmiňují se nejen o poustevníkově u sv. Jiří, ale i o poustevníkovi při kostele sv. Maří Magdal., který však byl ženatý a bydlel v kostnici malé světničce. O jeho rodině, ~~je~~ zmiňuje se v knize soupisu zmrhaných /sign. G 85 MněNV Pa/ z r. 1662: "Dcera poustevníka bohdaneckého, poddaná JMCs zůstávající při témž, od soldatů prej skurvená a syna Ondřeje v letu tomto 1662 splodila, s nimž v vězení šatlavském zůstává. /posději připsáno: Ta jest i s otcem z panství pryč odešla/.

Farní kniha Bohdanče z r. 1663-1685, má záznam: Dne 29/5 1668 pohřbena u kostela sv. Maří Magd. stará poustevnice ve věku svého 70. let

Též Počty obecní z roku 1618 zmiňují se: "Odúmrtí po Voršile poustevnici, podle obdarování JMTi, která ve špitále umřela, co po ní zůstalo, lidem rozprodáno...."

Zdá se, že poustevníci u sv. Maří Magdaleny zastávali službu hrobníka, kdežto poustevník u sv. Jiří též dohlédal na kapli a zvonil proti mračnům.

Kdo je autorem obrazu sv.Maří Magdaleny ve farním kostele v Bohdanči? V literatuře s farním kostele sv.Maří Magdaleny v Bohdanči se obvykle uvádí, že autor obrazu sv.Maří Magdaleny na hlavním oltáři není znám.

K tomuto názoru pravděpodobně přispěl zápis /německy psaný/ ve farní kronice bohdanečské, v jejímž třetím svazku na str.106 je uvedeno: "Das Hochaltar sub Tit.st.Magdalena: Von wem das Altarbild gemalt sei ist unbekannt, aber im Jahre 1774 lies es P.Ignac Roczek durch einen Exjesuiten Josef Kramolin übermaleb, sowie das Jahre darauf 1775 die Fresjo Malerei auf dem Hochaltar von ebendemselben Maler"

Tento německý zápis zajisté čerpá z historický /důležitějšího/ latinského zápisu v prvním svazku farní kroniky bohdanečské /Liber memorabilis parochiae Bohdanecensis/, vedené od r.1772, v němž na str.66 píše P.Ignac Roček, arcibiskupský vikář a farář bohdanečský v letech 1761 - 1791/ toto:

Hoc eodem anno 1775 mense Augusto aram maiorem depengi curavi per D.Josephus Kramolin olim Societati Jesu adscriptum conditorem temporaneum cum resoluta Societate dimisum ornat intergram Ecclesiam,

Imaginem depinxit iam Anno praterito dum consumasset picturam Ecclesiae Parochialis Hermano-Miestuensis."

Překlad: Téhož roku 1775 v měsíci srpnu dal jsem /postaral jsem se/ vymalovati hlavní oltář Panem Josefem Kramolínem někdejší členem Tovaryšstva Ježíšova jako dočasným koadjutorem /výpomocným duchovním/ a po zrušení Tovaryšstva propuštěným, kterýžto /oltář/ zdobí celý kostel. Obraz vymaloval již roku předcházejícího, když dokončil malbu farního kostela heřmano-městeckého".

Latinský výraz "depengi" jest ve výše uvedeném německém zápisu "Übermalen", tudíž česky přemalovati. A s tímto termínem "přemalovati" setkáváme se pak v odborné literatuře, jako na př.ve spise "Pardubice, státní zámek a městská rezervace Památkové správy", vydaném v r.1954 jako publikace Státní památkové správy, kde na str.39 ve statí o Bohdanči čteme: "Oltářní obraz sv.Maří Magdaleny na hlavním oltáři, malováném ilusivně na stěně, byl roku 1774 přemalován /!/ od J.Kramolína.

Latinský výraz "depingi"-nemusí však znamenati "přemalovati"-renovovati-, neb latina užívá "depingi" v témže smyslu jako "pingi". Ani v latinsko-českých slovnících, Křížkův z r.1889, Šedláčkův z r.1940 a pod, "depingere" /depingi/ není nikde překládáno "přemalovati", ale pouze "vymalovati" neb "malovati".

Je pravdou, že malíři často psávali na své obrazy "Pinxit X.Y. a ne "Depinxit X.Y." tedy "maloval X.Y, a ne "přemaloval X.Y." kdybychom výraz "depingi" chtěli bráti ve smyslu "přemalovati". Proč však ani P.Roček ve svém latinském zápisu nerozlišuje "depingi" od "pingi"? Viz: aram maiorem depingi....Imaginem depinxit".... Tuto poznámku nutno pokládati za velmi důležitou.

Pravděpodobně byl ve farním kostele v Bohdanči na hlavním oltáři obraz sv.Maří Magdaleny do r.1774 jiný /jiné vyobrazení Patronky kostela/, který P.Roček dal od Kramolína "přemalovat" v tom smyslu, že na původní obraz namaloval svůj, což v té době není žádnou zvláštností. Pak však autorem nynějšího obrazu sv.Maří Magdaleny je Josef Kramolín, právě tak jako autorem ilusivní freskové architektury /což se ostatně nikde nepopírá/.

Text německého zápisu ve farní kronice bohdanečské, dle něhož jest autor obrazu sv. Maří Magdaleny neznám /"von wem das Altarbild gemalt sei, ist unbekannt/ neodpovídá tudíž autentickému zápisu latinskému pořizovatele obrazu P. Ročka, o jehož věrohodnosti není možno pochybovat.

Tomuto latinskému zápisu neodpovídá ani záznam v Pamětní knize Obecné školy v Bohdanči na str.11., který - porovnáme-li je-vlastně českým překladem německého zápisu ve farní knize:

Obraz sv.Maří Magdaleny od koho jest udati se nemůže,pouze to, že r.1774 nechal ho pan Hynek Roczek od exjezuity Josefa Kramolína překreslit /übermalen/. Na to druhý rok tj.1775 od tohoto samého oltář překreslit neb čerstvými barvami obnovit /vše bylo fresko dělané,tj.na mokré zdi malované,což fresko sluje/. - P.Vl.Tláškal.-

Počty obecní uložené u ~~XXXX~~ MNV v Bohdanči z roku 1736 uvádějí:
"Rozličné vydání pol.59 na straně 34:Když se velký oltář ozdoboval mimo jídla,které jemu z lásky od rathouskýho,proti jistý od p.faráře odměně dávalo, toliko piva každý 1 ^{den} pintu jemu vydával. Byvše tu 130 dní,za každý den pintu po 4 kr tj. 8 zl 40 kr."

Jméno mistra, který velký oltář ozdoboval, není uvedeno, ani účetní doklady nejsou přiloženy, proto nelze zjistit, komu 2 pinta piva které jest účtovaná ~~XXIXXXIXpintaxoaxp. faraxexaxixpintaxoaxrathons~~ ~~KXHX~~ byla vydávána. /Poznámka: 1 pinta piva placena byla 4 kr tj za 130 dní 520 kr . - 60 kr. byl 1 zl tudíž výloha za celou dobu správně účtována 8 zl 40 kr./

Na obraze drží sv. Ignác v ruce otevřenou knihu s iniciálkami: A M D G. tj heslo sv. Ignáce a jeho řádu, které zní: „Ad Maiorem Dei gloriam“ - K větší slávě Boží. Tato iniciála sv. Ignáce je velmi známá, podle ní se lehce vyobrazení sv. Ignáce určuje, ostatní tři světci se nedají tak snadno poznat, jediné ještě sv. Vojtěch /vedle sv. Ignáce/. Kdyby vyobrazení sv. Liboria a sv. Romedie nebylo na podstavcích označeno nápisem, těžko by se poznalo, koho představují, neb tato dvě jména jsou u nás dosti neznámá.

Ve výklenku za oltářem jest vymalován znak pravděpodobně farářský, který má na klobouku toliko 3 stěpce po stranách, kdežto biskupský má na něm nejméně po 6ti stěpcích na obou stranách. Co značí iniciály: I. F. R. N. - A. P. I. není známo. Letopočet "Anno 1775" by označoval jako autora J. Kramolína.

S p r á v a f a r n í .

Právo podávatí kněze k faře náleželo vrchnosti. Tak v Bohdanči držitelům tvrže Blatníka. Od Albrechta z Cimburka přešlo r. 1377 na opata kláštera v Opatovicích. Podle bullonu z 22. prosince 1402 /opis v zem. arch. a arch. Vat. Joanes XXIII a IV/, bylo zrušeno právo patronátní k farám. Některé z far byly klášteru inkorporovány, tedy obsazeny také vlastními členy konventu opatovického. Poprvé čteme o inkorporaci far v B o h d a n ě i, Osicích, Kuněticích roku 1403. Papež povoluje inkorporaci tuto, jež až posud jedním, nejvýš dvěma kněžskými obsluhovány byly; klášter slibuje, že každý jmenovaný kostel obsadí 6 nebo alespoň 4 konventuály. Po zkáze kláštera přechází podací roku 1421 na rod Diviše Bořka z Miletínka, roku 1464 na Jiřího z Poděbrad, v letech 1465 mají je knížata Minsterberští, od roku 1488 Vilém Zub z Landšteina, od roku 1491 rod pánů z Pernštejna, od roku 1560 Česká komora královská, od r. 1856 Správa Národní banky priv. rak., roku 1863 Privilegovaný rakouský úvěrní ústav pro obchod a průmysl, který změnil firmu na Actiengesellschaft der Gutsinhabung Pardubice, od roku 1881 Dr. Richard Drasche z Wartinberku, roku 1919 Okresní výbor Pardubice a od roku 1920 Čsl. akc. továrna na látky výbušné v Praze.

Kališníční kněží tehdejší byli farní námezdníci, obyčejně jen na určitý čas zjednaní, načež se zase jinač odebrali, kde jim bylo více slíbeno většího platu. Proto byly vysílány osoby do Prahy, aby pro faru vyhledaly kněze, a učinili s ním smlouvu nájemnou.

P ř í j e m k n ě ž s k ý .

Již v XVI století dávali konšelé nad službu oblíbeným kněžím z "lásky a milosti" s "povolením vši obce" maso, ryby a pod. kromě některé kopy grošů hotové.

Počty obecní z r. 1618 uvádějí: Za útraty při jednání kněze nevydali nic. Zvlášť faráři svému, ne z povinnosti, ale z lásky dávají k hodům velikonočním, svatodušním a posvícení maso, ryby a sůl, jak kdy více i méně peněz, i toho roku dle register vydali... 10 kop 51 grošů.

Hospodářství farních úřadů uvádí: na penězích vydáno... 17 kop 8 gr žita... 83 str. 3 věrt. ječmene... 28 str. 1 věrt.

na půst džber kaprův, úrok: jedna bečka soli, z každé várky 1 vědro

piva. Zápis ten z r. 1615 týkal se kněze Jakuba Zykla. Dále se uvádí: Nyní pak držice tuž faru velebný páter Silverius Mazurkovič, z řádu sv. Františka, menších bratří konventuálních, farář bytný města Přelouče, odkudž dosahuje i s kostelem filiálním ze vsi Živanicích k té faře od starodávna přináležející: 27 kop 8 gr. platu peněžitých, 78 str, 1 měř obilí, mimo toho z každé várky 1/4 sudu hořkého piva, na půst 1 džber kaprův, jednu prostici soli, dříví ku palivu 30 sáhů.

Od vrchnosti z Pardubic dostává 4 str. 2 str. 1/2 m žita tj. 6 zl 47 kr 4 3/4 den; ječmene: 4 str. 2 vtl 1/2 m tj. 4 zl 31 kr 5 1/4 den piva 6 sudů. /záznam z r. 1747/.

Dále uvádějí obecní počty: roku 1631-32 Knězi Silveriusovi Mazurkovičovi za 1 bečku soli, džber kaprův, 2 sudy piva vydáno 30 kop 42 gr 3 denáry.

R. 1655: Za přestěhování p. faráře, za fůry do měst pražských pro pátera Silveriusa, podobně zase do Hradce Králové pro p. pátera Martina Šípka a také což se jídla, piva a trunku vína s nimi protrávil vydáno 23 kop 16 gr. 5 denárů.

V roce 1713 nebyly p. faráři dány kapři, jak se dříve stávalo.

Roku 1737 za sloužené mše svaté pro lid, zvláště starý, který nemůže do Bělé neb jinam, kde služby Boží se koňají, jíti zapláceno 14 zl.

R. 1740: Vydání veled. p. faráři k trojím svátkům výročním; k slavnosti sv. Maří Magdaleny, též k Posvěcení chrámu Páně starodávným způsobem na maso dáno 5 kop 50 gr. - za 1 velkou bečku soli, která se jemu od starodávna od obce této vydává vydáno 11 kop 58 gr. - kaprův za 6 kop 15 gr, od zhotovení pro faru 30 sáhů dříví po 0 gr od každého vydáno 4 kopy - V čas služeb Božích ve fil. kostelích, aby zdejší obzvláště staří lidé bez mše svaté zůstati nemuseli, nejsouce tu kaplan fundýrovaný, byvše v tom roce 27 mší sloužených, takové po 1/2 kop placených vydáno 13 kop 30 gr.

Rok 1746: Při příjezdu nového p. faráře pro uctění jej pro oběd, jsouce také při tom pozvání někteří z magistr. osob, za ryby z halťů a jiné přípravy v domě p. Fr. Zaiřerta dáno 6 kop 18 gr. 1 1/2 den za víno a 2 vědra piva od šenkýře z rathouzu vydáno 7 kop 44 gr. V roce 1727 byl přidělen cooperátor s platem 40 zl a 2 sudy piva ročně.

Roku 1769 dne 4/4 byvše po pánu zesnulém vel. faráři Ign. Ročkovi

místo fary zdejší nejmilostivěji presentírovaný vel. pan Josef Bačina, Krásnohorský farář, odtud 8 mil vzdálenosti, k přestěhování jeho sem, mimo vesnických kollatur, ještě zdejší fary potřeboval, požádal od městečka 5 fůr párových a 4 okširované koně. Poněvadž před 30 lety pro onoho v pánu odpočívajícího pana faráře dle čerstvé paměti, jak potřebné fary od obce vypravené a 2 osoby z úřadu pro něj deputírované a jejichž příjezd obědem uctěn byl, při čemž i nyní-šímu tím příkladem ta zdvořilost prokázána byla, což z celé obce bylo snešeno, s nimi sousedi od 7 párů koní po 45 gr od míle platu zavřeno, a tak zaplaceno jest 60 kop 58 gr 3 den.

Roku 1824 jest roční plat děkana 114 zl 41 kr, kaplana 60 zl.

Roku 1845 vyplácí se děkanovi Fr. Pábičkoví ročně 207 zl 21 kr.

V roku 1788 přestala obec vydávati některé přídavky a převedla jejich cenu v hotový peníz, který zvýšil "stans faráře". Některým farám doplňovalo trvalou rentou a deputátem panství, což v Bohdanči činilo 6 měr 12 měřic ječmene.

Pozemky farní tvořily mnohým farám hlavní příjem. Při faře bohdonečské v počátku války třicetileté kladlo se z rolí kněžských platu 11 kop míš; r. 1652 čítaly se 3 strychy rolí a louky při půl jitra. Štolární poplatky závisely zpravidla na úkonech bohoslužebných a možnosti sousedstva, nýbrž i na oblibě, které se těšili někteří kně-

ži. Uvádíme výpis pohřbu konaného roku 1788:

Truhláři, který truhlu dělal..... 2 zl 30 kr

Panu kaplanovi odesláno skrze p. Jos. Náhlíka.... 30 zl 40 kr též

Panu vikáriusovi a pánům páterům

Kantorům, zvoníkům, též kostelníkům dáno..... 4 zl

od příkrovu..... - 35 kr

hrobníkovi..... 1 zl 30 kr

Dne 21. apríle 1788 v pondělí v 11 hodin před polednem v pánu usnu Václav Tomáš Nanka, právě na den svatého Vojtěcha, jest pochován u sv. Jiří, právě před svátkem svatého Jiří. Před svým skonáním jméno Pana Ježíše, svatého Josefa, a Jáchima posledním slovem jmenoval a na to v malé chvíli skončil. V městečku u sv. Maří Magdaleny 3 mše svaté najednou spolu s requiem, a u sv. Jiří 4. při pohřbu odslouženy byly.

25 apríle fišpartaji od nešení toho mrtvého těla dáno 2 zl

za světlo..... 7 zl

hazuku..... 33 kr

Súmou vydáno..... 59 zl 40 kr.

Roku 1865 na dotaz okr. hejtmánství, odpovídá 21/2 obec: Pohřeb zde stojí 150 zl, dle přání i dvakrát tolik.

Obyčejná stupnice štoly r. 1629 bývala při oddavkách 1 zl 30 kr - 1 zl., při křtu 30 kr - 3 zl. - za průvod pohřební 1 zl 30 kr - 18 zlatých.

Za mešní stipendia a fundace r. 1801: hlavní kostel z 2264 zl 38 kr vychází 73 zl 33 kr, z sv. Jiří z 358. 20 zl vychází 13 zl. 36 k

Roku 1820: Velebnému pánu Janu Šicovi na místě 1 centu kaprů dáno
 8 zl 19 kr, za 2 bečky soli 50 zl, za k pěti slavnostem maso 5zl 50 kr., za dvě mše svaté k sv. Florianu a sv. Linhartu 1 zl 30 kr. za 1 sud piva k pustu po 8 kr maskův 10 zl 22 kr, sumou....118 zl 41 kr
 Panu kaplanovi Janu Krausovi..... 60 zl

Roku 1838: Panu faráři Františku Pabičkovi na místě:
 1 cent. kaprův..... 8 zl 10 kr
 masa k pateré slavnosti..... 5 zl 50 kr
 letníkům dáno.....10 zl 22 kr
 za dvě mše k sv. Florianu a sv. Linhartu 1 "30 kr
 připadající 1 sud piva k poutu,
 1 sud piva k posvěcení a 2 bečky soli jak dle loňského roku 2 sudy piva a 2 bečky, které pan děkan posud skrže nějaké nedorozumění in natura nevyzvedl a nepožádal, stans v penězích přijmouti nechtěl.

Stalo se, že pan farář od svých kolatovníků požadoval vysokou štolu, což zavdalo ^{příčinu} k nespokojenosti a stížnosti, jak uvádí následující spis: "Magistrátu Bohdanče z 28. April 1731. Vyrozumívám včerejší poštou od vys. slav. král. komory České, kterak tak vy při hned podeznanuté vys. slav. král. komoře České, proti panu faráři vašemu, strany od vás exicirující nesnesitelné štoli, sobě stěžujete a přítomné mil. vrchnostlivou asistenci poníženě žádáte.

Poněvadž taková stížnost, toliko s generálním podpisem sousedů a celé obce stvrzena jest?

Poněvadž dle mil. nařízení vys. slav. král. kom. České, tu stížnost dle JMCís. nejmilost. prošlé pragmatiky v nice individio et de nomine, to jest jmenovitě se podepsati, následovně takovou tak podepsanou, opět podeznanuté vys. slav. král. kom. České, spátkem odeslati povinni budete. Pravděpodobně došlo k této stížnosti, že p. farář Fr. Šaríf stěžoval⁹⁴ si, že osadníci nechodí k zpovědi, jak uvádí v listu: "magistrátu Bohdanče de dato 20. April 1731. Vede sobě stížnost velebný pan farář váš, kterak tak Jiří V o r e l, obytný městečka vašeho, dle povinnosti jednoho každého spravedlivého a horlivého katolíka, velikonoční zpověď a katechismus vykonati, tvrdošile se zpečuje.

I majíce nyní v domě farním velebnýho p. missionariusu vynacházeti, takže jemu příležitost vykonání té povinnosti poskytuje. Pročež nepomíňte opačeného Jiřího Vorla, beze všech dalších výmluv a obran, ihned do farního domu dostaviti a jeho k tomu se vši ostrosti přidržeti. - 91/5

Soupis far a kostelů, jejich příjmy r.1677 sign G 91. uvádí: 92/
 V témž městečku je fara od starodávna. Kostel založený sv. Maří Magd.
 nedaleko od téhož městečka, kostel filiální sv. Jiří.
 Pan farář v témž městečku, dvojetihodný kněz Jan Wojtěcius.
 Platu jemu měst. vynachází: 17 kop 8 gr.
 žita.....83 str. 3 věrt. - - ječmene.....28 str. 1 věrt.
 Více pro vychování žakovstva se přidává peněz.....3 kopy.
 O posvěcení chrámu Páně....piva 1 sud. a mimo to z každé várky se
 odvozuje piva 1/4 sudu.
 Na půst kaprův...1 džber, soli prostice 1 džber.
 Rolí kterýchž pan farář užívá náleží pod 3 str. Louky 1/2 jitra.
 K té farnosti náleží kostel filiální ve vsi Živanicích založený Zvěsto-
 vání Panny Marie. Odtud nemají žádného deputátu za služby Boží;
 ročně důchodu zádušního obsahuje...10 kop.
 Osadní k těm kostelům patří: měst. Bohdaneč, ves Živanice, Přelovice,
 Mělice, Neratov, a Černá u Bohdanče.

D e s á t e k .

Sousedského desátku svezlo se roku 1615 žita 83 str. 3 věrt., ječ-
 mene 28 str. 1 věrt. Do roku 1650 zmenšil se příjem na 44 korce
 žita, 8 korce ječmene a 19 korce ovsa.

Z á d u š í .

O udržování kostela a jeho vnitřního zařízení staralo se "záduší"
 tj. správci kostelní, řečení "kostelníci". Do pokladny zádušní ply-
 nul poplatek z některých polí a luk, darovaných peněz k zbožným ú-
 čelům, z lavic v kostele a ze "železných krav", kterým se též říkalo
 "liberní". Byla-li veliká potřeba, byly konány mimořádné sbírky. Mi-
 mo uvedené sbírky - příjmy - vybíralo záduší též z hrobů v koste-
 le a na hřbitově, za zvonění, ze švící pohřebních a j.

O všech příjmech kostelních i kněžských měla obec vésti řádné účty
 a předkládati je panství pardubickému k prozkoumání. Truhlice zá-
 dušní měla své místo v rathuze, jejími strážci byli kostelníci, ti
 pak kladli nařízený počet, který byl části "počtu městského".

Urbář z roku 1563 vypravuje, že v Bohdanči "mají rolí, lúky, kterýchž
 sousedé nájmem drží a z nich plat dávají. Také mají nějakého kus
 lesu a toho někdy uprodávají na opravy kostela a jiné věci obrace-
 jí"

Záduší bohdonečskému r.1839 náležely katastrální parcely:

čís.1084, 236, 2958a pole, čís.1082 a 1083 louka, stav.parc.153.

U vsi Pravy: kat.parcela č.528 pole.

U Bělé:katastr.parc.čís.: 500, 501, 244, 245, 506, 489, 490, 491, 477, 479 =pole, čís.444 a 445 louky, čís.279, 194, 12, 449,450, 169 pole, čís.170 louka. čís.300 pole, a čís.60 staveb.parcela.

Úhrnem u Bohdanče: 4 jitra 799 čtv.sáhů. včetně zahrady 1301 sáhů

u Prav: 4 jitra 468 čtv.sáhů

u Bělé: 38 jitra 818 čtv.sáhů

Úhrnem: 47 jiter 485 čtv.sáhů

Pevný příspěvek k záduší vycházel, jak již uvedeno, zakupováním zádušních neboli železných krav, jež lidé si na úrok brali do svých statků. Z krav zádušních "má se každého roku nájmu platiti po libře vosku aneb na penězích, jak kde obyčej přináší. A jestli by co z téhož dobytka kostelního kdy při kom pomřelo, v tom záduší hynouti nemá, než má ten hospodář, u něhož týž dobytek v nájmu byl, tu škodu sám nésti", prožto se mluví o "železné krávě".

Krav zádušních při kostele sv.Maří Magdaleny roku 1781 bylo 57

" " " " sv.Jiří bylo..... 10.

v nájmu byly v domech čp. 4 /2 krávy/, 6 /2 krávy/, 8 /1 kráva/
9 /2 krávy/, 10 /1 kráva/, 13 /1 kráva/, 23 /1 kráva/, 28 /1 kráva/
33 /1 kráva/ 34 /2krávy/, 37 /2 krávy/, 42 1 kráva, 50 /2 krávy/,
52 /1 kráva/, 80 /2 krávy/, 87 /3 krávy/, 90 /1 kráva/, 92 /2 krávy/,
95 /1 kráva/, 96 /2 krávy/ 100 /2 krávy/, 103 /1 kráva/, 104 /1 kus,
105 /2 Krávy/, 106 / 2 krávy/, 107 /3 krávy/, 108 /3 krávy/, 111 /3 k,
115 / 2 krávy/, 117 /1 kráva/, 118 /2 krávy/, 119 /2 krávy/, 120 /2 k,
124 /1 kráva/, 125 / 2 krávy/, 130 /1 kráva/, 135 / 1 kráva/, 136 /1/
137 /1 kráva/, 139 /1 kráva/ tj úhrnem 67 záduš.krav, ten který měl
v nájmu 1 krávu platil 35 kr, kdo měl 2 krávy, platil 1 zl 10 kr,
kdo měl 3 krávy platil 1 zl 45 kr úroku, takže z

57 zádušních krav při kostele sv.Maří Magd.vybralo se 33 zl 15 kr
10 " " " " sv.Jiří " " 5 zl 50 kr.

V počtu "Peněz zádušních" v r.1618 jest uvedeno: Z krav zádušních bere se jednou v rok při sv.Martině po 1 libře vosku, a když by vosku nepotřebovali, toho roku brali z jedné každé krávy, dle nařízení JMC po 20 gr, ale budoucně leta 1619 brátí mají po 30 gr, aneb 1 1/2 libry vosku, podle předepsaného nařízení.

Jak již uvedeno, jiný příjem kostelní plynul z "prosby, které činí podle starobylého obyčeje před slavnostmi Božího narození,

Vzkříšení P.Krista, což ženy po domích chodíce, sbírají; prosby u kostela, zvláště o Veliké noci, sv.Duše, o Posvícení a Vánocích, kdež osoby /starší obecní/ stojíce před kostelem, žádosti na lidi skládají; prosby na vosk, kdež se vysílají městky k hořuom po městě podle pořádku zvyklého od purkmistra a konšel; plat od zvonění tělům mrtvým; peníz od pohřbu mrtvých v kostelích, při kostelích a na krchovích".

Vydání zádušních peněz obracelo se v době vlády náboženství kališnického předem na víno k přijímání knězovu i sousedstva. V době pobělohorské rozdávalo se v kostele lidu namnoze jen víno žehnané, Potom odpadlo i to.

Jiné vydání bylo za mouku k pečení oplatkův, za mýdlo a praní mešního roucha, za vosk a dělání svíc do kostela i za přízi na knoty, za provazy k zvonům, za špik k mazání čepův zvonů, za řemeny, na kterých srdce zvonu vyšší, a jiné potřebné věci, jako od r.1667 za opravu zvonů i zvonice.

Valně ohrozily se zádušní pokladny nucenou půjčkou vrchnostem, zvláště Fr.Karlu Pěchořovskému, zástavnímu držiteli Pardubského zboží, dále byly to války napoleonské, kdy odváděl se cenný inventář a poklesem peněžní hodnoty, a světová válka, ničením zvonů, varhan i náradí kovového, a konečně proměnou značné části hotovostí pokladních v bezcenné válečné půjčky.

D ů m f a r n í .

Fara v Bohdanečce trvá, jak jsme se již zmínili, ^{od dob} ~~z~~ pánů z Cimburka, jistě roku 1366, jak uvádí Lib. erect. I č.121 a Lib.conf. I.87, ovšem podací přešlo i s městečkem na opaty opatovického kláštera, výslovná zmínka o tom se neděje.

První zmínka o vlastním duchovním správci ^{datuje} ~~je~~ se rokem 1358, kdy plebán Bohdanecký uváděl plebána Ždánického v jeho úřad, o čemž se zmiňuje Lib. I. Conf. F, 132.

V malebném koutěčku, v rohu severozápadní strany náměstí, asi 200 kroků od kostela vzdálena, stojí již od starodávna fara, původně dřevěná, roubená budova, jako zámek v pohádce, dívající se mlčenlivě vraty na své milé okolí, ačkoli mohla by mnoho, mnoho vyprávět, neboť žádný dům v městě, nevystřídal tolik domácích pánů, jako fara.

V obecních počtech čteme časté položky, které vyplaceny byly na

farní dům. Tak roku 1618 bylo dáno tesařům od dělání plotu tesaného okolo fary a přivezení dřeva na koly 16 kop 25 gr 5 denárů.

Roku 1640 bylo koupeno 30 kop šindele, 6 prken a 1000 hřebíků potřebných k pokrytí střechy, dán nový žlab, udělán dvojí vrata a kašna. Roku 1703 fara vyhořela a pan farář musel k jednomu sousedu do nájmu reterirovati, protože bylo témuž sousedu na místě pana faráře 3 zlaté zapláceno. O této události zachovaly se nám zprávy: No 18. Pres. 4/9 1703. Allegat. - Milostiví páni, páni. K v. v. hr. Exell. a Mil. jako předešlých let ponížene jsem suplicíroval, tak ještě jednou v nejhlubší poníženosti suplicíruji jsouce já nyní v ty největší potřebě postavený, skrze shoření fary a všech téměř mobilie mých, tak jakož panu faráři vosického strany odvádění letníkův od farníkův z jedné krávy dojné po 6 kr. milostivě discretirovati ráčili, že tu milost velkou též mně pohořelému prokázati a takový milostivý dekret zhotoviti naříditi ráčíte, na kteroužto milost dnem i nocí za dlouhé panování v. v. hr. Exell. a Mil. na modlitbách trvati se zavazuji.

Nejponíženejší kaplan Jiří Fr. Siderurgus z Železného, polofarář.

Následuje dotaz, zdaliž dvojetihodnému knězi panu Jiřímu Františkovi Siderurgusovi faráři bohdanečskému letníky od farníkův z jedné krávy dojné po 6 kr. odváděny býti mají.

"Urozený pane hejtmane, příteli nám milý. Jakým tak způsobem k nám na JMCs. král. komoru Českou ctihodný kněz p. Jiří František Siderurgus farář bohdanečský se uchází a z jedné krávy dojné po 6 kr. odvedeny byly, poslušně nás žádá, to Vám příležitě k dalšímu vyrozumění zasíláme. - Jmenem a na místě JMCs krále a pána nás všech nejmilostivějšího při tom poroučejíce, abyste nám na JMCs král. komoru Českou na to, zdali by suplicírujícímu takové letníky od farníkův od kterého času a jak dalece dévané býti mohli neb co byste v tom sice k připomenutí měli? Správu s dobrým zdáním Vaším a navrácením inclusivě učiniti neopominuli. Vidouce, že na tom milostivá JMCs vůle naplněna bude.

Dán na hradě Pražském dne 17. Juli leta 1703.

Jeho Mil. římsk. císaře, uherského a českého krále president, vicepresident a rady zřízené komory v království Českém. - 93/

Další zpráva za příčinou pohořelé fary Bohdanečské, že na předešlý způsob vystavena býti může. Čís. 35 de data 26. Juni 1703.

Milostiví Páni Páni. - W. W. Exell. a Mil. dřív projiti místní milostivé resoluci, za příčinou zase vystavené býti mající shořelé fary Bohdanečské, na jaký způsob, a jak velká táž fara vyzdvížena býti má to ubezpečlivě věděti, ale i také při mně, dle milostivého pod datum na hradě pražském, 31. marty běžícího léta, prošlého poručení milostivě nařizovati ráčili, abych na též stavení pořádný abrys vytočiti, zdali by to stavení od kamene, aneb od dříví zase vyzdvíženo býti mělo, vyšetřiti, co by z toho také meter noster stálo, na to computum učiniti, a zdali by z těch hotových 38 kop 9 gr 4 1/2 den. také i z těch dlužných 659 kop 5 gr jak brzy připomínáno býti a neb odkud a jak mnoho zapůjčeno býti mohlo, mou pustošenou zprávu učiniti neopominul o čemž W. W. Hr. Exell. a Mil. poslušně spraviti mohu, kterak při trefuňku pádu ohně v městečku Bohdanči, vrch aneb krov domu farního samotně k shoření přišel,

gruntů a zdi staré jsouce, již prv od kamene vyzdvižené v své podstatě zustaly, ačkoli v nich pořádnější stavení k obydlí pana faráře než právě postaviti by se mohlo, nebyvše ale žádných prostředků zádušních, jakž allegata sub No 2 ho hojněji ukazují a důchod JMCs při těchto obtížných časech velice stenčený jest, tak že záduší ničím založiti nemůže, pročež donuceně v starém způsobu stavení zustati, trámy podvléci a krovem přikryti se musí, k čemuž již dříví svezené a otesané jest, takže s malým nákladem se v podstatu přivede a já zůstávám W.W.Hr.Exell.a Mil. 26. Juni 1703. 94/

Dne 1. Octobris 1727 byl proveden Errections Instrument:
Leta Panie 1727 dne 1. Octobris zavřen jest contract o pomoci k vychování pana kaplana při beneficium Bhdaneckém, mezi pány purkmistrem, konšely a celou obcí JMCs městečka Bohdanče se strany jedné a mezi velebným a vysoce učeným panem Františkem Antonínem Šarfem, toho času panem farářem dotknutého toho městečka Bohdanče strany druhé, podle kteréhožto my purkmistr, konšelé a celá obec městečka Bohdanče/uznavajíce že skrze tuto níže vysvětlenou obligati velebného pana faráře předně být a sláva Boží rozmnožena a tato všem obyvatelům městečka našeho jak živým, tak v pánu zesnulým, víc velmi prospěšnou býti/ s dobrým rozmyslem naším též raddou a povolením urozeného a statečného vladyky pana Václava Josefa de Bossi, JMCs panství Pardubského a Smrkovského vzácně ustanoveného pana hejtmana respektive Milostivé vrchnosti naší uvolujeme se k spomožení na vychování pana kaplana od datum contractu tohoto, nynějšímu nad titulirovanému velebnému pánu faráři třiceti zlatých renských ze sbírky dobrovolné od všeho sousedstva a obyvatelův zdejších Bohdaneckých, dotud jak dlouho tento contract trvati bude, každoročně platiti svolujeme. Naproti pak tomu svrchu titulirovaný nynější velebný pan farář náš jak by dlouho tento contract, kterých vůle jedné i jako druhé strany trvati má, ve své podstatě stal, následující obligati sebe zavazují.

- 1/. Pana kaplana chovati každou neděli a svátek službami Božími chrám Páně Bohdanecký pod titulem svatě Maří Magdaleny zaopatřiti.
- 2/. Když služby Boží buďte v Bělském neb Živanském chrámu Páně připadají, přesto vždy přece buďte sám, neb skrze pana kaplana v zdejším Bohdaneckém chrámu Páně sloužiti.
- 3/. Každoročně 12 te mší svatých obětovati každý měsíc jednu, totiž šest za všechny živé sousedy a obyvatele zdejší, aby Pánbuh milostivý z ohledu té svatě pobožnosti požehnání své Božské, a to na co duším k spasení nejpotřebnějšího jest propůjčiti ráčil, a šest za všechny dušičky v mukách očištcových zůstávající, aby skrze tu nejvyšší oběť z těch muk očištcových vysvobozeny, věčného blahoslavenství došly.

Poněvadž tehdy /jak výš dotknuto/ contract tento do vůle jedné jako druhé strany trvati má, pokudž by v trvajícím čase jedna neb druhá strana přítomný contract vyzdvihnouti chtěla, jedna druhý v tom dříve na půl léta vědomost dáti povinna bude.

Na potvrzení a zdržení toho všeho z jedné i z druhé strany co se nadpisuje přítomný contact pečeti městskou a secretem velebného pana faráře, též podpisy rukou vlastních jest stvrzení.

Datum v JMCs městečku Bohdanči leta a dne ut supra. 95/ 92

Za času farářování Františka Antonína Šarffa byla konána v Praze v říjnu r. 1729 slavnost svatořečení Jana Nepomuckého. Slavnosti se

zúčastnil^ý pan farář s bohdanečskými poutníky. Papež Benedikt XIII. dne 19. března 1729 prohlásil blahoslaveného Jana Nepomuckého za světce a vřadil jej tím v seznam svatých církve katolické. Po dojití zprávy o tom do Prahy zaujímaly mysl lidu přípravy k slavnostem. V kostele konány pobožnosti a jednáno o účastenství farníků bohdanečských při slavnostech pražských. V kostelích čteno pozvání pražského arcibiskupa hr. Kuenburga na den úterní 11. října. Po dvou denní cestě do Prahy sešli se účastníci v pátek dne 14. října v 8 hodin ráno v chrámu sv. Jindřicha a potom vedeni svými duchovními na hrad pražský. Dvorním dekretem z 21./11.1771 ustanoven den 16. května svátkem zasvěceným.

Roku 1743 byly zde konány kající pobožnosti a na paměť postaven před vchodem na krchov, vedle celné, kříž s literami "Crux Missionii" od vysekání a pozlacením dobrým zlatem dáno 8 zl 45 kr. Roku 1662 pracovali zde již jezuité a lid neznající základy sv. víry v sv. náboženství poučovali /Švenda, Hradec Král. VIII., 842/. Roku 1663 poslán sem jezuita P. Konstanc ve svátek sv. Tří Králů k výpomoci prvního stálého faráře Martina Šípka, kterého p. podkomoří z Hradce Král. vypudil /Švenda VIII. 253/.

Od 11 až do 18. oktobr. 1744 byl ubytován v Bohdanči pruský král Fridrich s celou svojí leibgardou, prinz Wilhelm bydlel na faře.

Roku 1772 vypukl v Bohdanči oheň, o kterém latinská farní kniha má tento zápis: Leta Páně 1772, dne 12. měsíce dubna, když právě připadla Květná neděle, po osmé hodině večerní, buď neopatrností rodiny, nebo pro lakotu hospodářovu, vyšel ze stáji při domě Jana Köpla, přes ulici nedaleko radnice oheň. Čeládka prý totiž ve stáji smažila na třínožce nasbíraná vejce divokých kachen a hus a máslo se vzňalo. V okamžiku nejen tento dům a radnice s domy okolními staly se stravou plamenů, ale sotva v osmi minutách 72 domy měšťanské, fara, věž farního kostela a pivovar zdály se býti hořící smálo. Prudký vítr bránil hašení, na ulici nikdo se neodvážil setrvati bez nebezpečí života, na lidech chytal oděv, po náměstí a ulicích poletovaly plameny, jakoby již Pán přišel soudit veškeren svět ohněm. V domech jen záhubu mohl jen čekat, a nejlépe udělal, kdo opustil dům a vše, co v něm hleděl se zachrániti útekem. Také já, píše tehdejší farář a arcibiskupský vikář Ignác Xaver Roček, ocitl jsem se v nebezpečí života, vstoupiv třikrát do svých pokojů, když již hořejší schody se zřítily a dolejší naplno již hořely, stejně jako stropy prvního patra. Veš jsem ještě do své ložnice, abych odsud vzal pozůstalost svinčanského faráře Vavřince Pažitného, a některé úřední knihy; návrat jsem měl velmi nebezpečný pro množství kouře a plamenů v síni. Nezachránil jsem ničeho, chybělať jakákoliv pomoc a v půl hodině jsem byl nešťastný a chudý jako nikdy před tím. Šaty jsem zachránil jen ty, co jsem měl na sobě, podobně i klobouk.

Nejvíce želim svých rukopisů kazatelských, dějepisných i letopisných, jež jsem po 24 let schraňoval. V domě farním nedalo se již nic udělati. Uviděl jsem v plamenech střechu kostelní věže, i vyběhl jsem na náměstí, bylo-li by možno chrániti kostel. Zprvu na náměstí nikoho nebylo, později někteří přišli, ale přístup k věži již nebyl, poněvadž "prostřední" zvon se rozlil, a tekoucí žhavý kov zapálil schody věže. Vrhli jsme se na záchranu chrámového vnitřku. Po žebřících s několika lidmi jsme se dostali na kůr a přede dveře jsme nastavili oheň na způsob zdi, čímž jsme zachránili, že dravé plameny nezachvátily varhany. Zatím též jsem odnesl z kostela nádoby, roucha a ostatky svatých. - O záchranu chrámového vnitřku nemálo se zasloužil pardubský sirotčí pan Václav Wildt, který s dělníky vytrval na kůru, bránil plamenům, dokud nebezpečí neminulo. Veřejně jsem ho za to pochválil, ale jeho představený, který při požáru seděl doma a chválu mu záviděl, ještě ho za to pronásledoval.

Když byl zachráněn vnitřek kostela, nové nebezpečí nastalo asi o 2 hodině noční, pro kostelní střechu, jež chytala a na jejíž záchranu nebyl po ruce dosti dlouhý žebřík. Ale konečně se našel a střecha byla zachráněna. Zachráněn byl také "veliký" zvon, který již se začínal roztékat a včas byl studenou vodou, kterou obětaví lidé v konvích vzhůru podávali, ochlazen a zachován až na to, že ztratil svůj vodní svůj kruhovitý tvar a nabyl podoby oválné. Na hlase však neupěl ničeho.

Ačkoli mnozí popírají, že by byly předzvěsti budoucích neštěstí, já očitý svědek mohu tvrditi a tvrdím, že jsme předzvěsti měli, a sice dva dny před požárem, kdy "prostřední" zvon bez vnějšího popudu vydal třikráte týž zvuk, jako když se hlásí požár.

Při tomto ohni uhořeli dva lidé, jeden v domě, odkud požár vyšel, druhý v Bělské ulici č. 78. Několik jiných, na nichž chytily šaty, zemřeli později od popálenin.

Velikonoční svátky slavili jsme v největším žalu, majíce před očima jen trosky, z nichž tu a tam vyšlehující plameny věštily nová nebezpečí. Opustiv zpustošenou faru, bydlel jsem od 12. dubna s kaplanem v domě pana Jana Kuttnera, od října pak v domě Františka Langra, až byla od základu vystavena nová budova farní. - -

Farář Roček bydlel u Josefa /?/ Langra až do 20. listopadu 1775. Fara dříve byla na nynějším dvoře fary ode dřeva stavěna, nyní nákladně vystavená, jak dosud k spatření jest. / Konečný údaj pochází z Pamětní knihy Obecné školy bohdanečské, který však neodpovídá skutečnosti. Majitelem domu, kam pan farář se odstěhoval jmenoval se František Langer, též ze zprávy faráře Jiřího Fr. Siderurgusa ze dne 26. Juni 1703 víme, že po vyhořelé faře zůstaly "zdi staré, již prv od kamene zdvižené ve své podstatě zůstaly". Dřevěná fara vyhořela při velikém ohni roku 1605, těmito údaji nutno zápis v paměť. knize školy bohdanečské opravit. V soupisu pozemků z r. 1788 jest uváděno čp. 44 /fara/ jako "spáleniště".

Bohdanečská fara stojí na pozemku č. 150 katastru

její zahrada na pozemku č. 190 katastru 190 ve výměře 75 jiter a

" " 191 " " 1127

z domu platilo se ročního platu roku 1830.... 3 zl 36 kr.

Jest asi 200 kroků od kostela vzdálena a jest vystavena z kamene a cihel. Jest jednoposchodová.

V přízemí jest předsín s cihlovým dlážděním, a dvě světnice, z nichž jedna jest dlážděná cihlami, druhá světnice prkny. Pod schodištěm je komora, venku záchod, vše zděné a celé přízemí klenuté.

Do prvního poschodí vede dřevěné schodiště ~~ke~~ ^{tu} jest kaplanka, obývací pokoj a dva hostinské pokoje, vše s prkenou podlahou, a záchod.

Celá budova jest pokryta taškami a okna v přízemí opatřena mřížemi. K budově vede dvoukřídllová brána a vedlejší vchod mezi třemi zděnými pilíři, ke kterým jde oboustranně zeď k sousedním domům.

Oplocení dvora k zahradě je zděné. Oplocení zahrady je částečně zděné a částečně prkené. Studna čtyřboká z kamene.

Na dvoře jest zděná hospodářská budova, velký sklep a dřevník. V zadě dvora jest chlív, konírna a sýpky, vše zděné, pokryté taškami, dále vepřinec a kurník ^{obojí} dřevěné. Vedle stodola a kůlna.

Matriky:

Křestní, oddací a úmrtní od roku 1683 do 1746

" " " " 1746 do 1760

" " " " 1760 do 1770

" " " " 1747 do 1762

Křestní od roku 1771 do 1784 Oddací od roku 1771 do 1784

Úmrtní od roku 1771 do 1784 Křestní " " 1784 do 1810

Úmrtní " " 1784 do 1810

Křestní matrika obce Živanice od roku 1784 do 1810

Oddací " " " " 1784 do 1810

Úmrtní " " " " 1784 do 1810

Křestní matrika všech přifařených obcí od roku 1810 s pokračováním

Úmrtní matrika " " " " " 1810 "

Oddací matrika " " " " " 1810

Křestní matriky " " " " " 1841 šest kusů

Úmrtní matriky " " " " " 1841 šest kusů

Oddací matriky " " " " " 1841 šest kusů

Oddací matrika " " " " " 1862

Křestní matrika " " " " " 1856

Soupis byl proveden 27 února 1870. Dne 28/3 1952 bylo 22 knih od rok 1663 do roku 1880 odvezeno do archivu v Studenci.

Knihovna obsahuje též dvě knihy pamětní: Liber Memoribilium Parochiae Bohdanecensis" jedna z 18 stol., druhá od roku 1836. Pečeť před rokem byla: Obraz sv. Maří Magdaleny na poušti, klečící před oltářem, na kterém je položena kniha, kříž, umrčí hlava a nádobka.

z r. 1905: Bohdanecz Eamtis. Sigillum bocl: Dec.

z r. 1941: Pfaramt Bohdanetsch: Bez Pardubitt:
Farní úřad v Bohdanči okr. Pardubice.

r. 1959: Farní úřad Lázně Bohdaneč se znakem Bohdanče.

Roku 1618: Tesařům od dělání plotu tesaného okolo fary a přivezení dubů na koly, smežčení komínů vydáno 16 kop 25 gr 5 den.

Ke kostelu sv. Maří Magdaleny náležely pozemky: číslo katastru: 190, 191, 236, 1082, 1083, 1804, 1159, 1222, 1223, 1224, 1225, 1310, 1311, 1312, 1958, 2125. a 190, 191. Staveb. parcela 153.

u Prav: 528, ve výměře 4 str. 468 čtv. sáhů.

u Bělé: 12, 60, 169, 170, 194, 244, 245, 279, 440, 444, 445, 449, 450, 477, 479, 489, 490, 491, 500, 501, 506 ve výměře 38 str. 818 s

u sv. Jiří: 1236, 1237, 1239, 1240 a 1238 hřbitov.

V počátku třicetileté války kladlo se z rolí kněžských platů 11 kop m; r. 1652 čítaly se 3 strychy rolí a louky půl jitra.

Výpis ze stavu far 1650-1652 v kraji Chrudimském atd:

Fara na ten čas v P ř e l o u č i, byla na ten čas ve správě duchovní kněze řádu sv. Františka Silveria Mazurkowicze.

7/. Týž kněz spravoval též faru v městečku B o h d a n ě i s kostelem Narození P. M. /sic!/, při niž bývalo platu stálého 6 kop míš. a desátku předešle 83 kop 3 věrt. žita, 28 kor. ječmene a 15 kor. ovsa, ale na ten čas se odvozovalo toliko 44 kor. žita, 6 kor. ječmene a 19 kor. ovsa; z rolí pak kněžských předešle se scházívало platu peně. žitého 11 kop míš.; obec Bohdanecká dávala faráři z lásky na půst jeden džber kaprův a 1 prostici soli.

K té faře náležel kostel filiální sv. Jiří nad městečkem Bohd. při hřbitově; pak kostel fil. Blahoslav. P. M. ve vsi Živanicích, v kterém se mše sv. čtyřikráte za rok konaly a od nich 8 kop se dávalo a nad tento plat ještě o pouti a posvěcení chrámu 2 kopy míš.

Týž farář měl ve správě své též faru ve vsi Bělé s kostelem sv. Petra a Pavla, v němž každou třetí neděli služby Boží se konaly; při též faře bývalo desátku po 62 kor. 3 věrt. žita a ovsa, jehož na ten čas scházívало toliko po 44 kor. 3 věrt. žita; rolí kněžských bylo 4 kopy záhonů, kteréž však ladem ležely, jinak jedna louka.

Konečně držel týž farář kostel farní sv. Václava ve vsi Ždánicích, při němž předešle vycházívало desátku 3 kor. 2 věrt. pšenice, 52 kor. 3 věrt. žita, 3 kor. 2 věrt. ječmene a 63 kor. 3 věrt. ovsa, ale ne

na ten čas se odvádělo toliko 15 kor. žita, 2 věrt, ječmene a 11 kor. 3 věrt. ovsa; při faře byla též jedna louka a rolí kněžských pod 40 korců, jichž se toliko 8 kor. na ten čas osívalo a z nich třetí mandel farářů dával, ostatní pak ladem ležely a některé již porostlinami zašlé byly.

K téže faře náležel kostel filiální sv. Mikuláše ve vsi P o d ů l-š a n e c h /Podolš./, při němž desátku po 10 kor. 1. věrt žita a ovsa, ale ten čas ničehož se neodvozovalo.

Z těchto čtyř kostelů farních a čtyř filiálních, jejichž osadníci všichni letníky každoročně maslo a sýr i oblačí /len/ dle možnosti farářů odvozovali a s ním i v příčině placení křtův, oddavkův a pohřbův spokojeni byli, vycházelo v jedné sumě ročně důchodů 16 kop míš. a desátku 148 kor 2 věrt. žita, 8 kor. 3 věrt. ječmene, a 121 kor. 2 věrt. ovsa. 96/

V sirotčí knize fialové z r. 1635 - 1717 na prvním listu jest poznamenáno, že Daniel Koktan, který z gruntu svého pro náboženství sběhl, který potom "upamatovavši se", navrátil se do Bohdanče a víru svatou všeobecnou katolickou přijal, byl znovu na panství pardubické přijat, a takové svolení může se vztahovati i na všechny ty lidé, kteříž pro víru odešli, a navrátili se, víru katolickou přijali, a řádně se chovajíce, mají svých dřívějších spravedlností a nápadův užívati. 97/

Ve výpisu z pamětní knihy z r. 1715 - 1789, uložené v archivu Pardubice signatura G. 122, jest latinský zápis, násled. překladu:

V souhlase se vznešeným císařskí-královským Majestátem pro vyučování správce kostelů panství pardubického obdržel jsem mimo 121 zl 54 1/2 kr, ještě obvyklých 300 zl, jež se počítají jako mzda a proto jsou výhradně naše, neb je dostáváme při obvyklém svém každoročním vyúčtování vzhledem k tak velké práci, kterou správce kostela má. Proto může nový správce z kostelního jmění na základě nám předloženého potvrzení či reparace oněch 300 zl přijmouti. Pokud se týká mzd, která mu při kanonické visitaci oddělených vikářů byla přiručena a kterou nyní jako podřízený na patronátním úřadě vyžaduje, odpovídáme v tom smyslu, nechť vzhledem v tak velké práci podá rekurs u svého vznešeného Majestátu a dle vyžádaného našeho souhlasu budeme rádi, když mu zasloužená mzda bude vyplacena.

Th. Jan Hrdlička, generální vikář. Benedikt Ašher, kancléř.
Potvrzuji, že předložený opis souhlasí doslova s originálem/
L.S. Ignác Xaver Roček, arcibiskupský vikář a farář v Bohdanči

V Praze 10. července 1780.

Dne 21. srpna 1870 byla nově plechem pokryta věž velká a nad presbiterem a kříž pozlacen. Slavnost počala odpol. o 3 hod. za přítomn. pp. Jos. Vranýho insp. panství, Jiljího Jahna důchodního. Báh s křížem vkusně ověnčeny, nesené v průvodu z fary do kostela za hlaholu zvonů a střelby z hmoždířů. Průvod počal školní mládeží vedenou p. uč. Fr. Tichým, Janem Jedličkou a Jos. Hrochem, dále p. purkm. Peška, radní Jan Pour a Václ. Koutník s ostatními výbory. V chrámu postavena báh s křížem v presbitaři a po řeči p. faráře uloženy památky do bány a pouzdro zaletováno. Pamětní listinu podepsal též farář Adolf Schlögel a kaplan Petr Kopal. Na to vytaženo obé od dítek školních na věžičku a vše náležitě upevněno klempířem Budinským z Pardubic. Konány přípitky a po každém sklenička dolu shozena. Všechny se rozbily jen na zdravé faráře vyprázdněna úplně neporušena ostala. Totéž se opakovalo bez vší oslavy, když na velké věži byl vsazován kříž.

Téhož roku zavedl farář s novým kaplanem P. Fr. Sloupem v předvečer dušiček osvětlení hrobů na hřbitově sv. Jiří, při pobožnosti a litaních. Hroby byly poprvé hojně osvětleny lampiony i svíčkami od té doby děje se tak stále.

Roku 1871 dne 6/5 zavedl farář slavné první přijímání dítek, když za hlaholu zvonů v průvodu s praporem šly na ranní mši ze školy, po přijímání šly do fary kde obdržely snídani a pamětní obrázky. Od té doby děje se tak každoročně.

Téhož roku 1871 provedena sbírka na opravu chrámu, která vynesla celkem 1205 zl 53 kr. Uč. Tichý daroval prvotiny domácně vypěstovaného hedvábí na štrápec k velké lampě a lustru.

Opravoval hlavní oltář Ant. Staude z Pardubic. opraven hlavní obraz p. Koštěncem prof. z Pardubic za 30 zl., přikoupeny figurky do Betlému za 22 zl. na Boží Hrob transparent za 100 zl celkové výlohy 1205 zl. Nově štafírované oltáře posvěcení staló se 23. července farářem Jak. Jindrou z Holic.

Roku 1872 dne 5 května posvěcen nově nákladem obce postavený kříž blíže silnice k Živanicům.

30 května 1872 posvěcen nový prapor cechu krejčovského v ceně 200 na který přispěla pí Jedličková choť uč., Ant. Veselá.

Tékož roku 70 dítek na nešfovici.

Dne 25. srpna 1874 provedl biřmování 800 biřmav. Dr. Karel Frůcha.

O křížových dnech konáno vždy procesí k nově dne 25.května 1879 od faráře postaveného dřevěného kříže na pozemcích k faře vykopených /Březinovských/ odtud po mezi farní k pomníku Na Průhonech, pak kolem třídně k mlýnům k soše sv.Jana Nepomuc.v Dubince a dále polemí zpět skrze branku do Bělské ul. do chrámu.Tak se dělo i v budoucnu.

Dne 10.srpna 1879 posvěcena restaurovaná socha sv.Jana Nep.v Dubince,oprava stála 30 zl.Socha je postavena r.1729 na pam.blahořečení sv.Jana Nep.,v sedmileté válce od Prusů zpustošena.

Dne 24 srpna 1879 posvěcen restaurovaný kříž Za Rájem u cesta do Černé,nákladem 12 zl od p.Jana Pešky.Kříž pochází z r.1676 na památku,že dva milenci na tom místě si život vzali.

Dne 23 července 1882 na pouť měl zde primici P.Josef Schlögl,drůžičkami byly Aloise Schlögllová ze Stěžer,Anna Bachmanová,mládenečkem Narciz Racek.

Roku 1883 zavedena pobožnost májová k uctění sv.Jana Nep. a rodičky B.Marie Panny po celý máj vždy ve středu a sobotu o 8 hod.več.

Dne 8.července 1883 po 50 leté přestávce šla pouť.procesí do sv. Hory u Příbrami.

Na zahradě farního domu jest kůželník,kde studenstvo i měšťané se baví.

Dne 8.září 1883 odhalen pomník v Rybitví bratrancům Veverkům,při které slavnosti byli Bohdanečtí,neboť farář byl předsedou komitetu pro oslavy v Rybitví.Řečnil rolník Puhlovský z Rybitev,řeč napsal Josef Peška rodák z Bohdanče.Po něm vystoupil p.Docenek /?/ kočovní učitel zemědělské rady.Při slavnosti této odhalen pomník pískovcový to jehlanec s nápisy.Po slavnosti šlo mnoho obecnstva do Bohdanče doprovázené hudbou světelskou.Po hostině, které hodnostové slavnosti se zúčastnili po 2.hod.šel velký průvod opět z Bohdanče do lesíka u Rybitev,kde uspořádána národní slavnost,divadlo, zpěv,tanec atd.Pro mládež zde byly kolotoče,střelnice,loutkové div, K večeru po rozkošné zábavě šlo se s hudbou a střelbou a pouštění prskavek zpět do Bohdanče,kde slavnost ukončena plesem.Byla to přetěšená slavnost národní při níž se obecenstvo nenuceně a hojně bavilo,kdežto slavnost v Pardubicích více leskem imponovala.O slavnost tuto přičinil se též jednatel Jan Pelikán učitel v Bohdanči

Dne 2.července 1884 posvěcen nový řeznický prapor.Mše na rynku u sochy sv.Jana Nep.Stuhy nesly nápisy:Rameno naše s sekerou v ruce, drtilo Švédy národa škůdce.-Pro Boha vlast a krále,Čech hrdě v boj jde stále.-Řezníků znak český lev,nezvrhne se naše krev.-

Dne 12.dubna 1885 počato s opravou chrámu,byl vymalován,nově vydlážděn,varhany opraveny ,bílena věž vše stálo 3570 zl.

Dne 20.června 1885 byl opravený kostel posvěcen,což oficielně se

stalo 21.června 1885.biskupem Josefem ^{Haisem} Janěm.Pan biskup po pbřadě vysvěcení oddal snoubence učitele v Roudnici u Libčan p.Františka Rybu se sl.Annou Hromádkovou.

Dne 26.dubna 1885 posvěcen pomník u sv.Jiří určený pro bohďanečské duchovenstvo.První v hrobce uložen Jos.Schlögel,kaplan v Kyšperku,který zemřel v Bohďanči na faře 30.dubna 1885.Svěcení provedl P.Fr.Sloup.

Ode dne 23.května do 2.června 1891 konána po 10 dnů sv.missie. Po 120 letech /viz pamět.knihu pag.61/ se zde opět prováděla. Dne 31.května byl posvěcen misijní kříž.

R.1899 opravana fresko malba a čistěna což stálo 40 zl.

Nové varhany kolaudovány 25.ledna 1908,mají 18 rejstříků a stavěl je Jan Tuček z Kutné Hory,jsou výborného zvuku,stály 5468 K. Za staré varhany se dostalo 60 K.

V květnu a červnu 1911 opravována zevně věž kostela.stála 3704 zl. Na velikonoce 1914 pořízen nový Boží Hrob od řezbáře Frant.Vratisl. Buka z Prahy za 763 K.

Nově nastoupilý farář Jos.Rohleder je XXVI tý v Bohďanči je zde: 1374 řím.kat., 54 evang., 57 čsl., 9 židů a 1 bez víry.Instalován byl 10.června 1923.

V měs.červenci 1923 zavedeno v kostele elektr.světlo /220 světél/. V lednu 1924 žádáno o privilegium altaris majoris,jež bylo povoleno.

V létě 1924 byli v Bohďanči ministři Šrámek a Dolanský s rodinou. Ve dnech 28-30 června 1924 byl sjezd bohďanečských rodáků.Poprve nebylo mše,dříve obvyklé.Sjezdu se zúčastnil spis.Václ.Štech a Gustav Šmoranc,generál Jan Vermach s chotí.

V roce 1924 v červenci započato s opravou vnitřku kostela.Tonování stropu a stěn provedli zdejší mistři Beran a Kučera.Malby figurální akad.malíř Ant.Haüslér z Vinohrad stálo 5000 Kč, malba figurální 17000- Kč, oprava varhan přes 1300.-Kč,zlacení říms pravým zlatem téměř 4000.-Kč,restaurace křížové cesty a čistění bočních oltářů 1700 Kč,polychromie a zlacení hlav,oltáře a svato-stánku 1275 Kč,řezbářské práce téměř 2000 Kč,vedle prací menších V červnu 1926 byly odvezeny 4 boční oltáře P.Marie,sv.Jana Nep., sv.Barbory a sv.Floriana do Kutné Hory,aby byly fou.Charvát a Řehna odborně restaurovány.Staré součásti zbaveny tlustých nátěrů atd,těž opravena kazatelna vše vyžádalo si nákladu 35.000 Kč. Současně dal farář Jos.Rohleder odborně omýti a očistiti nádherné oltářní fresko od Kramolína z r.1774,čimž vynikla celá krása původní vzácné malby.Očištění provedl arch.Boža Dvořák a jeho zeť sochař Baše oba z Pardubic za 2000 Kč.

Na sklonku roku 1926 pořízeny též u fy.Charvát a Řehna v Kutné Hoře:křeslo a 2 tabouřety pro celebranta a asistenty za 4800 Kč, dubový 3 dílný stupeň pod ně za 750 Kč,barokový křeslenční stůl za 750 Kč a 2 kandelábry umělecky ze dřeva řezané za 5000 Kč.Tím celý náklád oprav i věci nově pořízených dostoupil výše 110.000 Kč Roku 1928/1929 panovala krutá zima největší mráz 41 C.byl dne 4.února 1929.

Dne 29.dubna 1929 před 11 hod udál se v Explosii v Semtíně výbuch 5 mrtvých a řada raněných v celém okolí rozbita okna.

Dne 4.července 1929 o 1/2 8 večer strhla se strašlivá živelní pohroma.Z věže kostelní orván všecken plech a v kusech zanesen až do lázeňského parku.

Na podzim 1929 koupen nový lustr pro kostel od fy. Josef Neškudla v Jabloném n. Orli. za 5500.-Kč. imitace baroka.
Ve dnech 5-12 března 1930 konali se zde missie.
Při sčítání lidu v r. 1930 napočteno 1886 obyvatelů z toho katolíků 1469.

Dne 20. května 1933 vykonal gener. visitaci a biřmování biskup Mor. Pícha. Opravován ze vně kostel, přeložena střecha, natřené okenice atd. Opravy děly se v dubnu a v květnu, které podnikal stavitel Vincenc Zaifert z Bohdanče za 20.000 zl. Lešení sahalo až do výše hlavní věže. Kostelní inventář doplněn byl nákladem farářova četnými novými předměty, hlavně: Červeným sukrem na oltářní stupně a lavice v presbiterii za 3000 Kč, novým velem humerálním za 1000 Kč, nově zřízeno krásné ciborium, vyzlacený dva kalichy a krásně upraveny 2 pacifikáty. Velkou a krásnou sochu Božského Srdce darovala pí. Anna Ludvíková a její dcera z Bohdanče-Černohorská. Sochu zhotovil Břetislav Kafka z Červeného Kostelce za 7000 Kč.

Václav Jičinský, haltýřský s chotí, dal v dubnu 1935 opravití svým nákladem sochu sv. Jana Nep. na Sádkách. V téže době dal farář Rohleder svým nákladem obnoviti kříž v Kopřivníku a současně bylo započato s gener. opravou vnitřku kaple sv. Jiří.

Dne 22. 8. 1936 as o 1/2 12 navštívil Bohdaneč pres. Ed. Beneš za trvalého velikého lijavce navštívil též lázně a žertovně se loučil slovy: Děkujeme Vám za vykoupání!"

Na podzim 1936 a na jaře 1937 upraven byl dům čp. 49 náležející obci na městský chudobinec. Dosavadní 2 chudobince pro sešlost byly prodány.

Dne 10. dubna 1937 v 10 o3 dopol. udál se v Explosii výbuch nitroglycerinu v odd. A I. Výbuch zničil 4 lidské životy a zranil asi 39 osob. Věcných škod bylo méně než v r. 1929.

V pondělí 10. ledna 1938 krátce před polednem udál se v Explosii na A I výbuch. Zabiti byli 4 dělníci.

Dne 25. ledna 1938 od 8 hod. večerní byla u nás po několik hodin viditelná polární záře, nádherný světelný přírodní úkaz. Byla zbarvena jasně červeně do fialova, přes základní barvu šly vějířovité paprsky.

Za faráře Kopeckého byla opravena střecha farní budovy, byla to eternitová krytina nákladem 221.000 Kčs,

~~V květnu 1953 byla provedena instalace~~

V listopadu 1953 byla provedena gener. oprava varhan ve far. kostele. Všechny píšťaly byly vyčištěny, mnoho vadných opraveno, pořízeny nové vzdušnice a všechny rejstříky znovu přeladěny. Opravu provedl Ing. Egon Seidl se Šumperka se svou sestrou pí. Škořepovou za 2300 Kčs /po měnové reformě/.

Dne 14. 7. 1954 rozbita neznámým pachatelem socha P. Marie v lázeňské kapličce. Poněvadž nešla socha opravití byla nahrazena dřevěnou sochou Panny Marie Lurdské. Celá kaplička byla ze vnitř i zvenčí opravena. Svěcení stalo se v neděli odpo. 29. srpna 1954

Dne 24. dubna 1955 měl v Bohdanči primici František Dušek
Výpisy z Pamětní knihy čís. III. Fary Bohdanče.

Jelikož varhany farního chrámu v posledních letech trpěly suchem, přikročili jsme v listopadu 1935 ke generální jich opravě, čistění a ladění, při čemž jsme pořídili motorický pohon, 5 nových jemných registrů, zvláštním zařízením, zvaným "Unit", dále pak žaluzie na sesilování a zeslabování, přiblížování a vzdalování zvuku. Celá práce vyžádala si nákladu 16.000 Kč, z nichž 8000.-Kč darovali farníci, 5000.-Kč Správní rada továrny Explosia a zbytek 3000 Kč zbývá uhraditi.

Roku 1857 zavedena stejná mincovní váha s Německem. Dříve zlatý byl dělen na 60 dílů krejcarů, nyní má 100 setí, 25 čtvrtkrejcarů, 20 stříbrných pětáků, 10 desetiáků, 4 čtvrtzlatníky, 1 zlatý.

R. 1859 vyhořely stodoly v městě v Přeloučské ul. Peškova, Březinova, Jelinkova, Kuttnerova v r. 1860 Březinové vdovy, Záleského.

Dne 23. července porouchala vichřice bání kostelní a strhla veliký díl střechy radnice, takže tato musela r. 1860 úplně se opravovati. Dávala se nová střecha, nová věž plechová a uvnitř se pokoje hostinského upravili a zjinačili.

Dne 14. července 1869 ukončeno pozlacení sochy sv. Jana na náměstí.

V r. 1874 sůčastnil se honů na helena Frant. Josef s Alžbětou, první randevous bylo u Sezemic, druhé u Pohránova.

Následkem zákona o chudinství od 3. pros. 1868 viz Kurendy sv. V. str. 265 přešla veškerá správa chudin, ustavu na obec a zvolen za otce chudých zdejší měšťan Jos. Šolta a po jeho úmrtí p. Karel Bachman o jehož zvolení se jeho otec radní Josef Bachman usilovně zasazoval proti faráři. Většinou jednoho hlasu antož z 15 hlasů obec. výboru při 3. tí volbě obdržel 8 hlasů a farář 7 hlasů. Člověk k tomuto úřadu máně uzpůsobilý, ještě mladý, povahy nestálé, hrkavé.

R e c e p i s s e .

Ze jest se Alžběta Sprimázová z Živanic N. 11 k náboženství helvitské confese přihlásil, tímto se vysvědčuje: Přitom ale dle Nejvyššího císař. král. Nařízení od 2. ledna 1782 jemu přísně zakazuje: Žádného téhož náboženství ani domácně, ani v cizině vyhledávati, jeho katolický soudce, ani manželky, ani muže, ani děti, a neb čeládku skrze pohrádky, a nebo potupování k jeho víře nutiti, a nebo přidržovati, tím méně ji haněti, neb dočinění působiti, služby Boží jiné víry tupiti, a neb haněti, a nebo se na kostelích, obrazích, státních, ič. uchopovati: Ostavně se v hospodách, a při všech službách všeho rouhání, a potupování zdržeti, neb on, a takový ne pro víru, ale jako rušitel veřejného pokoje citedlně trestán bude; Tak jako naproti tomu katolici jich bloudícím bratrům žádné útržky, ale všechnu lásku, náklonost prokazovati poukázáni jsou.

Dáno v J. M. císař. zámku Pardubickém, dne 13. Febru. 1782.

Václav Jan Wild
vrchní.

Exerptováno z Farní pamětní knihy III. v Bohdanči.

Církev evangelická.

měla býti z Bukovky přeložena a přemístěna do Bohdanče. V r. 1840 byl v Bukovce evangelickým farářem Josef Bor. V té době vznikly v církvi jakési nesrovnalosti. Oposičník Matěj Salavec vedl celou tu kampaň. Jednalo se, aby celá církev evangelická byla přeložena do Bohdanče, a tak stalo se, že dne 25. května 1840 došlo v Bohdanči k licitaci vyhořelých kasáren u čp. 10, aby zde byl postaven chrám a fara. Dne 17. července 1840 sám magistrát Bohdanečský žádá o přeložení církve evangelické do Bohdanče, s příznivým dobrozdáním, přímo ke krajské vládě do Chrudimi. Měšťanstvo však prosí 1. srpna 1840 krajskou vládu, aby toto nedovolovala, poněvadž prý to z náboženských ohledů není radno a že toho není potřeba.

Krajská vláda 25. srpna 1840 žádost tu zamítla. Rekurováno do gubernia, ale i tam byla žádost ta zamítnuta. Mezi důvody proti přeložení bylo uvedeno: že v Bukovce se již nalézají nová fara, studeň, sklep a zahrada, kdežto prý bohdonečská kasárna úředně za nezdřavá pro vojsko uznána byla a že maštale se za chrám Páně nehodí. 5/. že v Bohdanči není ani jedna rodina evangelická, 6/. že jest se v Bohdanči obávati náboženských různic a příležitost je tu k opilství.

Oposičník Salavec dne 8. ledna 1841 zadal plán s rozpočtem na přetvoření kasáren v kostel a faru, stavitelem bohdonečským shotovený.

K postavení však nedošlo. Proto grunt byl nabídnut prodeji; kupcem byl Náhlík, ale zemřel, takže kasárna počaly pustnouti a komíny hrozily sesutím. Magistrát Bohdanečský stěžuje si a předkládá žalobu k vrchnímu úřadu v Pardubicích, aby konírny ty byly odklizeny.

Vrchní úřad v Pardubicích, nařizuje 26. července 1843 Nro. 4705 duchovnímu správci v Bukovce, aby budoucí neděli veškeré církevníky svolal a s každým protokol zavedl, k vyzkoumání toho, kdo se pořádku protiví, neboť na útraty těch, zamýšlí vrchní úřad "kurátora" zříditi, protože se nemůže ještě větší shoda církve déle připouštěti.

Magistrát Bohdanečský nařizuje 12. července 1845 obci Bukovce h. v. jakožto vlastníci zdejších pohořelých erárních kasáren, by komíny těchto kasáren co nejdříve pro uvarování všeho neštěstí shoditi dala.

Dne 6. května 1846 po zakročení, bylo povoleno vtělení kat. Bukovce /stalo se po 6. letech/ s podmínkou, že církev si hradební zeď neb

plot vůkol celých kasáren podrží k ohrazení hřbitova a k stavení domu Božího.

Dne 22.srpna 1846 vylicitíroval František a Helena Stárek kasárna a pozemek za 381 zl. stříbr.

Magistrát Bohdanečský sestával v roce 1841: Jan Kuttner, ryt., Clanner rada, Náhlík radní, Fr.Náhlík návladní, Fr.Andres representant, Jan Pleskot representant, Frant.Kuttner, Frant.Koutník, Frant.Walter, Frant.Pavlovský, Ant.Pabiček, Dúchodní Josef Langer.

K návrhu staršího církve a rychtáře Matěje Salavce v Bukovce koupilo presbyterstvo dne 29.máje 1840 zadní část kasárenského spáleniště v Bohdanči za 142 zl. Když pak erár tu licitaci zrušil a novou relitaci na celá kasárna provedl /licitační protokol nalézá se ve farním archivu v Bukovce/, vylicitoval je Matěj Salavec ve jménu církve za 761 zl stř. v té naději, že církev na tom podniknutí "něco vydělá". V licitačním protokole cenily se zdě na 92 ⁰/₁₀ kamena a dne 25.máje t.r.stržilo se za žlaby, trámký a j. 110 zl 6 kr stř. Jedny kamna si vzal Salavec, jedny starší církve Panchártek z Přelovic a jedny dány do fary.

Než byla koupě provedena, utratilo se dne 19.května 1840 jedením a pitím u p.Andresa, řezníka a hospodského v Bohdanči při licitaci na církevní útraty 18 zl 48 kr víd.čís. v té naději, že se "něco vydělá". Dne 25.máje při licitaci pilo se znovu a hodně, a při tom došlo k jakési roztržce mezi farářem a Salavcem, který řekl, že útraty jdou opět na církevní jmění. Kasárna byla koupena z kolektivních a odjinud darovaných peněz. Ten den se utratilo 24 zl víd.čís. Salavec Matěj vedl svou stranu v církvi k přeložení církve Bukovské do Bohdanče.

Základní kámen bukovského chrámu Páně položen v pondělí 4.července 1859 v 9 hod.ranní, přítomen farář Černilovský a Chebský. Při slavnosti vybráno 12 zl stř., co oběť všech 3 zemských konfesí. Roku 1859 k stavbě chrámu od obce zakoupeno 60 čtv.sáhů, k čemuž r.1852 přikoppeno 12 čtv.sáhů za 30 zl.stř., avšak kostel bude státi jinde. Stavitel vydal kvitanci na 2045 zl.

Dne 17.ledna 1866 stal se u Frant.Zemana čp.31 v Živanicích počátek k založení evangel.školy v Bukovské církvi.

Živanská evang.škola založena 4.října 1869. Chodí do ní děti: Živaniče, Přelovice, Dědek, Nerad. /Ze zápisů faráře Dobiáše/.

Wohllöbliches k.k.Kreisamt!

Die helvetische Kirchengemeinde zu Bukowka Herrschaft Pardubitz hat die zu Bohdaneč abgebrannte Aerarial Militär Kaserne und Stellung kaufflich an sich gebracht, und ist gesonnen, ein Bethhaus und eine Pastorswohnung daraus zu errichten.

Dem Vernehmen nach soll der diessfällige Bauplan seinem Wohllöblichen k.k.Kreisamte zur Bestätigung vorgelegt werden sein. Die gesamte Bürgerschaft ist mit diesem vorzuhabenden Bau nicht zufrieden und sieht sich veranlasst eine Karstellung dawider aus nichtstehenden Gründen ehearbiethigst einzubringen.

1/. Die bürgerliche Duldung einigen christlichen Sekten neben der herrschenden/?/ katholischen Religion ist zwar durch Staatsgesetzte gestattet, indessen ist und bleibt die Tolleranz nur ein im Staate nothwendiges Uebel, welches zum Vermeidung noch grösserer Uebel beibehalten werden muss, ihr Zweck wird aber schwerlich seyn, den Akatholicismus zu befördern und zu verbreiten. Religionsverschiedenheit hat schon manche politische Differenzen hervor gebracht und eine bürgerliche Gesellschaft nicht selten so entzweit, dass sie nicht nur zu einem Zwecke nicht arbeiten wolte, sondern eine Parthei in dem gefährlichsten Momente sogar die Seite Offenbarer Feinde des Landes ergriffen hat. Die Geschichte hat dies sattsam erwiesen, wesswegen es, für einen Staat immer fortheilhaft ist, wenn dessen Bürger zu einer Religion sich bekennen.

Die Tendenz einer klugen Staatsverwaltung dürfte immer gerichtet sei, die verschiedener Religionssekten ineine einzige zu verschmelzen, keineswegs aber die Sektirung noch mehr zube fördern. Nur ist bisher /1840/ in Bohdaneč kein einzigen Akatolik, und es wäre nicht nur gegen unsere herrschende Religion, sondern auch gegen die Staatspolitik gesehlt, wenn man andere Confessionen dort ansiedeln und verbreiten wolte, was durch Erbauung eines helvetischen Bethhauses und eine Pastorwohnung sehr zweckdienlich und auf eine seine Art erzielt werden möchte. Die hierländischen Akatholiken sind grösstentheils fanatiker, und haben solten wahre Begriffe von den Lohrätzen ihren, noch der katholischen Religion. Ein jeder, der nur kein Katolik sein wil, ist schon ihr Bruder, er mag, auch in den wessentlichsten Dogmen, mit ihnen übereinstimmen, oder nicht. Ihr gemeinschaftliches Streben geht dahin so viele als möglich von der katholischen Religion abtrünnig zu machen, wozu sie sich nicht selten auch unerlaubte Mittel bedienen. Ein jeder aus menschlichen Schwachheit fehltritt der katholischen Geistlichkeit ist bei ihnen nie unwidermenschlicher Beweggrund wesswegen man kein Katholik sein darf; und wirklich dieses nicht der letzte Kunstgriff ihrer beliebten Proselitenmacherei, mittelst welcher sie mancher schwachdenkenden Katholiken zum geschworenen Feinde seiner väterlichen Religion machen. - Der Nihilismus hat aus Nachahmungssucht auch unter den niederen ~~Katholik~~ Volksklassen seine Vermehrer gefunden; und bloss das alterthümliche Ansehen der katholischen Religion war bisher im Stande, sich dieser verbreitenden Seuche als Damm entgegen zu setzen. Wird dieses Ansehen auf alle mögliche Art untergraben, so wird bald alle Religion dem Namen nach, ihre Wirklichkeit aber nur in der Geschichte existieren. Jeder Gedanke an eine Tugend wird für einen eitler Wase/?/, und auch das schnusslichste Laster für kluges Benegmen gehalten, wenn nur durch letzteres die wilden Lüste des Menschen als der Zweck dessen dasins befriedigt werden! Dass die bürgerliche Gesellschaft unter solchen Umständen nicht lange be-

stehen kann, und sich auf eine traurige Weise auflösen muss, erweiset die Geschichte, und der natürliche Menschenverstand.

2/. Die helvetische Glaubendgenossen sind vermöge bestehender Gesetze berechtigt, sich da, wo 100 Familien oder 500 Personen ihrer Confession existiren, ein Bethaus zu errichten. Dieses Gesetz setzt ihr Dasein voraus und abgleich die bestimmte Anzahl nicht in einem Orte beisammen sein muss, und sie in einem oder dem anderen Orte ihres Domiciliums, wie es Lage und andere Verhältnisse erheischen, das Bethaus erbauen können, so dürfte sich diese Freiheit dennoch nicht so weit ausdehnen, dass sie auch dortorts bauen könnten, wo sich kein einziger Bekennen ihrer Sekte befundet, wie es Bohdaneč der Fall ist.

3/. Die in der Umgegend domicilirenden Reformirten haben bereits ein Bethhaus und eine Pastorswohnung in dem gegen Nordwest gelegenden Dorfe Bukovka, und sie haben keine grundsätzliche Ursache diese Gebäude nach Bohdaneč zu übertragen. Die dortige Pastorswohnung ist unlängst von Stein aufgeführt, und wenn auch das hölzerne Bethaus umgebaut werden müsste, so würde dieses Gebäude allein dennoch nicht soviel kosten, als wenn beide neu gebaut werden sollten, wie es in Bohdaneč geschehen müsste. Das von der Militärkaserne nach dem Brande übrig geblieben, durch mehrere Jahre ohne Dach belassene alte Gemauer ist ganz vermorscht, und zur Tragung eines Ziegeldaches untauglich, wesswegen es abgetragen werden muss. Wollten die Resormirten ihre neue Pastorswohnung in Bukovka verlassen und eine andere samt dem Bethause in Bohdaneč von Grund aus bauen so wäre dies eine wahre Verschwendung ihres zum Theile durch Wohlthaten zusammengebrachten Kirchenvermögens, welche nur bei ihren Religionsverwandten und zwar dadurch entschuldigt werden könnte, dass ihre Confession in einer Stadt eingeführt und verbreitet wird, wohin sie bisher durch keine andere Mittel niedrigen konnte.

4/. Das Dorf Bukovka liegt mehr im Centro ihres Bezirke und die gegen Chlumetz gelegenen Ortschaften respective die dort domicilirenden Reformirten wären von ihrem Religionslehrer zu weit entfernt, wenn das Bethaus nach Bohdaneč übertragen werden sollte, was sie vom Religionsunterrichte abwendig, und nur zu Schwärniern machen würde.

5/. Das Locale, wo das Bethaus und die Pastorswohnung in Bohdaneč erbaut werden soll, ist feucht und ungesund, daher zur Wohnung für Menschen und besonders zu einem Versammlungsorte aus Sanitäts rücksichten untauglich. Im Jahre 1836 ist in der dort gewesenen Militärkaserne die Cholera ausgebrochen, welche in wenigen Tagen 5 Menschen hingerafft hat. Diese Kaserne wurde nach dem anno 1837 statt gehaltenen Brande bloss der ungesunden Lage wegen den Verwesung überlassen, indem mehrere Kommissionen von der Löbl. k. k. Militärs sich dahin ausgesprochen haben, dass diese Gebäude einer Reparatur oder Wiederaufbaues unx aus Sanitäts Rücksichten unwürdig sei, wesswegen dessen Verkauf und die Erbaunung einer Kaserne an einem anderen, der menschlichen Gesundheit mehr zuträglichen Orte beschlossen werden ist, obgleich die Reparatur der abgebrannten Kaserne bei weitem nicht so hoch zu stehen säme/?/, als der Bau einer neuen. Es wäre nun eine auffallende Inconsequenz, wenn diess hochwichtige Hinderniss von den löblichen Civilbehörden unberücksichtigt belassen würde, und würdig einer neuen Untersa

chung wenn die Angabe der gedachten Löbl. Militärkommissionen falsch und die Stelle nicht so gefährlich sein sollte, wie hier angegeben wurde; wo es in Gegentheile ein indirecter Mord sein würde, Menschen dortorts wohnhaft zu machen, wo sie wegen der ungesunden Lage bald erkranken, und vielleicht noch andere anstecken möchten. Besonders Versammlungsort von mehreren Hundert Menschen/wie ein Bethaus ist/ dort zu errichten, wäre höchst gefährlich.

6/. Die Nothwendigkeit und Nützlichkeit das aufzubauenden Bethauses zu Bohdaneč wird schwerlich mit etwas begründet werden können; dieser Bau wäre in Gegentheile eine Grundlage verschiedener Uebel für die Bürgerschaft. Ausser dem, dass mehrere zum Akatholizismus übertreten und sich samt ihrer Familie eivig unglücklich machen würde, wären immerwährende Reibungen und Zänkereien schon unter der Schuljugend zu erwarten. Der Nutzen könnte in Nichts anderem bestehen, als fass durch den Besuch der Bethhauses in der Stadt etliche Einer Brantwein mehr abgesetzt würden, ein Beweggrund, der eines wahren Christen unwürdig ist. Von einem Bürger, der aus dieser und ähnlicher Gewinnsucht den Bau sich wünschen sollte, und im Stande wäre für so einen elenden Preis seine Religion zu verkaufen hätte das Vaterland ja die ganze Menschheit wenig Gutes zu erwarten. Da nun der vorgehabende Bau nicht nothwendig und für die herrschende Kirche für den Staat und die Bürgerschaft mehr nachtheilig als nützlich wäre und da die ausgesuchte Baustelle noch Befund und Angabe glaubwürdiger Commissionen aus Sanitätsrücksichten zur Wohnung der Menschen, ja sogar zum Aufenthalte der Pferde untauglich ist, so wagt die in tiefster Ehrsucht gefertigte Bürgerschaft die Schlussbitte zu stellen: Ein Wohllobliches k.k. Kreisamt geruhe die angeführten Gründe gnädigst würdigen, und die Erbauung des helvetischen Bethauses und die Pastorwohnung zu Bohdaneč nicht bewilligen, sowie die Zurichtung der gewesenen Militärkaserne zu menschlichen Wohnungen gänzlich verbiethen; im Falle aber die Bittschrift der Bauwerber aus Ignoranz der hier angeführten Hindernisse an die hohe Landesstelle zutächtlich einbegleitet werden sein sollte, gegenwärtige Vorstellung mit Widerrufung der früherer Gutachtungend Hochwerts zur gnädigsten Würdigung nachtragen zu wollen.

Bohdaneč den 25 ten Juli 1840- 50 Bürger unterfertigt.
Auf diese gemechte Vorstellung waren die Reformierten vom Wohlloblichen kk Kreisamte unter dem damaligen H. Kreishauptmanne und Gubernialrathe vo Weber mit ihrem Gesuche abgewiesen, zu folge der kreisämtlichen Entscheidung vom 25. August 1840 No. 10966.
Vicihti Galiae!!!

Franz Pawlovský

Expertováno z Pamětní knihy III. Farního úřadu v Bohdanči.

C e l n á.

XX

První zmínka o c e l n é jest uvedena v purkrechtní knize čís.9 na fol.356 : Obec bohđanecká prodala domek starý,kde bývala celná i s tou rolí,kterou jest vyfřejmerčena od Jana Štíška,Václavovi Kováři,za 20 kop.Placení počne o saudě leta 1572 po 1 kopě do zaplacení. Rukojmí za gruntovní peníze rukou společnou nerozdílnou slíbili tito:Václav,Jakub Podhola a Matouš Kořínek,sousedé z Bohdanče./ Tato celná stála v Pardubské ul.,nyn.čp.119./ Stalo se v sobotu po památce sv.Havla 1571.Suma po zavdavku náleží obci. Z nově vystavené chalupy platilo 1 gr urburní.

Na nejvhodnějším místě na křižovatce silnic,byl vystaven "příkrchovní dům" - celná,těsně při hřbitovní zdi,blíže vchodu na krchov a do kostela.

Roku 1698 Mikuláš Hajný,tesař za otesání dříví na sloupy,trámy,podvalice a jinší potřeby,ku postavení jisté besídky při celné,na místě předešlé a již sešlé,takové na sloupcích postavení jí,svázání prkny pažení,půdy krajinami položený,nad ní krov vyzdvižený,téhož šindelem pobití dle smlouvy dáno 3 kopy.

Roku 1735 jest celná opět opravovaná a pokryta prejzy a háky za 53 zl 28 kr.3 denáry, a roku 1761 jest přístaven chlív pro dobytek. Střecha nad celnou byla znovu pokryta prejzy za 5 zl.

Při číslování domů obdržela celná čís.pop.135,jako domek emphyteut. Později kol r.1800 přečíslován na čís.pop.143.

Poněvadž celná vykazovala stále vydání,žádal magistrát vrchní úřad za odprodej a přiložil výkaz příjmu a vydání za rok 1793-1798 který vykazoval za 6 roků příjem žádný,naproti tomu vydání 11 zl 19 kr. Zároveň předkládá ocenění budovy:délka 6 sáhů,šířka 2 sáhy 2 lokte,výška 1/2 sáhu a 2 lokte. Zděná světnice s 3 okny,štokeru kameným,kamencem železným,podlaha dlaždičkama dlážděná,dobrá,vše oceněno za 115 kop. Sín zďěná s kuchyní,s komínem zďěným,zem dlážděná,dobrá za 118 kop. Komora zďěná,dobrá za 105 kop. Při střeše štíty na jednom konci tak i na druhém konci zďěné za 22 kop 10 gr. Střecha kůrkama pokryta za 102 kop 20 gr. Vazba neb krovu s raštíkem s laťma dobře vázaná za 34 kop 10 gr. Stropy nad seknici a komorou též síni jsou prkené za 1 kopu. Vedle ní dřevník na štičolně šin-

delem přikrytý za 6 kop. Sumou celná odhadnuta cenou 503 kop 40 gr. Odhad provedl 24. června 1799 Matěj Havel, mistr zednický a Matouš Hájek, mistr tesařský. Bylo doporučeno, aby mýtnému Romeu Šintákovi byl domek nabídnut ke koupi za 600 zl s roční činší 4 zl.

Došlá odpověď 2. července 1788 určila magistrátu, aby emphyteuská vlastnost proti hotovému zaplacení byla prodána s podmínkou placení ročního nájmu za 4 zl. Jest však provést 3 licitace, které bude účasten fišmistr jako komisař. Oznámení licitace musí být vyvěšeno na radnici a na celné.

Po provedené licitaci, oznamuje vrchno úřadu bohdanečský fišmistr Frant. Tuschitz, že při držených třech licitacích na obecní celnou žádný licitant nebyl, pouze Romedius Šinták 400 zl zákupní ceny podal, následovně o 103 zl 40 kr pod šacuňk méně, tak se ještě 4 licitace napíše pokudž by některý lepší kupec nebyl, tak se jemu Šintákovi za těch 400 zl ta obecní celná nechá. Ten prodej na 30 Augustu 1799 se dnes do městečka^a/mýtný oznámila.

Dne 11/11 1799 Romeš Šinták při licitaci nejvíce dal za domek obecní, kde celná byla čp. 135 sice 440 zl, kterou přenechal za tutéž cenu 440 zl Antonínu Bachmanovi, s podmínkou, že nebude dobytek chovat a neřád před domkem neb přístavku vybírat.

6. septem. 1833 stalo se právní přiřknutí dědické na paní Terezii von Beust domku a polní grunt po zemřelém dne 6/9 1832 Antonínu Bachmanovi čp. 135/143 s polnostmi, která dala plnomocenství Josefu Bachmanovi dne 16/1 1835 na tyto grunty, které prodávala.

Terezie Beust, ovdovělá Bachmanová, za 102 zl dědictvím získala domek, a byla povinna dětem vyplatit: syn Josef, Cornelius po 42 zl 17 kr, dcera Julie a Anna 42 zl 18 kr. Zároveň Terezie von Beust zplnomocnila Josefa Bachmana, aby pronajímání příp. prodej gruntu prováděl jejím jménem, to stalo se 8. března 1832.

Dne 1. března 1832 koupil domek Josef Náhlík za 399 zl.

Počty r. 1841 pol. 140 uvádějí: Staviteli Karlu Teigovi od ocenění k prodeji určitých materiálů ze zničeného domku celny čp. 135/143 vyplaceno 2 zl 6 gr.

Celná byla emphyteustický domek obecní, v kterém bydlel mýtný, ale přenecháván byl i obecním zaměstnancům, ku př. felčaru Pillerovi, polic. strážníku Řehákovi; ~~ale~~ i slanaři zde prodávali sůl.

W a c h s t u b n a .- Vojenská strážnice.

Obeční počet důchodu roku 1785 pod pol 17 uvádí: "Poněvadž na mnoho let od roku 1778 se ucházení obce, kterak Wachstubna na vysoké poručení z nákladu obce stavena býti musela a obci přislíbováno bylo, buďto náklad toho stavení navrácení - neb slušnou činži dosáhnouti. Letos šťastně z 14/5 resolvováno a spolu bonifikace činže za prošlá léta následovala s tím doložením, že na budoucnost stále roční po 8 zl obec in quartalibus ratis proti kvitanci dosahovati má a bude, pročež se tuto v příjem uvádí 57 zl 53 kr 4 denáry.

Roku 1790 uvedeno: Činže celoroční, tak jak od země in quartalibus ratis přichází, přijato totiž dne 15/11 1790 za prošlé od země činže, která tak jako na militární světnice zvýšena jest, od 1/11 1789 do ultra Juli 1790 za 3/4 leta resektu ročně dosahovat majících 15 gr přijato 11 kop 15 gr.

Roku 1798 z wachstubny činže, tak jak od země in quartalibus ratis přichází 7 kop 30 gr.

Roku 1810 15/11 poněvadž nebyla mezi sousedstvem světnička pro vojenský arest, byla tato vystavena u Wachstubny za 64 zl 13 1/2 kr.

Roku 1813 byla opravována. a r. 1820 uvádí se činže 37 zl 28 kr.

Roku 1824 jest pokryta šindelem a starý šindel koupil Fr. Náhlík 36 1

Roku 1837 byla wachstubna pro sešlost rozbořena a za prodané materialie ze staré strážnice obdrženo 38 zl 30 kr, které do počtů byly odevzdány a započítány.

Strážnice stála na volném prostranství náměstí, proti domu čpop-113, která při číslování domů obdržela čís. pop. 130. Do přistavené věznice nebyly dávány pouze osoby vojenské, ale i civilní. Dne 12. března 1829 stěžuje si František Andres, měšťan Bohdanče, že byl z rozkazu pana rady Josefa Fiedlera vojenskou hlídkou ze svého domu odveden a od 8 hod večer do 10 hod dopoledne ve vojenské strážnici uvězněn. Svoji stížnost odeslal zemskému guberniu, se žádostí o vyšetření tohoto případu.

S o u d m ě s t s k ý .

Několik zásad obecných o konšelském soudu uložil pan Vilém z Pernštejna 18.června 1512 mezi články pardubského "Zřízení". Jednání soudní konalo se v čas zasedání konšel, a k tomu pan Vilém z Pernštejna výslovně ukládal: "Soudy spravedlivé ty aby činili /konšelé/ každému odtahov aby lidem nečinili, leč by toho zvláště potřeba byla. Žádný konšel s druhým v radě šeptov činiti nemá, než poslouchati má při pilně, aby spravedlnost stranám učinil. A jestliže by v tom se kteří nezachovali, pokuty aby dali po dvou groších bílých.

Jestliže by kto právu se bránil aneb právo haněl, statek ušlého zapečetěný kto rušil, ten s hrdlem i statkem na milosti Pána Jmti buď".

"O soudě a slyšení lidu" přikazoval pán: "Když by kolivěk purgmistr s konšely na rathúze při kterémžkolivěk soudu seděli a soudili v kterémžkoli pokoji, tu nižádný při nich býti nemá, nežli rychtář a písař a strany s přáteli svými, kteříž by před nimi činiti měli. U dveří pacholka svého aby měli, kterou stranu budú chtěli slyšeti, tee aby oznámil. Žádná strana do radě nemá vstúpiti bez opovědi, ani jiný žádný. Nižádný s braní aby puštěn nebyl do světnice soudné. A ktož by takovú svú vuoli učinil, any 1 kopu grošov pokuty dal a trestán byl. Jestliže by strana k soudu před purgmistra a konšely přistúpila a která z nich strana, požádala by z úřadu k své potřebě kterého z konšel, nemá jemu odepřeno býti od purgmistra. Svědomí, kteréž by kolivěk přijímáno býti od purgmistra a konšel při soudu, kteříž by činiti měli mezi stranami: to svědomie aby přijímáno bylo podle práva, daďúce každému zvláště závazek, kterýž by jim vydán byl podle práva; však tak, když by se strany obě svolily a svědomie trpěti chtěly, bez závazku, to také přijato aby bylo. Když purgmistr s konšely při soudu sedie na rathúze, jestliže kto z sousedov v jakú vinu aneb v trestanie upadl, ježto by bylo proti řádu, anebo-li proti obci, aneb proti purgmistru a konšeluom: tu žádný z konšel přimluvy činiti nemá za takového. Pak-li by kto to svévolně učinil, ten aby pokuty položil 1 kopu grošov bílých." Při kladení pokut "purgmistr a konšely aby dohlédali a žádnému nepromíjeli, žádný purgmistr za svého úřadu. A který purgmistr při

úřadu svém cožkoli pokut přijme, aby dal zapsati: a těmi pokutami aby nikam hýbáno nebylo bez rozkázání. A jestliže by který purgmistr komu pokutu prominul, tu pokutu bude vinen položit sám za toho, s koho jest jle vzal. A každý purgmistr při postupování purgmistrovie při počtu svém aby oznámil, co jest těch pokut vybral. A již každý tak aby se zachoval vedle zřízení svrchupsaného". 98/
Sazby trestní, za porušení řádu ukládané, ohlásil p. Vilém sám.

Jak úřad spudní podnikati a vydávati rozsudek řídilo se podle nálezů sněmovních, práv zemských i městských.

Svědkové přísahali, klečíce u kříže. Přísahu svědkům, dotýkajícím se kříže, předčítal písař; chybné opakování přísahy svědkem působila ztrátu pře. Mnoho pomáhali stranám právní přátelé-ubrmáni.

Radní písař, sedící při konšelích na civilním soudě, svědomitě vpi-soval jednání, podle obsahové povahy do příslušných knih, gruntovních, památných, smluvných a jiných register, průvodní doklady vkládaly se do ládulí.

V době protireformační začínala se sesse písní "Veni Sancte". Jednání bylo hlavně ústní. Stranu do radní síně uváděl před pány servus curiae. Zaviněná nepřítomnost obeslaných pokládala se za urážku "právu" a tuze stíhala. Strany skončivše své jednání, vyšly na mazhúz a syndikus upravil předchozí šetření ve své "votum". O syndikově názoru přísedící konšelé hlasovali. Potom byly strany opět povolány do radní světnice a purkmistr sdělil nález.

Pravomocnost konšelského soudu dostalo se "právo" často do mrzutých sporů a stížností. Uvádíme jeden takový případ našeho obytného.

Václav Pábiček z Bohdanče, ve službě v Čáslavi, stěhuje si do vězení na Chlumci. Vaše Milosti Pane místohejtmane panství Jeho Milosti Císařské Pardubického, Pane ke mně potřebnému člověku dobrotivý, laskavý! Od Pána Boha Vaší Milosti svatého požehnání žádati nepřestávám.

Na Vaší Milost vznášejíce poníženě oznamuji, kterak dávši se já zverbovati k ruce jeho Milosti Císařské za jednoho soldata pod /pluk/ Jeho Milosti nejvyššího Pana Pana hraběte Trčky a pod kumpanii pana Jana Jindřicha Kapříka jakožto rytmistra, od kteréžto kumpanie aneb karnety do dvora jeho Milosti Pana Pana nejvyššího komorního kanclera nedaleko města Čáslavě na salaquardii dán jsem byl. Však nicméně přede třema nedělemi minulými vedouce šafářka téhož dvora omastek na Žáky, při témž omastku konvoji jsem jel, a potom, navracejíce se, zase jsouce trochu truňkem zmožen, jednoho posla jsem potkal a jeho, odkad by byl aneb kde jde, dostával, kterýžto ihned vzpurně odpovídajíce těmito slovy /prosím Vás to odpustiti/: Co je tobě, huncute, po tom?, kdež já takováto slova nemohu snést. Tu jsem

jej jeho vlastním oštěpem dvakrát neb třikrát po té nestoudné řeči uhodil a potom svou cestou domů jel. Když nadepsaný posel do Čáslavě běžel a tam soldátům, co se s ním na cestě sběhlo oznámivše při tom jiné mnohé omylné a nepravdivé zprávy učinil, jakož potom na zprávu jeho Jeho Milost EM nejvyšší Pan Keč u večer na mne mušketýry a rejthary poslal. Ti příjdouc do nadepsaného dvora Jeho Milosti nejvyššího Pana Pana hraběte Trčky, kde jsem na salaquardii zůstával, mne ihned jsou jali a co nějakého zločince svázali, nenáležitě zbili, a potom odtad do Chlumce, kdež nyní v Štokhausu zůstávám, vězením ztěžován, sem dodali. A tak nyní v moci Jeho Milosti nejvyššího Defury zůstávati musím. I poněvadž jsem nic takového zlého neprovinil, k Vaší Milosti se utíkám ve vši poníženosti pokorně pro Boha prosím, že se ke mně věrnému poddanému Jeho Milosti Císařské a potřebnému člověku tak laskavě a milostivě nakloní, a Jeho Milosti Panu Panu vrchnímu hejtmanu, aby se za mne k Jeho Milosti nejvyššímu Defusevi, tak abych téhož vězení, poněvadž již náležitý týhoden v něm zůstávám, prázden býti a k své kumpanii se postaviti mohl, milostivě přimluvití ráčil, skrze přimluvné připsání přimluvití ráčil, s pláčem slzavým žádám, Pánu Bohu a Vaší Milosti se poroučena činím, Jeho Milosti Císařské věrný poddaný Václav Pábiček z městečka Bohdanče, u vězení v Štokhausu na Chlumu zůstávající. Z roku 1632. 99/

S o u d t r e s t n í

rázu policejního odbyl se zpravidla na rathúze u rychtáře, nebo ve sboru konšel. Vinník trestal se pokutou nebo vězením, civilním, které však občanské cti neubíralo. Sousedé přijímali a prožili trest někdy s myslí lehkou a veselou

Přestupky přicházely zpravidla před soud konšelský. Bývaly to urážky sousedské i osob úředních, nebo jiné bezpečnostní přestupky. Uvádíme jeden případ: Kateřina Disputka a Jan Víšek. L-P. 1583. V úterý po Třech králích Kateřina Disputka podala žalobu ku právu na Jana Víškova v spisu takovou: Vzácný pane purkmistr a pání milí. Já Kateřina Disputka, sousedka ze vsi Černé, poddaná JMCs k správě p. hejtmana Pardubic náležející, viním tohoto Jana Víškova, souseda z městečka Bohdanče, že jest mne ve čtvrtek v den sv. Kryšpína leta 1582 nyní pominulého, na svobodné stezce, když jsem z Bohdanče domu se navracela, bez hodné příčiny zbil, o zem udeřil, pěstí bil a nohama šlapal, ani na to, že jsem těhotná, se nerozpoměl. A tak nade mnou prostou ženou svou vůli provedl /což činiti nemaje/ protož v tom vaší Milost pro Boha za spravedlivé opatření prosím, prosím podle práva. Škody ku právu opovídám a všechna právní dobrodiní sobě vyhrazuji, a k této při, když bych osobně státi nemohla Zikmunda Disputa, manžela a Václava Holasa, otce svého zmocňuji společně aneb rozdílně na zisku i ztrátu podle práva."

Spor tento jest vypsán na 29 hustě psaných stránkách, bylo 21 stán: a skončeno /mezi tím žalobkyně zemřela/ v úterý po sv. Voršile 158. kdy: Apelace, jsouc od vrchního práva odeslána ku právu při přítomnosti obojí strany jest otevřena a přečtena. Plnomocníci Kateřiny

Disputky za spravedlivé opatření poděkovali jak tomuto právu, tak i jeho pp.řízené raddě nad apelacemi. Jan pak Víšku žádal hájemství právního přítele určitého rozmyslu.

Leta 1693 dne 15. Juli jsouce manželka Jana ~~W~~ Manna, někdejšího staršího obecního, od manželky p. Jana Másly, ten čas spolukonšela, na cti a poctivosti, že by s.v. s kurvy dcera býti měla, jest zhaněna byla; však nic méně odpírajíc ji manželka p. Jana Mana, že ona to svým svědomím, aby ona za takovou označována býti měla dokázati nemůže, ji zase s.v. kurev biřických jest nadala, pročez ale zhanějíce se, až před vzácný úřad měst. Bohdanče strana obojí, dle ale povážení spolu pánů konšelů dole položených uznáno jest, bylo pro další zaneprázdnění jejich, že by hana za hanu, což by straně obojí těžko prokázati bylo, na to ale vejše jsoucí matrony obě poctivé, jen toliko, že by hněvu i sponiknutí druhu zlého bylo, my p. purkmistr a konšelé uznávající, ale opačný matrony pod pokutou, která by koliv strana takovou věc zase zdvihnouti, neb opáčiti ~~měly, byxixkxkxmxix~~ neb jakoukoliv vadu mezi sebou ráčiti měly, tak dlouho arestem pokudž by 10 kop míš. nesložila, přidržena býti má. Pročez my to pro další památku dle sněšení našeho do knihy této ignosirovati dali. Stalo se 23. Juli 1693 v pátek za Daniela Holického prámatora, Jindřicha Seiferta, Matěje Kohouta a Jana Rovenského.

Poddaný lid byl i jinak trestán. Byly to různé mučící nástroje a pod Městská kniha pamětní z r. 1714 na listu 289 zmiňuje se, že dne 9. října 1845 dodělána byla dlažba před radním domem. Když se rigol při třetím sloupu podsíně pod znakem města dělali musel a v tom místě se planýrovati muselo, přišlo se na základ kamenný, od někdy zde pozůstávajícího trestného p r a n ý ř e .

Pranýř /praněř nebo planýř, z německého Pranger/ byl kamenný podstavec, ke kterémuž bývali provinilci přivázáni nebo přikováni na veřejnou hanbu a potupu.

,proto ve zdi byly zapuštěny tři železné kruhy. Pranýř byl kamenný výstupek s dvěma schody, určen pro zloděje, kacíře víry a běžné ženky velkého přečinění, a sice dvě i více hodin u tohoto kůlu museli státi s pověšenou tabulkou s nápisem jeho činu V Bohdanči, jak již bylo řečeno, stál pranýř u třetího sloupu staré radnice, o němž zmiňuje se též obecní počet z roku 1783, který uvádí: Kameníkovi Janu Starýmu, dle suszieglu dáno 81 zl 54 kr ren Ittem jeho tovaryši Franz Walchařovi od vytesání z našeho starého forotního kamena dvouch dílů stupňů, před radní místo pro planýř mimo kontraktu dáno 45 kr.

U druhého sloupu radničního podloubí stála t r d l i c e, jichž nohy byly hluboko zazděny do země. Trdlice sestávala ze dvou částí. Dolejší část byla pevně připevněna k nohám zapuštěných v zemi, hořejší se mohla odejmouti. Uprostřed obou částí byla vyříznuta díra pro

pro hlavu a dva otvory pro ruce. Žena k tomuto trestu odsouzena musela do děr těchto hlavu i ruce vstrčiti a několik hodin takto na náměstí pro posměch okolo jdoucích státi v trdlici, jejíž obě polovice byly na zámek zavřeny.

Trdlicím podobné, obyčejně toliko k sevření nohou určené byly tak zv. k l á d y - k r u h y, ^{jez} které byly určeny pro potrestání mužských poddaných, kteří často pro nepatrnou příčinu do nich byli dávány. Železné kruhy opatřené zámkem zavěšovány na krk odsouzence. Kláda stávala u čtvrtého sloupu radničního podloubí. O existenci těchto mučicích nástrojů nás přesvědčuje obecní počet z roku 1693, který uvádí: Vodákovi obecnímu od udělání a postavení nové trdlice v rynku za práci jeho vydáno 20 gr 4 denáry. Kováři od udělání k ní řetězu, aby se zavíratí mohla dáno 3 gr. 6 denáru. a dále čteme:

Leta Páně 1655 dne 2. měsíce Marty jakož něšťastný pád Panbůh Všemohoucí, skrze oheň na toto městečko dopustiti ráčil, tu ppp. páni starší obecní, na to bedlivě se doptávajíce, od koho by takový oheň pojítí měl, až i k tomu přišlo, že ti lidé, kteří právě k tomu přišli, to očitě spatřili, pod juramentem vysvědčiti museli. Tu ppp. nemohouce nic tak jistého právě zvěděti, toliko že mezi Kašparem Máslou a Lidmilou Svitavskou to pozůstává, a oni sami mezi sebou se zas loupí a peskují. Aby z dalšího takového jeden druhého peskování a ze cti loupění sjítí mohlo, vezmouce své bedlivé uvážení o tom, takto nařizují a poroučejí: Aby od datum dne tohoto, mezi sebou Kašpar Máslo a Lidmila Svitavská pokoj zachovali, an také i jiní lidé jim toho nevytýkali, nepeskovali, ze cti neloupili, kdyby se pak kterákoliv strana an kdykoliv toho dopustila, buď mužského nebo ženského pohlaví, po 4 neděle v kruhu, kdyžto lidé z kostela půjdou, ženský pak v trdlici podobně vystátí povinni budou. Leta a dne svrchu psaného za purkmistr

V prostřed rynku, nad vodním reserváirem houpal se k o š - m á - c h a d l o jehož popis a účel nám prozrazuje obecní počet z roku 1760: Kováři od pobití koše a řetězův a za železo dáno 4 zl 15 kr. Jsouce skrze prošlé patenty JMCs, aby v každém místě a městečku koš vystavený byl nařízení s tím doložením, by pro takoví lidi, který by podle téhož nařízení se řídití nechtěli, pročež u nás udělán, tesařovi a nádeníkům zaplaceno od téhož... 1 zl 21 kr, a označuje místo: U wachštubny je studeň s dubovým rámen.

Počet z roku 1780 uvádí: 27/1 Martinovi Limburskýmu z Černý, za nový koš k zavěšení prostřed rynku pro přestupníky veřejnosti dáno 27 kr. Počet z roku 1785 uvádí: 21. Oktob. Janu Černýmu z Neratova za nový koš proutěný nad studni obecní, do tam pověšeného železného rámu, pro trest vejstupníků publici, dáno.....13 kr.

Uvedené nařízení o trestném koši-máchaclu jsme nenašli, zprávy v různých publikacích se zmiňují, že v nich byli máčeni ve vodě nepoctiví řemeslníci, zvláště že byl připraven na takové mistřý pekařské, když se z nich některému chléb nepodařil, neb bochník chleba něco na váze lehčí se prodával. Takový k trestu odsouzený mistr pekařský musel do toho koše sednouti a jednalo se tak s ním, jakoby se voda s vokem ze studně nahoru vážila. Pustivše koš mnohokrát dolů do studně, až sedící v něm pekař hodně byl zmočen a jen mu z vody hlava vykukovala, napotom se táhl nahoru a za chvíli spustil se opět tím způsobem dolů. Touto šerednou hrou se prý jen chudí mistři trestali, ti bohatí věděli, jak se chrániti. Tentá trest stihali i řezníky a exekuci tu měl prováděti buď biřie nebo právní posel. V Bohdanči provinilci byli trestáni pokutami, neboť chudá pokladna potřebovala finanční ^{vice} pomoc než tělesných trestů. Tak v počtech čteme: Roku 1618 pro hry a sváry a jiné neřády, které se v městečku sbíhají, aby sou jim do vůle vrchnosti puštěny, aby ~~KŘEM~~ nad dobrým řádem purkmistr a konšelé ruku drželi a bedlivý pozor měli, v tomto roce přijali..... 3 kopy.

Roku 1640: Pokut pro hry, svády a jiné neřády, od Jiříka Žíželského, že proti záповědi celé obce předivo v domě sušiti dal, přijato 2 kopy

Roku 1692: Od žida Bělského, který sem sobě proti záповědi JMC hejtmana váhu na konopí zarážel v pokutě od něho přijato 1 kop 30 gr

Roku 1700: Václav Nypl, soused zdejší, že jest nemalou potupu a neuctivé posuňky učinil i také dle sousedské povinnosti na renovati se nepostavil, podle nařízení JM p. hejtmana pokuty 3 kopy 30 kr.

Od Jiříka Šalandy pekaře, že jest velmi malý chléb pokuta 1 kopa 10

Od sousedů Křičenských, že na případnostech obecních svým dobyt看 škodu činili.....1 kopa.

Roku 1709: Jiří Šalanda pro malé chleby pečení pokuty 35 kr

Od Lidmily Bydžovské pro jistá zlodějství v domě Mat. Kohouta souseda provedené.....20 zl.

Roku 1721: Jiří Šalanda a Mikuláš Libický pekaři pro chléb nemající

váhu, přijato od nich....1 zl 45 kr

Roku 1728: Mikuláš Libický a Bartoloměj Rychter pro nezpůsobilý chléb pokutováni 1 zl 10 kr

Roku 1734 Karel Merkl pokutován pro jisté přečinění při právě rychtářském...2 zl.

Mimo zaplacenou pokutu byl ~~mi~~ pekařům zabaven chléb, který byl dán do chudobince. Vodní rezervátor byl oplocen a kol něho vysázeny kaštany. Byl zrušen asi r. 1841. Podle nařízení císař. z 8/7 1788 byly všechny tyto kruté tresty zakázány.

S o u d c i v i l n í .

Spravoval věci gruntovní, kšaftovní, odúmrtí a sirotčí. Při tom užívaly strany plnomocníků, prokurátorů a rukojmí.

Snaha soudu konšelského vyhledávala při jednání cestu smíru.

Uvádíme některé případy. Kšaft neb. Jana Fr. Kuttnera z 23/4 1786.

Václav Koutník, kterej měvši nebožku mou dceru Barboru za manželku, při který on ke mně i moji manželce neuctivě s mnohým nedovoleným proklínáním se choval, mně psů a manželce čub sakramentskejš přezdíval, též že od nás žebráků o nic nestojí utrhoval, z kteréžto příčiny k nám tak prokazovaného neuctivého chování, od všeho z té pozůstalé moje mohovitosti, jakého potahování odmršťuji.

Tejkaje se nejstaršího syna nezvedeného Josefa, který podobně proti příkázání Božímu nás oba rodiče nedovoleně proklínal, a beztoho na jeho barvířské řemeslo jak v učení tak po vyučení na vyzdvižení jeho verštatů znamenitý náklad vynaložen byl, ten samý z nedbalosti své řemeslo opouští, proto jej odmršťuji, jeho děti však nikoli. Jan Frant. Kuttner, vlastník domu čp. 6, činný v magistrátu zemřel dne 25. dubna 1786. 100/

Jiný případ z knihy kontraktní: Stala se jest smlouva trhová dokonale a nezměnitelná tímto způsobem: Totiž urozená, ctná a šlechetná Josefa, zůstalá vlastní dcera po urozeném a statečným rytíři panu Václavu Maternovi z Eisenachu, bývalém zasloužilém hofjägroví, jakožto jsouce od svého neb. šacunkem ustanovena u brány městské situovaného domu várečného se zahradou a rolemi i loukami jako pravá dědička; posesorkyně prodala jest svým dobrým rozmyslem, společně se slešnou Annou, sestrou svou, po obdržení povolení, sousedovi Matějovi Kobosovi, od téhož domu svého, za branou u Práhonu roli ležící, až po příkop v dvou kusech vedle sebe ležící pod 1/2 7 korce a k tomu více tam se nacházející palouček pod 1 vůz sena, to vše za 218 kop 34 gr. 2 denáry. Stalo se 27. April 1756. /Dům Maternův má čp. 31 /. 101/

S o u d h r d e l n í .

Pravděpodobně Bohdaneč byl nadán právem hrdelním již při svém založení. Soud panský zpravidla po předchozím šetření vázal zločince vazbou ve vězení. Po závěrečném soudě, dle otázek, právem útrpným získaných, vyváděn byl odsouzenec "na dvoreček" a svěšen nebo stat mečem. Každé město hrdelním právem nadané mělo svou mučírnu vystroje-

nou všemi možnými nástroji k mučení a zároveň i řád pro vykonávání práva útrpného, které již v polovici XV. století bylo podle vzoru německého práva převedeno v plnou soustavu.

První zmínka o šibenici v Bohdanči děje se v listu Jaroslava z Pernštejna daného na zámku v Pardubicích ve čtvrtek před svatým Vítem leta od narození syna božího ^{šibenice} pětistého padesátého čtvrtého. Tuto šibenici měli Bohdanečtí postavenou na tak zv. "šibeničním vrchu", mírném pahorku, nacházejícím se mezi Opatovickým kanálem /Haldou/ a silnicí vedoucí k Hradci Králové v tak zv. "Zábranském place". Šibenice byla dřevěná o dvou sloupech, hluboko do země zapuštěných, které byly spojeny delším trámem, na kterém byly připevněny pevné háky, sloužící k pověšení odsouzence. Na přečnívající části trámu, měli býti věšeni židovští odsouzenci.

Roku 1788 byl pozemek čís. katastru 697 náležející Václ. Tykvanovi a čís. kat. 698 náležející J. Kramářovi označen "u šibeničního borku". Na mapě obecních pozemků bohdanečských, vyznačil poděbradský lesní pojezdň Václav Brutter roku 1760 shora uvedený vrch "bývalá šibenice", při které byl i kůl, na němž bylo vztyčeno kolo, kterého bylo použito, zněl-li ortel "právo jej odsuzuje, že kolem lámané hnáty majíc, do kola vpleten býti má". O tom, že by některý v Bohdanči odsouzený putoval na tuto Golgatu za městem, kde vlastně končily útrapy odsouzených, není známo, neboť všechny trestní hrdelní spudy byly projednávány v Pardubicích a tamtéž i vykonán ortel. Práce mistra ostrého meče nebyla laciná, kterou chudá kasa bohdanečská by stěží mohla platit, proto výkon ortelu se konal v Pardubicích na tak zvané "Spravedlnosti".

Abychom čtenáře aspoň částečně seznámili s tehdejším hrdelním právem, nahlédneme do smolných knih či černých, jinak register zjevného i tejného lotrovství, do kterých výpovědi ^{mukou vynucené} zločinců vpisoval krevní písař, který býval kladen za nečestného. Čtení v černé knize je hrozně smutné, ale zamlouvá se nám svou formou, svým staročeským oblekem, svou pěknou, místy až krásnou češtinou a prozrazují o rodiných poměrech jednotlivců i života drobného lidu a jeho spodin, třeba jen v té nejtemnější stránce.

Soudní tribunál sestával z přámase, konšel a rychtáře, případně delegace z místa, odkud byl souzený. Vrchnost měla možnost zásahu do soudního řízení i právo odvolací, které změnou majitele panství

přešlo r.1560 na královskou komoru českou a pak na soud apelační, který od roku 1644 měl vynášeti rozsudky sám. Proto byl soudním řízením přítomen hejtman.

Obviněného jal rychtář a dal do vězení, kde byl dán do řetězu. K výslechu byl puštěn na dvoreček a tu vypovídal nejprve dobrovolně, pak byl předán právu útrpnému. Mučení se dalo po tři dni pořád zběhlé. První den byl obviněný třikrát svržen dolu /spuštěn/ se skřipce, tak aby jemu ruce z kloubů vystoupily, což slulo š t o s o v á n í, a ihned tu na skřipci vise, prve nežli se pálení počal, byl tázán všech těch kusův, které naň původ vede; jestliže se neseznal, tehdy měl býti pálen v jeden bok, tak aby znamenitý pryskýř měl, a potom opět tázán byl; jestliže se neseznal, tehdy v druhý bok byl pálen; a jestliže se neseznal, byl vzat se skřipce dolu a opět vsazen do vazby, aby s nim žádný mluvit nemohl. Nažejtří tímtož způsobem byl tázán, smetán a pálen, a jestliže se opět nepoznal, děje se tak i třetí den. Jestliže se poznal, tehdy poprava nad ním se stala podle provinění. Není divu, že obviněný vypovídal i to, co nebylo pravda a pak zase odvolával, co řekl. Spoluvinníci byli vedeni k vejvodu, kde se mluvilo z oust v uši. Na koho obviněný pověděl, ten ho musel doprovodit až na popraviště.

Na každý zločin byl stanoven určitý trest, nejčastěji potupné oběsní, za milost byla ^{bokladěna} změna popravý ~~popravěna~~ stětí mečem. Jindy byl odsouzenec upálen, ženy většinou byly odsouzeny k zahrabání za živ. Výkon popravý mohl býti různě kombinován: smýkáním, vpletením do ko pálením, přeražením hnátů, useknutím údů či trháním jich kleštěmi. Na popravišti se tázal rychtář po třikráte delikventa, umírali také na tom k čemu se znal před trápením i po něm, a pak jej odevz katovi, aby na něm přisouzenou mu smrt vykonal.

Kat musil si veškeré mučící a popravní nástroje sám zaopatřovati a jen dříví, kůl atd dostal od vrchnosti popravu vedoucí. Tím se vysvětluje, proč popravní nástroje a zejména meče stínací jakožto o ní majetek katův, zůstávaly stále v rodinách katovských i po mnoha století. Rovněž musili katové mít své koně, jichž byla třeba k vložení zločinců na popraviště neb ku čtvrcení, na ty však dostávali od obce příslušný obrok.

Děsná procedura mučení zachovala se ve vylíčeném tuto způsobu až do druhé polovice 18.století, kdy byla trestním zákoníkem Marie T

Terezie zmírněna. Jak ale toto zmírnění vypadalo, jeví se z následujícího stručného obsahu hrdelního soudního řádu tohoto, daného dne 31. prosince 1768. V článku 5 ustanovuje se ještě za trest smrti: upálení /zmírněno stětím delikventa/, čtvrcení a lámání kolem / z dola neb s hora/, kteréžto tresty mohly býti zostřeny vlečením na popraviště, trháním řemenů, štipáním žhavými kleštěmi, vyříznutím jazyka neb vytržením téhož z týla; dále mohl býti trest smrti zostřen proražením těla kulem, vpletením do kola, useknutím ruky a vystavením téže neb hlavy na kolo neb šibenici. Za to nesmělo se v Čechách více užívatí utopení, dření a zakopání za živa, ženy pak neměly více býti kolem lámány neb čtvrceny; rovněž neměly býti ženské věšeny nýbrž jen stětím trestány. Mučení mělo se užívatí jen při zločinech na něž byl trest smrti ustanoven; delikventovi bylo nejprve mučením pohroženo, pak mu byl představen kat, jenž mu nástroje mučící ukázal a pak jej na skřepci vedl a palečnice neb řůru na tělo mu vložil. Děti do 14. let věku, lidé přes 60 let staří a těhotné ženy nesměly však mučeny býti. Mučení se mělo dítí předepsanými nástroji, bez velkého porušení na zdraví, ve všední dny a dopoledne a vždy u přítomnosti ranlékaře nebo lékaře. V českých zemích mělo se dítí mučení: 1/. vložení palečnic, na něž se mohlo tlouci.

2/. sešněrováním ze předu,

3/. natažením těla na žebřík a

4/. pálením těla na žebříku.

Delikvent směl býti nejvíce třikrát mučen a nepřiznal-li se ani potom, měl býti za nevinného propuštěn. Ve čl. 32 bylo nařízeno, aby katovi a jeho holomkům bylo zakázáno, při mučení užívatí věci pověrečných neb příliš ukrutně si počínající; soudce musil katovi vyložití, jakého stupně mučení má užítí, a kat nesměl nic jiného konati, aby vyznání vynutil. Popravení neměli pohřbu počestného a musili býti pochováni buď na popravišti neb na mrochovišti, což také o sebevrazech platilo. Lékařům měla býti k pítování odevzdána jen těla odsouzenců nízkého původu neb kteří žádné hodnosti nepožívali a bez příbuzenstva byli. Článek 53 jest věnován katům a dí se o nich že jsou obyčejně s holomky svými lidé nemilosrdní, a proto má soudce k tomu hleděti, aby nepřekročovali pravé míry. Šibenice a řůbec popraviště mělo se nalézati ve vzdálenosti 24 loket od pozemku nejblížešího souseda. Článek 90 konečně kázal o sebevrahu, aby byl od kata na káře vyvezen a na popravišti neb na jiném místě nečestném jako " nerozumné zvíře " pohřben; jmění jeho pak mělo býti zabaveno.

Podle starozákonního výroku "oko za oko, zub za zub" pykal vinník stejnou smrtí, jakou sám dotkl se bližního.

V den Božího Vstoupení 1549. List 58/. Pavel H a j e k z Bohdanče, jsa dán ku právu autrpnému vyznal se z mnoha krádeží v různých světnicích i jarmarkách a fedrholci byl učiněn

O r t e l:

A na tom na všem, nic neodvolavše umřel, jest odsouzen, že má na šibenici uvázan býti a tak konec svůj vzal.

Jana dcera neb. Kosaře a žena Martina Plška, jsouc puštěna na dvorec toto vyznala: Když mi děti pomřeli a muž můj ode mne pryč ušel, sjednala sem se u Vondřeje Kováře z Zámostí za dívku, šla jsem s tím Matějem Kovářem až do Bohdanče a tak sem s nim líhala a cizoložila

a cizoložnej skutek vykonávala.

Potom jsouc dána ku právu autrpnému toto vyznala: Když sem byla v podruží u Matěje Kováře potom jest mně zjednal za čeledína a mně sliboval pod duši ztracení, že mne v ničem neopustí, jednom abych s nim líhala. Potom vyloudil mne do vsi a na té cestě jest se mnou cizoložně činiti měl. A potom opět, když mne z města Hradce vypověděli, sešli sme se spolu ve vsi Březhradě a odtud sme šli k Bohdanči k Zedníkovi pacholeti a tak sem s tím Matějem Kovářem nevím kolikrát ležela a o tom sem věděla, že svou živou ženu má.

O r t e l :

na ty oba cizoložníky: Poněvadž ten jistej Matěj Kovář s předupsanou Janou, ženou Martina Plška předešle nejednou aby takového zlého předsevzetí přestali a sebe všemi obyčejí /majíce on jinou manželku svou a ona manžela/ prázdní byli od auřadu města Hradce nad Labem napominání jsouce, i také že jeden druhého prázden býti chtějí zápisu na sebe učinili, oni pak nedbajíce nic na napomenutí přátelské a křesťanské předce v tom zlém trvali a spolu cizoložně a smilně proti prikázání božímu živi byli z těch příčin je právo orčeluje, aby on mečem trestán byl a ona byla utopena..

Ve čtvrtek po památce svatého Mistra Jana Husy Letha 1575 v přítomnosti urozeného pana Martina Přeloučského z Neratova, císaře JM místohejtmana na Pardubicích a z úřadu vyslaných Jindřicha Březinského, Václava Postřihače, Jana Kule, Martina Černého, soukeníka a Jana Kotaského a rychtáře Kašpara Chramosty.

Matěj Kovář z Zámostí od města Hradce nad Labem, jsouc puštěn na dvo rec, toto dobrovolně vyznal: Jest tak, majíce svou oddávanou živou manželku, vyloudil sem Janu manželku Martina Plška, s ní sem nenáležitě obcoval a po světě s ní chodil, ji potom zápisu, který sem na sebe v městě Hradci nad L, když sem v šatlavě seděl, udělal.

Zdání:

Poněvadž dotčený Kovář manželku pořádně podle ustanovení sv. církve obecné křesťanské, oddanou maje, jiné se přidržel a s ní zjevně prot prikázání Pánaboha hřešil, že jest práva autrpného i s tou cizoložnicí svou Janou a cérou Martina Plška, pro světlejší vyjevení toho zlého oučinku hoden.

Potom jsouc dán ku právu a toto vyznal:

Dělal jsem kamna v Březhradě. Tato Jana byla vypověděna od Hradce i šel sem s ní do Bohdanče na dílo a tu sem s ní tři neděle líhal a cizoložství provozoval. A to bylo po zápisu, který sem na sebe v městě Hradci nad Labem udělal, že sem jí prázden býti měl. Prve, když jsem u mne v domě mým byla před tím trestáním i s ní dva skutky sem cizoložně učinil. A o tom sem věděl, že ona má svého muže voddávaného živého.

Leta 1583 ve čtvrtek den sv. Valentina v přítomnosti urozeného pana Jiříka Čejky z Volbramovic, císaře JMti místohejtmana na Pardubicích auřadu vyslaných Michala Černého soukeníka, Jiříka Jedličky, Jindřicha Jičinského, Lorence apatykáře a Jakuba Bílka rychtáře.

Václav neb. Matěje Pěkného z Vratslavě od Mejta poddanej, pánům mejtským, jsouc puštěn na dvorec dobrovolně vyznal: K tomu se znám, když jsem šel z Bohdanče, potkala mně Kateřina Beranka z Bohdanče pod rybníkem Rozkošem a ji jsem porazil a násilí učiniti chtěl, co bych i vykonal, ale nechtělo mi mé přirození k tomu sloužit a když ona křičela, ji jsem nožem strašil a okřikoval ji, že ji spíchám a probodnu.

Zdání od práva.

Poněvadž tento Václav syn někdy Matěje Pěkného z Vratislavě tak ne-náležitěho a hanebného cizoložstva skutku jest se dopustiti s tou poctivou ženou bíledně na silnici Jeho Mti císařský a ji násilí učiniti, kdyby š samo přirození té hanebnosti neodepřelo aumyslu byl a práva, že toliko skutek škodný, ale taky i aumysl zlý trestán býti má ukazují, nadto vejše poněvadž jest tu poctivou ženu bil a od ní peníze, které při sobě měla pobral z těchto příčin vidí se právu, že pro vyhledání příměm většího lotrovství k autrpnému právu podán býti má podle práva.

o r t e l :

Ačkoliv tento Václav skutku cizoložného /jakž se z vyznání jeho nachází/ jest se nedopustil, však poněvadž jest takový hanebný skutek vykonati aumyslu byl a tu poctivou ženu násilně bil, nadto vejše jedné i druhé krádeže se dopustil, z též příčiny právo jej, aby již beze všeho více trápení, mečem na hrdle trestán byl, orteluje.

Leta 1575 v středu před památkou Tří Králův v přítomnosti utozeného pana Martina Přeloučského z Neratova, císaře Jeho Milost místo-hejtmana na Pardubicích a z auřadu vyslaných Jindřicha Jičinského, Jana Kule, Jana Svitavského a Jana Kotašky za rychtáře t.č. Kašpara Kožišníka.

Michal syn Martina Čá p a z Bohdanče, souc do světničky puštěn, toto jest dobrovolně vyznal:

Item brával jsem Janovi Holýmu, ševci z Bohdanče ryby z haltýřův, z sádek ve dne i v noci, a z těch sádek jsem vodu spouštěl a tak sem ty ryby, totiž kapry rukama lapal. Vzal sem třikrát po 4 kapřích a po čtvrtý 3 kapry. A ty všecky sem Vaňkovi Honzíčkovi, krejčímu tu v Bohdanči nosíval, a s ním sme je spolu jídali, ostatek jich ten Honzíček, do laku kládal, a on o tom věděl, že sou kradený, neb sem já jemu pravil, že sem je bral v haltýřích Holého ševce.

Item když sem byl u Jana Holého, ševce za učedníka, vzal sem z haltýře roubeného 1 kapr a ten sem snědl s Vitem, bratrem svým a Václavem Honzíčkem, na jeho světničce.

Item s jakýmsi tovaryšem, nevím jak mu říkají, šli sme spolu do krá-mů řeznických v Bohdanči, a on je odmykal, něco klíčem a ostatek svorníkem, a tu sme v těch několika krámech maso pobrali a mě se z toho dostalo dva kusy, a ten tovaryš jest toho více pobral, a kůži hovězí tu sem já sám prodal Štěrbovi, koželuhovi u Labského mostu v Pardubicích za 1 kopu 4 gr míšenské. Pravil sem mu, že jest mně s tou kůží Vaňasek z Rybitví poslal a ten tovaryš s tím masem, a s těmi kapry, líný a š jedním karasem od tad přeč utekl.

Item když mě Jan Holý, švec z Bohdanče upral, odpověděl sem mu, řek-ši pánu Bohu přísahám, že ženu jeho uperu.

Zdání:

Poněvadž jest nadepsaný Michal, jakž se to z vyznání jeho dobrovol-ného i také autrpného nachází, sousedům a obyvatelům městečka Boh-danče krádeži škody činil, žádají-li purkmistr a konšelé Bohdaneč-tí naň dalšího práva autrpného, má k žádosti jich v přítomnosti Vaňka Honzíčka, krejčího, na něhož vyznání se jeho vztahuje, ještě právem autrpným tázan bejtí a nenajde-li se nic jiného horšího, mi-mo krádež na něho podle práva městského má p r o v a z e m na hrdle trestán býti.

Jsouc ku právu autrpnému dáný vyznal toto:

Vzal sem Holýmu ševci v Bohdanči od dvojího podšití 14 grošů českých, ty sem utratil a prohrál.

Jest tak, že sem to v hněvu mluvil, že tu ženu Jana uperu, kde ji koliv podskočím, spustil sem dva haltýře u mlejna, jeden byl Jana Holýho a druhý Jiříka Vobilníka, a což sem koliv z těch haltérův ryb vybral, ty sem všecky k Václavovi Honzičkovi, krejčímu tu v Bohdanči nosil, kromě těch tří kaprův naposledy, když sem je z těch haltérův vzal, hned jest mi s nimi ten tovaryš, jako sem s nim maso v krámech Bohdaneckých a kůži hovězí ukradl, od Labského mostu utekl.

Jest tak, že sem se dobyl do krámu Jana Holýho, ševce a vzal sem tam 2 boty, nový kord a ručnici, to sem všecko prodal v Poděbradech na rynku, nevím sám komu, za 24 groše bílé a peníze sem utratil.

O r t e l .

Poněvadž právo městské patrné jest, že zloděj voběšen býti má. Při tom právě předempsaný Michal škůdce a zloděj se zůstavuje, aby p r o - v a z e m na hrdle trestán byl.

V sobotu po sv. Medardu leta 1584 v přítomnosti Jiříka Adelspacha, hejtmána na Pardubicích, pana Jana Bořka z Poličan, předního fišmistra, pan Franc, pan purkrabí Jiříka Polesného.

Václav syn neb. Jana B e z r u k ý h o, pastuchy z Bohdanče, dobrovolně se na zámku přiznal:

1/. Tomášovi Lhotskému ze Lhotky u Blatníka vzal sem před desíti lety půl korce žita a ten sem donesl nebožtíkovi Beřkovi do Bohdanče, a doptavši se tu Lhotskej toho žita, Brožek z Bohdanče jemu zas půl korce vrátit musel.

2/. A Šimonovi krčmáři z Dolan, vzal sem ve třech kusech plátna lněného z zahrady, kdež bílili je, třicet loket, z těch sem jeden kus prodal v Chlumci Markovi tesaři, kterej podruží u jakýs Stoklasky, za 1 kopu 12 gr miš., a dva kusy schoval jsem do kleští, kde sme drva dělali, a kdos mi je zase ukradl.

3/. Petříkovi Žertova vzal sem jeden kus plátna, v kterým bylo 14 1/2 loket, to sem prodal též Markovi tesaři do Chlumce za 1 kopu 12 gr m. Též se k tomu znám, když jsou mně sedláci neratovští z Bělé vedli po rybníce Křivým pod Bukovkou skočil sem do potrubí, a dělал sem to proto, abych toho dřív odbyl. Poněvadž těch pláten bylo mnoho, že by toho ná mně postihnouti chtěli.

Zdání:

Poněvadž tento Václav syn neb. J. Bezrukýho jest z jedné, druhé i třetí krádeže k čemuž se dobrovolně zda dopustil, ani hrdlo sobě odnítí chtěl, z těch příčin, pro vyhledání při něm většího zlodějstva, má ku právu autrpnému podán být podle práva. Přizná-li se k čemu více, to bude k dalšímu uvážení práva, pakli nic nežli měl k trápení za výstrahu.

Soud právem autrpným tázán, vyznal toto:

Vítovi Haraburdovi ve Lhotě u Blatníka, vzal sem kus plátna lněného nevím co jest ho bylo, dal sem sobě z něho udělati dvě košile a vos tatek sem ho prodal v Chlumci.

A ve Lhotě za Přeloučím, vzal sem kožich zavřítý, ten ještě mám.

Dědičovi v Chrástnici, vzal sem podušku z pavlače, tu sem prodal ve Škudlách Janovi Kazilovi za 27 gr.

V Vysokém vzal sem jakýs spodnici, tři sukni, černou tu sem prodal Lhotě za Přeloučím, Peškovi za 28 gr.

Vzal sem Jimachovi Holoubkovi váček s penězi, ty sou mě zas vzali

i s tím váčkem.

O r t e l :

V příčině krádeže, kteréž se tento Václav syn neb. Jana Bezrukýho dopouštěl, aniž by sobě zle povědom, dobrovolně sobě hrdlo odjítí chtěl má na hrdle p r o v a z e m trestán býti, podle práva.

Jíra, syn Jana Zelinky z Bohdanče, jsouc puštěn na dvorec, toto dobrovolně oznámil:

Jest tak, že sem se v Mladý Boleslavi, teď budou tři leta v pústě, na řemeslo rasovský dobrovolně dal. A byl sem tam pacholkem u rasa jedn rok a potom sem vandroval po tímž řemesla až do Bydžova a tu sem asi půl leta u rasa byl a to řemeslo provozoval a odtud také k rasu do Pardubic tento rok asi čtyři neděle, a odtud do Litomyšle, ale neměl sem tu služby a odtud pod Nový Hrad a tu sem vovce a krávy a jiný dřel u voučáka a potom sem se na Moravě v Novém Městě za Ždarem s tímto Jírou, který je také z Dašic shledal a i tovaryšil a prve když sem chtěl jíti na Stříbro, shledal sem se s Marinou, která zde sedí a se mnou přivedena jest, a nejsem s ní dávno, asi vosum neděl. A taky oddávaný spolu nejsme. A tak potom já s tou kurvou i také s jinou Jírou jeho kurvou, a já svou Marianou, šli sme spolu po vsích až do Čech. Až sme přišli k ty Jírově kurvě bratru do Vršova, tu sme oba zmlátili a ony obě šly po všech krást, než když zase k nám do toho Vršova přišly, přinesly košleny, kabát rudého sukna, podšitý bílým sukem, který sem já od nich vzal a v něm chodil. Plundry pláten ty vzal Jíra a chodil v nich a fěrtoch mužský; kožich beraní, nedobry, v tom chodila Zuzka, kurva Jírova. A s tím se vším sme šli až do Semína a tu nás vzali a na horu dodali. Však sem já se tomu Jírovi ani žádnýmu jinému neoznamoval, abych měl rasem býti. Jen šram, který na těle mám, sem jej v Litomyšli uhonil, a s řemeslem svým se sekal, o čemž já, pohodnej váš zde v Pardubicích ví, a potom nechavši toho byl pastuchou a nám v řemesle překážku činil a držival.

Zdání:

Když Mariana, kuběna jeho, autrpného práva dojde, vyhledá-li se co více na tohoto Jíru, mimo její a jeho dobrovolné přiznání, toho se potom povází.

Mariana dcera neb. Bartoně Komanka, zdrželá od Potštejna, jsouc puštěna na dvorec, dobrovolně oznámila.

Je to, že sem se s Jírou Zelinkem, nevědouc já, aby rasem byl, v jakýsi vsi u Litomyšle shledala a seznámila, pravil mi, že jest dobřej jonák, a že neumí jiného díla, než nádenický, a nejsouc já s ním oddána, chodila sem s ním po vsích a jednala sem sobě len, abych přadla. Až sme se do Nového Města za Ždarem dostali, a tu sme se s tím Jírou a Zuzanou, kurvou jeho, kteříž také zde sedí, shledali a seznámili. A potom sme zase do Čech od Ždaru k Německému Brodu a k Chotěboři šli, až sme se do Libice dostali, a oni šli oba dva do Vršova, a my šly sme spolu obě po všech a ve Chotě, nedaleko od Chuchlu na noclehu u Litochleba rychtáře, sme spolu pobraly v noci košile čtyři tenký mužský a potom malou věrtoch mužský nedobry, kabát sukna rudého podšitý starým bílým sukem. Plundry mužský černého plátna, punčochy, boty soukený kožich beraní, plátnežm černým pošitý a přišedše zase do Vršova, daly sme, já svému a ta druhá Zuzana kurva taky svému košile, kabát a plundry, a voni se v to oblékli a chodili. A kdyby se tento Jíra se mnou oddati a já bych jeho manželkou cht

chtěla bejt, nebo k přátelům svejm nesmím.

Zdání:

Poněvadž se to z dobrovolného dotčené Mariany přiznání světlé mxx nachází, že jsouc nedobře na světě živa, s Jírou Zelinkou, rasem sem i tam po světě, nejša s ním oddána se toulala a potom i nemalé krádeže, k čemuž se dobrovolně tuto přiznala, proti příkázání pana Boha se dopustila, z té příčiny, aby se nikdá více žádné krádeže mimo tuto dopustila neměla, toho se jí určití nemůže, neb právo je světlo, kdo jest jednou zlým, domnín jest vždycky zlým býti. Ale pro vyhledání příčiny, dalšího takového zlého, má ku právu autrpnému podána býti.

V pondělí v den sv. Kateřiny 1577, jsouc ta Mariana ku právu autrpnému dána toto vyznala:

A jest tak, že sem s tou druhou kurvou jakž sem vprve oznámila, to pobrala a Zuzana jest o tom věděla, neb sme spolu byly.

Jiné zdání na ty osoby, to jest Jíru Piskaču, Jíru Zelenku a kuběny jejich.

Poněvadž jest nadepsaná Mariana, kuběna nic jiného více, než mimo tu krádež, k níž se prve s Zuzanou sobě rovnou vandrovni kuběnou dopustila, nevyznala, a ten jistěj Litochleb, ze Lhoty za Chuchlem, jemuž takové šaty od nich ukradené a pobrané sou, zase k všem svému jest přišel, z té příčiny, aby ty jistý Jirovic i s těmi kuběnami svými na budoucí věčné časy panství pardubského prázdni byli a je nikde ničím zlým toho vězení žádnému spomínati ani se na panství pardubickém navracovati nebudou, mají na sebe zápis před právem rychtářským pod stracení hrdla učiniti.

Týž, jsouc dána právu autrpnému Anička-Tomáše T r u h l á ř e z Bohdanče v přítomnosti podepsaných.

Že jest s Vaňkem Putrašem přeč a s ním tak jak on vyznal i ona se přiznává, že jsou spolu náležitě obehvali a Jiřík krčmář živanský o tom věděl, je svozoval, pravíc jim, hrome já o to nic nedbám, když mi jen mi opatříte, a jemu Putrašovi řekl, neb já pro tebe kurvu chovám. Týž vyznala, že jest vzala sukni ženskou višňové barvy, která bejvala nebožky krčmářky prtnější ženy krčmářovi, z kteréžto sukně on Vaněk dal sobě sukně udělati.

Táž vyznala, že jest se dopustila dítěte s Janem, pacholkem Holánovým z Neratova.

Tolikéž tato Anežka, poněvadž se předešle s nějakým pacholkem dopustila dítěte, po kterémž to poklesku života svého neopravila, s cizím mužem přeč ušla a s ním v jednom neřádně obehvala, sukni ženskou ukradší, a Jiřík krčmář živanský o tom věděl a je svozoval, snáší se, aby ku právu dána byla.

Potom v středu souc dána ku právu autrpnému a jednání jsouc z sucha stažena a to proto jest více netrápena, poněvadž pravila, že by měla býti sama druhá. Než na tom stojí a to vyznává, že jest jak prvý pravila, že jest krčmář o tom hříchu jejich věděl, jistě prý na tom, že by umřítí chtěla.

O r t e l :

Pardus a cejch aby měla na tváři od panství pardubického, aby blíže nebyla míle, i s Václavem Putrašem, aby nebyvala.

Bez udání data roku 1580. Jiné od práva zdání, co se Lidmily Brožkové a Lidmily, ženy Pivničky krejčího z městečka Bohdanče z strany

potahu o negderé kouzelné věci dotýče.

Ačkolivěk z některých zpráv, kdež jsou některé osoby městečka Bohdanče věci v jakém bytu Lidmila Brožková a Lidmila krejčová, že by lidem i hovědům kouzly svými škoditi měly, domění byly učinili to se nachází, že sou od Jana, někdy Václava Hlouzala, pivovárníka syna, ležícího na smrtedlné posteli, slyšeli, že jest pravil, že ona Brožková kouzly a čáry svými lidem i hovědům škodí, a že by bejka usušila, však poněvadž ten mládeneček v tak těžké nemoci své vytržen jsa z trápení těla z myslů jakž se mnohejm věku starším lidem, že v nemocích svezích rozličné a divné věci mluvívají a jiné vydávají trefuje, to jest oznamoval němuž se hned k tomu, aby to také za pravé oznámení jeho státi se mělo, víry přiložiti, však nic vidí se právu, aby ony dvě sousedy na dostatečné rukojmie pod propadací jisté sumy dání a z toho vězení propuštěny byly. Najde-li se v dotyčné kouzelné příčině co jistějšího na ně, aby je povinni rukojmové pod propadením jim jmenované sumy, než tu kde jim ukázáno bude postaviti.

Roku 1571. Jan syn neb U d a t n ý h o bednáře z Bohdanče, jest přiveden z Trnavy, že jest sedláku spížkou dosáhl voknem a ukradl pecen chleba. Poněvadž z potřeby pokrmu to učinil, aby hned vězení prázdnen byl.

Toť skutku slova zlatá a na ony doby starodávne tak podivná, že člověk ani neví, kterak je vpraviti do času a lidí, které má za drsnější a méně vzdělané, nežli jest naše století.

Jus Clavis na zámku v Pardubicích sestával:

Examen, vpuštěn na dvoreček toto vyznal...

Snešení v soudní světnici

Zdání od práva

Ortel proveden katem.

Vedle "ohavné" práce s delikventy ukládalo se katu zdechliny dobytka zdarma vyvážeti, psy lapati, město čistiti, churavý dobytek léčiti. Pevné služby neměl.

V registrách pamětí z r. 1694-1700 sign. MěNV Pardubice G 108 čteme:

6. Marty 1699 Resoluti, aby pardubskému mistru ostrého meče od ukližení a upálení Jakuba Šoulavýho v městě Holicích oběšeného bylo vydáno 6 kop.

Jak již uvedeno, v Bohdanči žádný ortel nabyt proveden, takže šibenice před průhonským borem, mezi Opatovickým kanálem a silnicí Králové Hradeckou, poblíž rybníka Rozkoše i z konečných domků bohdonečských dobře viditelna jako výstraha před zločinností. "Šibeniční vrch" byl 1 sáh vysoký a drnem porostlý, jeho místo jest dosud viditelné. Mezi Šibeničním vrchem a Haldou byl m r š n í k.

Na Balzarově rytině starého Bohdanče vidíme u mlýnů kopeček na němž jest postaven kříž, kterého místo jest pokládáno za "šibeniční vrch" dle dochovaného zápisu, ež uvádí, že nad mlýn byl roku 1732 větrem skácen kříž, proto byl znovu vytesán a nově postaven z lásky-mlýnáři.

předního a zadního mlýna. Od jednoho souseda darována figura. Od přibíjení té figury za potřebné rozličné skoble a hřebíky vydáno z důchodu roku 1732.....25 kr.

V roce 1729 jest zaznamenáno: "Za mši slouženou v Chrudimi před obrazem sv. Salvatora, aby dobrotivý Pánbůh dobytky od nakažení zachoval. Za 1 vůz vápna na padlý dobytek k zasypání do šachet, udělaných na mršník, vydáno 2 zl 45 kr.

Dlouho trvající spor, kterou vedla obec s panstvím o olšinu v bohda-
nečském rybníce, na pravé straně Opatovického kanálu, naproti šibe-
ničnímu vrchu, skončil úspěšně, jak uvádí zápis: "V té příčině jsouce
nejenom mnohých zapotřebných pochůzek do měst Pražských i do Pardu-
bic, též také mnoho komisí a vyšetřování těch důležitostí. Mimo toho
posléze dne 20. Juli 1740 skrze komisi JMti pana hejtmana, jinších
pánův pp. oficiálův ta v soudu stojící volšina, k užívání této obci
odevzdána. Takových outrat se sešlo do sumy 75 kop 48 gr.

Jest však pravděpodobné, že Bohdanečtí když přivlastnili si
privilegium dané na Budíně dne sv. Panny Barbory r. 1514 vydané
Vladislavem /které náleželo Bohdanči u Ledše/, které mimo jiné na-
dání obsahovalo, aby měli popravu pro zlé lidi, postavili na $\frac{1}{2}$
na Průhonech, blíže Opatovického kanálu š i b e n i c i, na malé
vyvýšenině, které dali jméno " šibeníční vrch". Z tohoto privilegia
používali i "jarmarkU", který se konal vždy v pondělí před sv. Havle
s osmi dny pořad střehlými.

S o c h a s v. J a n a N e p o m u c .

Roku 1670 rozepsal se legendárním způsobem o Janu Nepomuckém Balbín, který lehkověrně spoléhal na kronikáře Hájka, ^{jeví se} který ve své kronice roku 1541 psal o dvou Janech, jako oběť ^{jeví se} hněvu krále Václava IV., t. j. o Janu Nepomuckém, kanovníku kostela pražského a zpovědníku králové, a o doktoru Johánkovi, generálním vikáři. Historicky bylo později dokázáno, že Jana Nepomuckého, utopeného domněle dne 3. května 1383, nikdy nebylo. Jan z Pomuka, syn Velflina z Pomuka, veřejný notář a generální vikář arcibiskupa Jana z Jenštejna, byl utopen 20. března roku 1393 ve sporu arcibiskupa s králem Václavem IV. pro potvrzení nového opata kláštera kladrubského u Plzně. - Spor o dvou Janech trval mezi historiky, ale po nalezení spisu arcibiskupa Jenštejna v Římě roku 1752 se o dvou Janech více nepíše. Jan z Pomuka je pouze předmětem sporů historických z rozličných hledisk.

Balbínovo dílo nedošlo sice tenkrát schválení ani ze strany arcibiskupství pražského, ale v lidu vzrůstala se úcta k Janu Nepomuckému, a tak na mnoha místech stavěny sochy k jeho účtě. Sochy Jana Nepomuckého napodobovány všude podle kovové sochy, postavené na mostě Karlově v Praze roku 1683, modelované od pražského sochaře Jana Prokopa. Tak i v Bohdanči počalo se uvažovati o postavení sochy k povzbuzení ducha náhoženského. Roku 1728 za purkmistra Václava Smolíka jednáno s Jm. panem hejtmanem o vystavení statue sv. Jana Nepomuckého na rynku.

Šlechta i lid, pak duchovenstvo, zvláště řádu jezuitského, se snažili aby došlo k svatořečení Jana Nepomuckého. Ale dne 31. května 1721 by papežem Inocencem XIII. prohlášen pouze za blahoslaveného. Touha nesla se pak k tomu, aby blahoslavenec se stal konečně i světce církve katolické. Císař Karel VI. vyzval na začátku roku 1725 šlechtu a obyvatelstvo v Čechách a v příslušných zemích, aby věnovali za tím účelem dobrovolné příspěvky na ^{naklady} náklady kanonisačního procesu v Římě. V Čechách se sešlo 26.959 zl 6 kr., na Moravě 19.086 zl 19 kr a ve Slezsku 16.666 zl 20 kr.

Konečně dne 19. března 1729 prohlásil papež Benedikt XIII. blahoslaveného Jana Nepomuckého za světce a vřadil jej tím v seznam svatých církve katolické. Dvorním dekretem ze dne 21. listopadu ustanoven

den 16.května svátkem zasvěceným.

Při zřízení nového oltáře sv.Jana Nepom.ve velkém kostele roku 1733 byla stavěna na náměstí socha sv.Jana Nepomuckého ze zádušního jmění. Obecní počet z roku 1734 uvádí:Sloupky k vystavení plotu okolo statue sv.Jana Nep. a udělání mříže dřevěné,dáno truhlářem Václ.Vorlovi 5 zl.

Počet zádušní pozastavený st.revisí za r.1744-1746 uvádí:

Jsouce postavena v rynku statue sv.Jana Nepomuckého od jistých dobrodinů,na kterouž mimo všelikého forování a pomoci sousedské,z důchodu obecního bylo vydáno 20 zl.

Dědičný kapitál na gruntu Kryst.Procházky v r. 1739...12 kop 30 gr
Interese od téhož času do r.1746 za 8 let,sešlo se
po 3 gr 3 den sumou..... 5 kop
z téhož ještě na dodělání též statue v r.1740 vydáno.. 3 " 29 gr
a tak rest do r.1746 interese zůstává 1 kop 31 gr sumou 14 kop 1 gr

V obecním zastupitelstvu bylo dne 16/3 1852 rozhodnuto,že socha se musí opravit, a dne 19/5 1857 bylo povoleno k témuž účelu vyzvednout potřebné peníze.Opravu provádí v květnu 1860 sochař Jiříček z Hořic za 100 zl.Oprava byla skončena 15.července,1860.Pamětní kniha Obecné školy uvádí:"Slavná městská rada v Bohdanči.Za předsednictví p.Frant.Pešky a měst.radních p.Frant.Náhlíka a p.Jana Poura bylo dne 14.července 1860 dokončeno zlacení sochy na náměstí blíže chrámu Páně,představující sv.Jana Nepom. ^{její} oprava a položení nových stupňů.Celé vyzlacení hořejšího dílu,totíž celou podobiznu,jakož i opravu vykonal z Hořic p.Josef Jiříček řezbář za 100 zl."

Dne 19.září 1873 žádá farní úřad,aby od sochy sv.Jana Nep.byly odstraněny kaštany.

V dubnu 1886 opravoval sochu sv.Jana Nep. a uraženou hlavu přidělal sochař Čermák z Přelouče za 80 zl.

Z domu,kdysi Čechova,byla na sochu dáná deska s pěti červenými lucernami.

Po převratu politickém byly konány s mnoha stran pokusy o odstranění sochy sv.Jana Nepom.z náměstí,nedošlo však k tomu,pro odpor Zemského úřadu památkového,akci vedl p.učitel Hadač,jako pokrokář a evangelík,zeť evang.faráře Dobiáše z Bukovky a otec pardub.Hadač. Větve kaštanů,po dvakráte srazily hlavu sv.Jana Nep.Byla přidělána vždy nová,postrádající pravost podoby.

Chlebné krámy.

Pekaři a koláčníci nabízeli své výrobky od dob pernětejských v "krámích chlebných", které náležely obci. Byly to dřevěné stánky-boudy společné, ke cti a užitku města. Drobný obchod vázal se ke krámům ze zásady, aby prodej byl veřejný a policejní kontroly snadnější, proto stejné krámy bývaly pohromadě. Zvláště bylo dohlíženo, aby chléb byl dostatečně veliký a dobře vypečený. Nehodné chleby měly se pobratí pro chudé. Byl-li pekař dvakrát z podvodu usvědčen, měl býti trestán "košem", a nenapraví-li se, řemeslo se mu složí - tak zapísáno jest v artikulích.

Mimo chléb, žemle, húsce, calatky a mazance, pekly se velké koláče stracholce, dobře mastěné a sýrem sypané. Smažené babky, a pepřené i skořicované tejhance šly hojně na odbyt. Preclicků bylo sedm za peníz, ale pekaři jich neradi pekli, byl z nich malý výdělek. Pouze v postě byly precle vítaným jídlem. Rohlíky začaly se péci po r. 1683, na potupu tureckého půlměsíce.

Uvedené potraviny byly a jsou dělány z těsta. Vzpomeňme co námahy a potu musí být vynaloženo, aby ze zrna vzrostlo obilí, dalo zase zrno, potom mouku a nakonec chléb. Byl to dar boží, ke kterému se zírало s úctou, ba i s jakýmsi posvátným strachem. Krajíc chleba, který upadl na zem, musel býti zdvihnut a políben pro odpuštění. Drobečky se nesmetaly do smetí, nýbrž se házely do vše očišťujícího ohně. Když udeří blesk a začne v sousedství hořet, má se zvednout bochník chleba dolní kárkou nahoru a políbit. O svátcích, hlavně vánočních, peče se pečivo, které pojídají nejen členové rodiny a služebnictvo, ale i dobytek a domácí zvířata. Je vidět, že výrobku z mouky-chlebu se připisuje mnohem větší význam než obyčejné potravě. A jak by to mohlo být jinak, když chléb bývá denně při mši proměňován v tělo Vykupitelovo. Tu nacházíme mysticko-křesťanské naplnění tradice, jejíž kořeny sahají do dob pohanských.

Mlsné jazýčky pochutnávaly si na sladkém pečivu, které dostalo jméno perník, který se dělал z medového těsta k němuž se přidávalo všelijaké koření, zvláště mnoho pepře, dobře vyhnětené těsto vtlačovalo se do nízkých dřevěných forem s různými figurálními náměty.

Pekaři a koláčníci nabízeli své výrobky v "krámích chlebných", které byly umístěny na rynku při krchovní zdi. V purkrechtní knize

čís.14.fol.261 čteme:Jakub Křepelka,prodal krám chlebný,kterýž ~~na~~
od Lidmily Dvořákové-jinak Brožkové byl jemu poručený jest,Šimo-
novi pekaři Šalandovi,za sumu hotových 9 kop 20 gr.Však on Šimon
Šalanda,i kdož by ten krám držel,úroku každoročně k obci po 8 gr
miš.skládati a odvozovati jmá a povinen bude.Actum o saudě v Boh-
danči,úterý první o postě leta 1618.

V obecních počtech r.1640-4 jest zaznamenáno:Z míst od hokyní a
krámů pekařských a jiných,nově vystavených přijato 3 kopy 56 gr.
Roku 1700:Užitku z krámů pekařských a jinších od starodávna v
ryнку postavených,tj.od pekařů,mlynářů,krupařů,mydlářů přijato od:
M.Kohouta,Kr.Procházky,Jana Křičenského,Jana Šalandy,Ondř.Bendáka,
a Maří Chrudimský po 30 gr.

Roku 1705:Užitku z krámů pekařských i jinších,které drží:Kohout,
Bendák,vdova Šalandka,Procházka,Jiří Šalanda,Jan Křičenský

Roku 1705:Za postavení 1 světničky a 2 při ní krámů dáno 14 zl 30 k

Roku 1706:Z domku nově v rynku postaveném od Max.Š Turka 7 zl 45 kr
který v r.1707 jest zanechán pro sloužící při úřadě,písaři a servus

Roku 1710 byl nově vystaven pekař.krámec při celné pro kramáře
Václava Snětivého ,od něhož přijato 5 zl 50 kr.

Roku 1722 vystaveny na rynku další 2 nové pekařské krámy.

Roku 1732 byly pekař.krámce u krehova rozebrány a nově postaveny
při pivovaru,tesaři zaplaceno 45 kr,též u celné jsou 2 krámy pekař.

Roku 1737 pekařské krámy se ~~již~~ v účtech ~~hůuvádějí~~:Domek v rynku
při něm 2 krámy chlebné,udělání ještě jednoho krámu chlebného
i s bedněním pro nového pekaře Mat.Horáka vydáno 24 kr

Roku 1739:Mich.Čermák domek v rynku jest mu pronajat do r.1740
za 3 kopy,též jsou zde nejbliž 3 chlebné krámy, z nich nájmu po 30 g
krámy ty má najmutý:Jiří Šalanda,Matěj Horák a M.Libický

Roku 1750 jest domek v rynku zbořen,čímž se prostranství uvolnilo
též chlebné krámy byly rozbořeny.

Po prodeji a zrušení masných krámů 31/12 1780,žádali řezničtí
mistři,obecní zastupitelství o svolení,aby své stánky. prodejní moh-
li umístiti pod podloubí radnice,což bylo jim povoleno.

Jedn.prot.19/6 1879.Čeněk Fryml žádá o povolení,aby směl maso na ná-
městí sekat.Bylo mu povoleno místo pod radničním podloubím,jinde ně.

Jedn.prot.1850:Prohlídka chlebných krámů,zda výrobky jsou dobře upe-
čené a mají předepsanou váhu.

Jedn.prot.1855:Na pekaře Tonara dohlížet aby nepekařil,bylo mu 50
špatných housek,3 chleby po 6 kr a 5 po 2 kr zabaveno a rozdáno.

I. Do doby bělohorské.

Slovo š k o l a je původu starořeckého a značilo volný čas, kterého bylo lze použít k duševní práci, jež byla zotavením ^{po} ~~zotavením~~ práce hmotné. Časem se z toho vyvinul význam učený, výklad a cvičení v něm. Slovo přejali Římané a označovali jím vážný hovor o nějaké věci; používalo se pak tvaru schola nebo množného čísla scholae. Číslem jednotným se rozumělo učení, číslem množným pak učení několika předmětů. Zároveň se počalo užívat slova toho jak v čísle jednotném, také v množném k označení místa, kde se učilo, totiž školního stavení. Podobný význam mu dala i církev, s níž se škola rozšířila. Proto byla škola zřízením církevním a jazykem církve.

Podle toho, kde školy byly, se jmenovaly: katedrální v sídle biskupa /Praha/, kolegiální při chrámech kapitulních /Vyšehrad, St. Boleslav/, klášterní /v Chrudimi, Podlažicích/ a školy farní. Když v letech 1364-66 Jaroš Lacembok založil při kostele sv. Jakuba nad Svídníci /dnešní Prácheň u Chrudimi/ klášter, kam uvedl mnichy z Podlažic, a bylo tu zřízeno proboštství, zvané "klášterec u sv. Jakuba nad Svídníci", vznikla i tu škola, řekněme klášterní nebo farní, protože se svídnickým proboštstvím byla spojena i duchovní správa.

Cílem takových škol převážně bylo připravit pro mnišský nebo kněžský stav. Ač se na školách farních vyučovala mládež v začátcích vzdělanosti /čtení, psaní, počtech, zpěvu/ a utvrzovala se ve víře křesťanské, přece i na klášterních školách se věnovala pozornost a vzdělání pro laiky. Dozor nad školami byl církevní a jeho způsob určoval diecéšní biskup.

První laickou školu gramatickou, která však dlouho nepotrvala, založil -podle Kádnera- kolem r. 1270 Jindřich Vlach z Isernie.

Mnoho se změnilo, když u nás od sklonku 12. a poč. 13. stol. vznikla města, význačný činitel ve světě hospodářském, politickém, kulturním i vojenském. S jejich vznikem přibýlo řemeslného a kupeckého obyvatelstva jako živlu svobodného, a proto bylo třeba usměrnit školu i pro potřeby laických stavů. Tak se vznikem měst vznikají školy městské, které zřizovalo a vydržovalo město. O dosazování učitelů na školy ty vedeny brzy spory mezi městy a duchovenstvem, třeba byly také zakládány při farách a měly těsné vztahy ke kostelu, vychovávající

mládež náboženský a zpěvem církevním, jak dosvědčuje na př.revers litoměřického faráře Adolfa z r.1298, kterým se vzdal podacího práva ke škole a škální správce byl pak povinen jen svým a svých školáků zpěvem, nebo list krále Jana z r.1335 vydaný Zateckým, v němž král souhlasil, že si obec volí a dosazuje učitele k městské škole a učitel je povinen faráři zpěvem svým svých žáků v pravidelné časy /Čelakovský, Privilegia měst venkovských, 4., 298/. Z toho se zase pomalu vyvíjí povinnost duchovních dávat učiteli stravu při kněžském stole nebo dáti mu místo toho přiměřený plat, jak se zavázal vzpomenutý již farář Adolf roku 1298.

Učitelům městských škol, pokud se snad nevzdělali v cizině, se dostalo vzdělání v katedrální škole sv.Víta na hradě Pražském, řídčeji na školách kolegiálních a klášterních. Školskou způsobilost na zkoušky jim přiznával kanovník scholastikus, který byl nejvyšším představeným škol v celé diecési /pražské/, anebo jeho náměstek. Rozsuzoval pře školních správců i trestal je suspensí na dobu jednoho měsíce, a jestliže nevykonali v tom čase, co jim uložil, mohl je zbaviti služb.

Po založení pražské university r.1348 spěly české školy rychle k novému vývoji. Městské školy poté měly již ráz škol středních, vyšších nebo nižších. Nazývaly se *p a r t i k u l á r n í*, částečně /studium particulare/, na rozdíl od škol vysokých, universit, všeobecného studia /studium generale/. Školy městské, partikulární, byly ve všech městech královských -ve 14.stol. uvádí se i škola v Heřm. Městci -a vytiskly poslední zbytky škol církevních. V duchu doby pak bylo, že se v nich učilo latinsky.

Ježto mládež vstupující do latinských škol potřebovala základního vzdělání, připínaly se k městským školám *e l e m e n t á r n í* školy, v nichž se vyučovalo jazykem mateřským. Proto se městské školy dělily ve tři stupně. V nejnižších byli abecedáři, literisté, slabikanti. To byly školy malé, nízké, dětinské, české, kde se učilo abecedě, čtení, psaní a počtů nejobyčejnějším základům. Na destičkách byla abeceda, z níž se žádi učili čísti metodou slabikovací nebo skládací. Od poč. 16. stol. byly slabikáře tištěné, jako r.1547 v Prostějově vytištěný, který měl heslo: "Milý žáčku, uč se rád, budeš mít peněz kád". Tyto školy byly předchůdci pozdějších obecných škol v jazyce národním. Vyšší stupeň byl gramatikální, kde si žáci osvojovali gramati-